

TOMÀS GARCÉS

**OBRA
POÈTICA**

PROLEG DE JOSEP-S. PONS

Reunir en un volum l'obra poètica de Tomàs Garcés (de «Vint cançons» a «Viatge d'octubre») equival a con-
fegir un dels panorames més delicats i característics de la nostra literatura moderna: música i imatge, amor i enyor, tradició i novetat, vida i somni, es relliguen aquí amb excepcional fortuna.

BIBLIOTECA SELECTA

OBRA POÈTICA

TOMÀS GARCÉS

A Clementina Andrieu,
amb l'afecte i admiració de
sempre,
i amb engranec.

↓ Andrieu

EX-LIBRIS BIBLIOTECA DE CATALUNYA

TOMÀS GARCÉS ;

OBRA
POÈTICA

Pròleg de Josep-S. Pons

EDITORIAL SELECTA
BARCELONA

R.454

Primera edició

OBRA
POÈTICA

DIPÒSIT LEGAL B. 13.754-1961 - RGTRE. N.º 4082-61

Imprès a Barcelona per Gràfiques Diamant - Berlín, 18 - 1961

LA POESIA DE TOMÀS GARCÉS

Si em pertoca de presentar l'obra de Tomàs Garcés és perquè l'he seguida des del principi, i prou sé que la feina més grata no és pas sempre la més planera. No escriuré una ratlla que no senti al meu davant la seva presència, la mirada interrogant del poeta. I és clar que no es tracta aquí d'una conversa en la qual hom s'entén amb una paraula a mig dir. Es tracta de suggerir la configuració d'un esperit penetrant i discret, o encara d'atansar a l'orella una poesia que té la forma exquisida i la sonoritat apagada del corn marí. Anem, doncs, i fem via, encara que això m'obligui a mirar prou enrera.

L'any 1920 o el següent, després de les angúnies de la Guerra Gran, vaig tenir l'avinentesa d'entrar al Continental, on s'agrupava entorn d'una mateixa taula la joventut literària d'aquell temps. M'hi acollí l'enyorat López-Picó, que feia de cap de colla, i per lligar conversa em preguntà ex-abrupto el que opinava en matèria de poesia. Sense reflectir molt ni gaire, perquè així el cor m'ho deia, vaig afirmar que la primera cosa que s'havia de desitjar d'un poeta era la sinceritat. Ai las!, no ho encertava. Els contertilians encuriosits ja formaven cercle per assegurar amb el mestre que tot era arbitrari en la poesia. Els temes essencials que el poeta havia de tenir presents eren l'amor i la mort. No hi havia més remei. L'amor i la mort feien una rima perfecta. En Carles Riba, una mica distant i consirós, esperava un filòsof, amic seu. Bé val que el director de "La Revista" me presentà el benjamí del grup, el grumet. Era un grumet morenet, que portava un somris molt enjogassat a la

mirada, amb tota la deliciosa ironia de la joventut, un somris que em salvava, perquè vaig pensar de seguida: amb aquest t'hauràs d'entendre.

Pel juliol d'un altre any, el 22, es donà a les Arenes de Ceret la representació de *La Font de l'Albera*, un divertiment en dos actes pel qual havia collaborat amb en Gustau Violet. La collaboració havia estat ràpida, turbulenta i difícil, perquè l'escultor exigia una traducció literal del seu francès i no suportava pas que la seva *Cargolada* fos convertida en *La Font de l'Albera*. Amb tot, gràcies a la música d'Enric Morera i a la cobla de Peralada, l'obra va fer il·lusió i no li regatejaren pas els aplaudiments. A despit dels faunes que hi intervenien, era una obra de teatre popular. Aquella mateixa tarda, jo em sentia mig perdut i desemparat entre la gentada de la plaça del Barri, quan se m'oferí a la vista el grumet prim i morenet que acompanyava en Francesc Pujols.

—Vós ací? I com serà que heu vingut? No us sabia dir com m'agrada la presència d'un poeta de Barcelona.

Ell me mirà amb el mateix somris complagut del Continental, i prenguérem comiat de pressa. Tot és ràpid en la vida.

Però la resposta no va trigar gaire, perquè a la fi de l'any vaig rebre a Montpeller l'aplec de les Vint cançons. Era el present de les gavines, la poesia que desitjava, la que em portava, ben definida, la natural solució d'un problema. I això mereix una breu explicació. Tret de la cançó popular, no existia llavors, ni s'hi pensava, una prou segura unitat en la lírica de les dues vessants pirinenques. Calia cavar, desbrossar, fer-se un camí entre dues cultures diferents. De fet, la fulgurant arqueologia del Canigó de Verdaguer, els conflictes de cenobites i de primes encantades, i potser més encara la riquesa excepcional del seu llenguatge havien sorprès la gran majoria dels rossellonesos. El Canigó era una obra aparentment eixida de la nostra terra, amb tot de llegendes fantàstiques, per virtut de no sé quina imantació, i els rossellonesos es desentenien d'aquesta obra monumental. És clar que jo l'admirava, sobretot en els regis-

tres menors i mitjans, en la narració de Mirmanda, en les tonades com la del ram santjoanenc. Admirava singularment, bé cal confessar-ho, tot el que evocava la flora del Cançoner; i en les notes, per l'amor de les coses petites, el fil d'una corrandà.

La cançó popular, no cal dir-ho, s'acontenta gairebé sempre d'un vocabulari molt reduït i que deixa sentir els seus límits. Sembla que faci esforç per cobrir l'espai d'una narració. Mes aquest llenguatge usual respira i camina, passa d'una vall a l'altra. La melodia que ha precedit les paraules les preserva, es filtra entorn i les guia sempre endavant. M'ha arribat sovint d'imaginar la ingenuïtat dels poetes anònims que inventaven cançons tot trescant pels camins de la serra. Desgraciadament, eren poetes anònims que seguien el mateix model i no ens han deixat memòries.

Mes el nostre Garcés, que porta un nom ben clar, sap molt bé que hi ha hagut una hora essencial en la seva vida, l'hora que va descobrir la sinuosa carretera que mena de Llançà al Port de la Selva. Una hora de meravella, ja ho diria. Les cançons harmonitzades per Alió en els petits volums de "L'Avenç", les retrobava tot d'una entre les calanques, on s'avenien amb el batre de l'onatge, com si hi fossin nades. Tenia vint anys aleshores, i el cor content, i prou sabia on anava. Una "veu prima i clara" es feia sentir a dreta i esquerra. Si les Vint cançons són tan suggestives, si manifesten una destresa i una vivacitat d'estil poc sovint igualades en un primer llibre, les circumstàncies a les quals acabo d'alludir ho explicarien per una bona part, el descobriment d'una mar oberta i ventejada, sostinguda pel braç allargat de Cap de Creus, solcada per un estol de veles, i el descobriment encara del llenguatge mesurat de l'Empordà, de la "parla cadenciosa de les noies". També cal advertir que el jove poeta ciutadà portava un altre avantatge, i és que s'havia format en l'ambient del Continental i que en els passeigs dominicals al moll de Barcelona havia parat orella a les intuïcions d'un gran amic seu, l'avantguardista Salvat-Papasseit. I fa de bon recordar que el mateix any, el 22, Carles Riba apadrinava

la breu antologia de les Cançons i Balades dels "Amics de la Poesia". La més nova lírica catalana hi apareixia amb una evident unitat. S'hi aplegaren unes composicions airejades com el Rústic villancet, de Carner, la Balada del senyor Tomàs, de Guerau de Liost, Sol i serena, de Francesc Pujols, i moltes altres perles corallines. Era un bon temps d'orfebreria delicada, de rimes ben agençades, i Déu sap si tornarà mai. Mes cap d'aquests poetes, o m'ho sembla així, no havia tingut la idea de confiar un primer llibre a les formes populars i de fer-les resplendir amb la flama de la joventut. És cert, ja que ho afirma l'autor, que les Vint cançons reflectien certs matisos de les Pastorals de Juan Ramón Jiménez, mes la crítica es perd en el joc de miralls de les influències, i tant valdria recordar el Góngora de les Serranas de Cuenca:

¡Qué bien bailan las serranas,
qué bien bailan!

De tota manera, importa més d'observar l'espectacle que ha impressionat la retina del poeta. Abans que s'hi fixés el pobllet mig amagat a l'ombra de Sant Pere de Roda, ja hi duia tot el port de Barcelona, els navilis a frec a frec del moll, la unànime alegria dels gallarets. Imagineu la seva sorpresa davant un paisatge atzurat on les cases blanques i gairebé totes iguals del Port de la Selva s'agrupen per observar els mateixos pescadors que tiren l'art. Quin contrast absolut entre la badia calmosa amb la seva irisació de cabretes i el tràngol del port de Barcelona! Si ara fullegem el llibret de les Vint cançons, notem que hi corre un alè de marina. Les composicions es compenetren de tal manera que a primera vista semblen formar un sol poema. La cançó popular sona d'ací d'allà com la tonada inicial del flabiol:

A la plaça fan ballades,
prou me plauria ballar.

Per cert, hi ha una diferència molt notable entre la sardana de Maragall i la que enclouen les Vint cançons. La sardana de Maragall, atenta al compàs, es converteix aviat en cercles superposats d'imatges intel·lectuals, mentre que aquesta és únicament emotiva. Expressa els anhels i la festa de l'amor, el que s'atansa i el que fuig encara, i quan els joglars salten del prestatge, ja desfeta la rodona, les noies "s'enfilen pel vell carrer".

Si ara s'examinen detalladament, l'estil i la posició del poeta varien en les Vint cançons. N'hi ha que s'aparien a les velles estampes. Són aquelles on imagina la vida dels mariners. Un sol sentiment les domina de cap a cap: la tendresa o l'esperança. D'altres, en canvi, ens comuniquen la seva visió o el seu accent personal, i entre elles la Cançó d'enyorança sembla calcar punt per punt una melodia de romance a la francesa. Una fórmula repetida hi lliga l'enumeració de les paraules dins un igual balanceig. El recull de L'ombra del lledoner, que fa seguida a les Vint cançons, no assenyala un canvi de direcció; tot al revés: consolida la primera. Les mateixes imatges s'hi precisen com dins una litografia animada de la qual hom no es cansaria mai: les barques, el campanar blanc amb ses taques de rovell, les gavines i algun grapat d'esteles difoses. No hi ha, no hi pot haver, plaça per a la inquietud, llevat de la que mou una mica de fressa cor endins. El primer tema es declara com una visió: a l'ombra dels lledoners una fadrineta plora. La nit sospira, la nit espera. Però l'amor tornarà amb l'alba, quan l'ombra dels lledoners naixerà altra vegada al recer de la font. ¿Què significa aquesta ombra propícia, sinó la confiança? Hi fa d'acompanyament una cançó de camí, la del fadrí que puja la costa solana, per un camp de bruc:

Quan sóc dalt de la carena,
el vent es posa a plorar.

Al mateix instant, la mar s'illumina amb un esbart de veles. Cada vela porta el nom de l'amada, perquè el món serveix per a subratllar l'idilli, i les antigues paraules sonen a la tornada: enyor, melangia, sospirs.

Tal és, ràpidament esbossada, la primera etapa d'aquesta poesia. Si ara es vol aclarir la llei interna que guiava el poeta, caldrà acudir al llibret de Paisatges i lectures que publicava dos anys després. Les proses s'hi ordenen, ben determinades en llur objecte, prèviament orientades segons la carta de navegar.

Tot primer sorgeixen les imatges del port, que solliciten l'adhesió de la gent el diumenge a la tarda. "La curiositat de cada diumenge", ens diu amb sa benvolent ironia, "és la devota lectura dels noms baptismals de les naus". Ell hi dóna igualment la seva adhesió. Tot girant els fulls ens adonem que ens fa seguir l'itinerari acostumat dels seus pensaments. Davant l'arquitectura exasperadament monumental de Girona, ens fa aquest advertiment: "No us enganyi la grisor de les velles esglésies ni la lividesa de les torres enrunades. Tot crema per dins". I més encara: "L'àngel escapçat del cim de la Catedral sembla una antorxa atida pel vent". Així anem ben entesos. Hi ha rius, com l'Onyar, negre a Girona, que susciten una inguarible enyorança. Hi ha ruïnes, com a mitja serra les de Sant Pere de Roda, que inspiren una llicó de fe. Una vall oberta i tancada, la de Núria, semblaria la fi del món, i l'aigua de neu s'hi converteix en oració.

Després d'aquestes contemplacions, ens convida a admirar les estampes acolorides del Cançoner. En destaca les figures apassionades, les segueix gelosament amb la mirada, les fa parlar, dialoga amb elles, a la manera de Maese Pedro, quan, amb el seu teatre de titelles, deixava les terres d'Aragó per les de Lleida, i no oblida de saludar al final el somniós renovador de la sardana.

Però ja hom endevina que aquesta complaença envers el Cançoner haurà estat per ell una introducció necessària, un entreteniment i un exercici abans d'assajar una tonada més íntima. Retenim sobretot l'estudi sobre la cançó lírica, on li plau d'oposar els italians del Renaixement als romàntics d'Alemanya. "Potser", diu a propòsit del Poliziano, "potser mai la paraula no ha arribat tan a prop de la música com en aquestes cançons a ballo". Però és una música freda, que només aspira a

la beutat de la forma. En els lieder de Goethe, al contrari, la natura, sotmesa al sentiment, amarada ella mateixa d'una greu humanitat, ens pren amb un alè de malenconia. Goethe hi vessa l'ànima bategant. Així, sense inútil manifest, amb una elegant discreció, en Garcés ens vol suggerir la seva tendència, el seu anhel de lligar més estretament la forma i l'emoció. Per cert, no abandonarà mai la melangia que destillaven els aires del Cançoner. Fins semblarà que ens vulgui fer sentir els matisos més delicats d'aquesta paraula. La melangia és més voluble, més subtil, molt menys definida que l'enyor o que la nostàlgia. És com l'ombra d'una tristesa sobtadament esvaïda, un eco indecís o potser la pulsació del sentiment.

II

Els tres llibrets que vénen a la seguida, *El somni* (1927), *Paradís* (1931) i *El senyal* (1935), representen la segona etapa. El primer marca la transició i es recolza en un ritme diferent. La tonada popular s'és retirada, o almenys l'assonant tramès per un nombre igual de síl·labes. I ara, ja que es tracta d'un poeta que té unes balances molt fines on assaja i prova la moneda de les paraules, què cal entendre per *Somni*? ¿Serà el somni en estat pur, en el qual es revela l'essència de l'ésser, amb el compliment inesperat del desig? ¿Voldrà dir que som la joguina de les aparences i que tot ens escapa a l'entorn? Sí, això i allò, segons com se mira. Més concretament, el somni és la imatge enlluernadora i sempre fugissera de l'amada. Debades els ulls voldrien detenir-la. Canvia de forma segons la llum del dia. El somni és encara el miratge del Ponte Vecchio, el vell pont de Florència, on s'hauran aturat tantes parelles, abans i després dels romàntics. Ah!, prodigi sempre renovat! Nau de pedra, joia d'amor que fixa una estela en la boira! Però encara es podria que el somni fos invenció i conquesta, el resultat d'un acte o d'un joc. M'ha arribat

manta vegada, al Port de la Selva, d'admirar amb quina traça el poeta feia relliscar palets ben triats damunt l'ensopiment de l'aigua. I això rail! La meravella poètica és que hagi transposat el joc en el ritme ràpid i saltaire, tes i nerviós de Passera sobre el mar. Que això sigui un exemple de virtuosisme juvenil, cal admetre-ho. De tota manera, reprèn la demostració quan lluita d'una alenada sostinguda amb el cant del rossinyol i el deixa suspès de la mateixa estela roent. El que cal apreciar en aquest cas és, amb l'arriscament del ritme, l'ardida exaltació de la voluntat o, més ben dit, la voluntat del somni. El ritme i el somni. Tant El rossinyol com l'admirable Passera sobre el mar són composicions de to dringant. La sola repetició d'un vers, o sigui d'un mot, hi sosté el balanç de l'estrofa, com en el joc el simple rebot d'una pilota. Però hi ha també composicions de to apagat. Aquest to es manifesta amb tota evidència en el poema del Riu, probablement l'Onyar, l'Onyar negre, que ja havíem entrevist en el llibre de proses. El riu camina, lent i fatigat, "amb una angúnia que plora". No hi fa res. La passa del poeta irà al damunt d'aquest riu de la vida amb un pensament d'eternitat. La voluntat del somni altra vegada.

En l'altre recull, Paradís, ja té oberta la porta del mestratge. El primer vers s'afirma, imperiós i tallant, amb un aire de rondalla:

Ocell daurat, vine'm aci...

L'ocell obeirà de sobte, pel delit dels infants. ¿Com voleu que no obeeixi? I, si torna al seu paradís de fulla, sentireu com reprèn la tonada. El paisatge es va acolorint amb noves valors cromàtiques. L'elocució, a despit de l'acostumada el·lipsi, revela d'ací d'allà una mena de ressaca o de moviment d'onatge. Pren tot sovint la forma d'un diàleg imaginari en el qual les imatges es converteixen en pensaments. En la Cançó de bressol de la mar, interroga la mar, que sospira. Exigiria una confidència de la mar. I la presonera, amb la seva remor, només dirà que la vida passa. Paradís, enyorada paraula. La vela,

que en altre temps s'acontentava d'ésser aguda i blanca, ara torna desmaiada. Caldrà, doncs, parlar de tristesa? No n'hi ha per a tant encara. No oblidéssim que el llibre porta el títol de Paradís. I tanmateix m'és grat de revelar que he seguit les tres fonts d'aquest paradís. Les dues primeres ragen al terme d'Illa, la Font d'en Solomó, gairebé ignorada de tan amagadissa, la que mig parteix, o mig partia, el temps, i la Font de l'Adroher, que ara ha canviat de nom. La tercera ha perdut la majestuosa arrencada dels seus lledoners, a la Selva, però és sempre la mare dels somnis, com ho assegura el poeta. No hi pot haver tristesa en aquest paradís. Els morts s'hi ajunten en una recolzada de camí, a la primavera, i retroben la joia amb un sol bri de fonoll que atansen a les seves dents. És també el paradís ingenu dels infants. El poeta comparteix amb ells els jocs i el vocabulari, tot seguint arran de terra el vol fressós de l'espiadimonis. Decela una màgia subtil en els ulls dels infants i fins en el somriure igual de les patotes que es desperten o potser moren en un raconet de l'armari.

Aquest tema dels infants, que podria recordar unes pàgines de Valéry Larbaud, és un tema netament garçesià. Com un raig que mai no s'estronca, passa de Paradís al llibre següent, El senyal. Apareix en el Pessebre del "blau cornamusaire de la nit" i en l'inefable viatge de Quatre sota la taula, poesia justament admirada per Clementina Arderiu. Res de més transparent que aquestes ratlles. Embadalits pel somni, perfectament isolats pel cristall del silenci, els infants s'han agrupat com al recer d'una barca. S'han creat un paradís absolut, i qui sap si no el comuniquen als pares!

La mateixa concisió resplendeix en Rossinyol sobre el port. Una vaga assonància hi lliga les frases, que s'allarguen, desiguals, i quan el rossinyol intervé la mar s'eixampla,

i neixen, mar endins, tornaveus inefables.

Aquest ocell haurà cantat a Mallorca, perdut en la tela del temps, entorn del monestir lullià de Miramar.

I, mentrestant, els cavallets esperen en la solitud de la platja, davant els tamarius. Somni, Paradís, Senyal i Melangia, es diria que aquestes paraules es fonguin l'una dins l'altra i que totes les metàfores siguin engolides per una sola metàfora que ens fixaria al centre del món.

Amb tot, jo hi perdria peu, si no em representés tothora la badia de la Selva, ja que aquesta poesia n'és la transposició. La mar s'hi aquieta. La llum s'enretira mig esvaïda i prou d'hora. Talla un vel d'ombra entremig de les pinedes i sojorna temps encara a la punta de Sant Pere de Roda. Els dos o tres carrers estrets i superposats del port, sota els graons del vinyer, deixen blanquejar igualment les cases esparverades de calç. A mitja tarda es va difonent una blancor tèbia, fosforescent encara, aviat indecisa, a estones perduda en la boirina. És l'sfumato del qual tant s'agrada el nostre amic.

El cel d'un blau tan pàllid, va repetint, d'un blau tan pàllid!

Pallidesa enganyadora. Les gavines aixequen el vol, constata altra vegada. Aixequen el vol, com per sostenir la serenitat estival. Aquest Port de la Selva una mica tremolós deu ésser el veritable, però n'hi ha d'altres encara, el que ha vigorosament pintat J. M. de Sagarra en les Cançons de rem i de vela, i més difícil de confegir entre quers crepusculars, el de J. V. Foix. El d'en Garcés, encara que sigui el primer que l'hagi descobert, se situaria a mig camí de l'un i de l'altre, entre el realista i el surrealista. L'haurà vist des d'una cala frontera, on la tartana l'haurà deixat amb la seva família. Una caleta amb sa llenca de sorral manté sempre un esperit per al qui el sap entendre. Una caleta ofereix el seu recer amb uns límits ben definits de pedra i pedruscall i ens convida a observar la frugalitat de la seva flora, el doll de forta marinada que torça el fonoll, la papallona esgarriada, l'aventura d'un passerell, i al mateix temps atreu la vista damunt de l'estesa horitzontal. I, sempre renovat, un murmuri que penetra al clot de l'orella, acaba per dominar, submergir-ho tot, i tot esdevé irreal. El món s'adorm amb la son de l'aigua.

Aleshores el pare vigila. Sap que per a retrobar el fil

de la vida tot depèn d'una sola paraula. I la paraula vibràtil, principi de la vida, no seria "cua de dofi"?

El poeta, com de just, tria la paraula exacta. La vol obedient i la domina. L'obliga a la més estricta contenció per donar la sensació del temps que fuig abans i després. El seu esperit miracler li permet d'inventar la sorprenent balada on juga als amagats amb la mort. Debadés la mort vindrà a trucar a la porta, perquè ja s'haurà evadit serra amunt amb l'estimada. Veus alegres li diran: ja són fora. La balada, aparentment ingènua, ens mena fins en un paratge de pura imaginació.

De tota manera, estic molt més segur del pensament del poeta quan declara que fins dins el bosc la soledat és impossible:

A dalt dels arbres pengen les veus dels carboners.

La imatge és clara. Es tracta de l'amenaça que pesa sobre la ufanor del bosc i de la mort que guaita al damunt. I, per tant, la sensació auditiva ho és tot. La música pura es fa igualment sensible en dues o tres poesies en forma de balada, Finals de Passacaglia i Vora una font. El murmuri del raig renova un dels pensaments que acompanyen el poeta. A penes nada amb sa vivacitat d'ocell, la font desapareix i l'espurna del pler s'esborra. I és veritat, amic Garcés! Així murmuren les fonts de l'Albera, i entre elles la font del Vidre.

Ja abans de l'any 1930 començava La nit de Sant Joan, que havia d'acabar vint anys després, i, com el 36 el manuscrit era a mig fer, el situaré en aquell any, ja que l'ordre de la inspiració és de molt preferible al de la cronologia estricta. Encara que es presenti amb les aparences d'un poema narratiu, La nit de Sant Joan desplega un teixit de balades suggerides pel veïnatge de la muntanya. De la cançó que n'és el punt de partida i que comença així: "Ail la nit de Sant Joan — és una nit molt alegre!" ha conservat els versos que li afalagaven la memòria, com els de la penyora d'amor, l'anell i el mocador de seda vermella, i n'ha afegits dos altres per relligar dos punts de l'espai:

L'ermita plena de llum,
com les barques de l'encesa.

Si no hagués eludit l'episodi punyent que diu:

El dia que es va casar — va passar per casa meva.
Com si Déu ho hagués volgut, — jo m'estava a la finestra.
Ella em diu: Déu vos guard, Joan, — i jo: Déu us guard,
[Teresa.
Ella se'n posa a plorar, — jo plorava molt més que ella,

el poema hauria pres un caràcter dramàtic. Però en Garcés no és poeta dramàtic i no es vol desviar del senderol del somni. Per ço mateix, la Teresa popular s'és eufònicament convertida en Isabel. Doncs, segons la nova interpretació, el pobre Joan s'aparta dels focs d'alegria, perquè han casat la seva promesa, i va pujant entre les ombres. Aquí el foc follet, més amunt la plaça carbenera amb ses vespilles i, obert des del cim, l'espadat o la roca llisa de la captiva. Hom passa de la balada a la llegenda, i la muntanya s'anima vagarosament. Joan s'adorm al peu de la font. Somnia que va a la recerca d'un tresor perdut, al fons d'una cova. Al retorn de l'alba i de l'àngel, hom ou la complanta del pescador. Tot és fugisser, res no es pot assolir, el foc s'és reduït en cendra, i al final de l'evocació el poeta repeteix tres vegades:

Només els somnis són veritat.

Per explicar aquesta Nit de Sant Joan diu en son propi comentari que la sent "ventejada per un aire piri-nenc". I, efectivament, des de la roca de Sant Salvador, l'esparver veu a l'alba com se fan properes les princeses de la neu per damunt l'esquena de l'Albera i de Ras Moixer.

III

Entre la publicació del Senyal i la del Caçador (1947) hi ha una llacuna o un interval de silenci que expliquen els desastres i les excessives calamitats d'aquells anys. El poeta es va fixar llavors en un poblet a mig camí entre Albi i Tolosa, viles on la Universitat l'acollia amb un càrrec modest de lector, i sort encara que hi descobrí el niu d'una caseta perduda entre les prades... Ja s'entén que el recer seria precari en la persistent monotonia de l'exili, i, amb tot, al cap d'alguns mesos i al temps del desglaç, sentiria apuntar un fil prim i tímid de poesia. Dues o tres composicions són filles de l'estada a Saint-Sulpice la Pointe. La primera és un Diumenge de Rams, de to desesperat. La segona, escrita en el "llenguatge de casa", és l'emocionant Impromptu dels ocells, que evoca el viatge imaginari a Maçanet. Potser convindria d'afegir-li la rondalla de

Cinc cargolets pel senderó
cap al país dels pobres...

Quan es decideix a publicar El Caçador, li dóna aquest títol per conjurar la inquietud que sent a tota vora. El Caçador es presenta com un símbol:

L'estiu se'n va, i un caçador cansat
amb una breu escopetada
trenca a bocins el vidre clar del cel
i sobre el món les flors del cel escampa.

Flors del cel, elegies i consol del pelegrí. Un sentiment verdaguerià sembla inspirar en la llunyania aquestes flors del cel, i es veu de seguida que el poeta vol afermar un recer més ample amb el ciment inicial de la fe. L'oració es torna pregària, i la súplica porta un plany. A tota banda que miri, una ombra es posa en els

seus llavis. Catalunya ja no és el que era. La sardana acaba d'esvair-se. La mort afirma la seva plaça espectral en l'escala del pensament. És just que sigui temuda:

Amor meu, una clotada
pot obrir-se dins la nit.
Somriguem altra vegada
i mirem-nos fit a fit.

A despit d'un ordre voluntari i massa extrem, el Caçador manifesta un evident desequilibri. És un llibre d'imatges, com si el poeta que no accepta la realitat actual volgués retrobar intacta la seva personalitat ja definida, la seva raó d'ésser i la màgia acostumada. No sap abandonar la seva tendència a transformar-ho tot en somni. La fe, el somni i la música resten la seva constant aspiració. És un poeta d'evasions intemporals, massa seduït tal vegada per la paraula voluble.

Ara i adés inventa paraules adaptables a les melodies de Schumann. Tan aviat trobades, aquestes paraules es dissipen en la llunyania del temps.

El pessebre nadalenc, al qual se mostra tan fidel (li consagrarà tot un llibre), serà per ell un altre refugi, encara que la neu es glaci més i més damunt de la palla.

Per tant, i no crec que el meu parer sigui errat, és l'alè de la terra que portarà la veritable deslliurança:

Va, la nature est là, qui t'invite et qui t'aime!

La mar és la de sempre. És la presonera que ens deslliura. La saba puja a la branca, el vent remou la fulla:

Que lluny se m'enduen
els cants de l'ocell!

Quin espectacle més exaltant, després de les servituds de la vila, el dels alts planells de Cerdanya! Quin somni més net d'impureses el d'aquesta harmonia constant i renovada, on tot s'estructura, la muntanya i el riu i els bous a la tasca! Així el poema es redreça com una flor.

S'ordena amb el sol reflex d'aquesta netedat, i encerta les paraules volgudes:

Llibertat, llibertat,
llibertat adorable.

Per la mateixa raó, el Viatge d'octubre (1955) s'ordena des del començ. Tot hi assoleix la unitat perfecta, l'accent, l'estil de la paraula i el sentiment. No sabria oblidar que uns mesos abans de la publicació ens vàrem reunir amb alguns amics, Joan Llongueres, J. M. Guasch, Felip Graugés, en no sé quin restaurant dels alts de Barcelona. L'àpat no era de gran substància, sigui dit sense ofensa, però en Garcés ens oferí el llevant de taula amb la lectura de L'hora de l'alba:

Donem-nos la mà,
és hora de l'alba!
Donem-nos la mà,
que l'ombra se'n va.

Amb aquest leitmotiv convidava la seva esposa a caminar pels corriols. La neta dicció del poeta i la nostra atenció hi afegien no sé quin sentit de meravella. Penetràvem realment al cor d'una poesia i de la poesia, guiats els uns pels altres. I jo, aneu a saber, no em podia estar de pensar en l'"alba" dels trobadors, suspesa sobre el vol de l'alosa i sobtadament renovada. El Viatge d'octubre voreja les falques del Montseny, les prades i les polancredes, i s'esplaia, segons sembla, fins als volts de la Molina i de Puigcerdà. Segueix l'itinerari de la felicitat. Quan el poeta escriu Viatge d'octubre acaba de bastir damunt dels teulats de la Selva i a tres passos de la font dels lledoners una casa que d'ací endavant serà casa pairal per a fills i filles, amb sos pedrissos i ses fosques portalades de llosa. La finestra del menjador enquadra, apareguda al primer replà, l'antiga església de Sant Sebastià amb sos quatre xiprers arrevellits. El poeta de Viatge d'octubre no fa un pas en el seu jardí que no s'atansi a la vida dels passerells. Ocells, ocells només,

ocells i tendres síl·labes. Els observa atentament, com se destaquen de l'heura i fan estada en els ametllers. D'igual manera els poemes s'acoblen, íntims i breus. Beatus ille, ens dirà en veu baixa, perquè, si tot fa bona cara a l'entorn, l'escorça dels arbres, el pont penjat i el grat repòs dels núvols, la vida l'ha acostumat a la prudència. Si tot a vora passa algun averany amb la figura del Foraster, a penes s'haurà assenyalat un toc del rellogge de caixa quan ja s'haurà fos dins l'or de la tarda. Què diria de més? La Cançó de vela, que clou el viatge i l'allarga,

La mare seia a la proa
i el pare a timó.
Els fills omplien la barca
de cants i remor...

Aquesta cançó de vela sembla una pàgina plena de llum lamartiniana, i jo no explicaria com ni per què m'ha portat el record de la Graziella. Així, per original que sigui amb la seva subtil concisió, la poesia d'en Garcés deixa a estones brillar en transparència els noms de Lamartine i Verdaguer. Per endavant que vagi, guarda les seves arrels en la pura tradició catalana.

JOSEP SEBASTIÀ PONS

Illa, 1961.

VINT CANÇONS

HISTÒRIA D'AQUEST LLIBRE

Heus ací, altra vegada, les muntanyes del Port de la Selva. El poble, cinta blanca, amb les taques del calçobre, ran de mar, al peu. En l'aspre teló de pedra que li fa de dosser, vora les feixes que tantes vegades he saltat, entre espines, alguns claps de magra vegetació. A la dreta del cementiri, de llises parets emblanquinades, el bosquet on comença la costa de Torrelló. Més a la dreta, sota l'Estrúmbol i el Coll de la Torre, la fondalada que mena a Pení ("boira a Pení — pluja per'quí").

Seguint la corba de l'arc, encara més a la dreta, a la fi de la curta vall que formen les muntanyes del Mirall i del Dijous, s'albira, més alt que el rovell de les teules, el fràgil campanar de paret de l'església de la Selva de Mar. Aquestes són les terres de *Vint cançons* i, amb més o menys persistència, les de tota la meva poesia si, com va escriure J. V. Foix en una crítica improvisada, he copiat sempre "el paisatge damunt un vidre glaçat per l'alè del somni".

Hi ha amics, amics íntims, que no sabeu de quan els coneixeu. D'altres, en canvi, recordeu amb precisió l'instant en què us foren presentats... Jo veig com si fos ara aquell dia de 1921 en què els perfums i els colors d'aquest inoblidable país de Cap de Creus varen sorprendre els meus sentits. En coronar la pujada que mena de Llançà a l'ermita de la Mare de Déu va desplegar-se, de sobte, als meus ulls, aquell mar blau esquixat de "cabretes" que després m'ha estat tan familiar. A cada revolt del camí, entre el mar i la muntanya de Sant Pere de Roda, s'obria una nova meravella. La forta ale-

nada salabrosa i l'embriagadora flaire de les herbes eren com un món nou. Al cor em cantaven les cançons que els nostres orfeons havien escampat venturosament per Catalunya. Les que el mestre Alió harmonitzà amb delicada simplicitat, les mateixes que corrien de mà en mà, en els tres volumets vermells de "L'Avenç". Ara en sentiria cantar moltes en aquell paisatge, amb el qual s'unirien entranyablement. Una veu "prima i clara", pel camí dels horts, o en les runes del castell de Sant Salvador, o en la barca que es bressava al grat de l'ona en el redós encantat de Tabellera, havia de lligar tonades velles i paisatge nou. "Jo me'n llevi matinet, — matinet a punta d'alba. — Poso la sella al cavall — dret a la costa solana" volia dir, indefectiblement, la costa de Torrelló, tan aspra i graonada, camí dels Bufadors, on la tramuntana, grandiosa, transforma en orgues els roquissars. I la veu "prima i clara" de la cançó era davant meu, com un prodigi. Així va néixer *Vint cançons*.

Aquest no és, però, el meu primer llibre. Als dinou anys, lectures copioses i caòtiques i la natural pedanteria dels primers estudis universitaris m'havien fet concebre una mena de "Filosofia de l'espectacle" que m'apareixia tan clara aleshores com avui enrevessada i confusa. El meu espectacle preferit era el port de Barcelona. En sortir de la Universitat, a migdia, passava per la Llibreria de les Galeries Laietanes, regentada pel nostre gran i enyorat Salvat-Papasseit. Rambla avall, en conversa inacabable, a través dels molls a partir de la Porta de la Pau, arribàvem al nostre barri de la Barceloneta. La bigarrada multitud de velers i vapors, amb l'exotisme dels mariners i les banderes, ens feia somniar mil fantasies. Salvat-Papasseit acabava de publicar els seus *Poemes en ondes hertzianes*. Jo vaig escriure les meves *Espectacions al port*, poemes en prosa, que va il·lustrar Barradas, i el manuscrit dels quals, amb dibuixos i tot, es va perdre no sé quan ni com. Aquest fou, en rigor, el meu primer llibre, i una part de la seva alenada es conserva a les *Cinc cançons del port* i a la *Cançó de la fira*.

Salvat-Papasseit coneixia, naturalment, els meus versos. A la penombra de la seva llibreria, o a l'entorn d'una

taula de cafè, o al peu d'una parada de tramvia, li anava llegint les cançons. Li apareixien com un desistiment dels nostres plans fantàstics d'aventura. "Ves qui ho diria — va escriure més tard, en aparèixer el llibre — que et plauria marxar cap a terres molt llunyanes per saber com s'hi parla, i més bé com s'hi estima". I veia *Vint cançons* "com una cançó sola i una cançó indecisa".

Salvat fou, però, un magnífic padrí. El nom de la seva "Llibreria Nacional" és inscrit a la coberta de la primera edició del llibre, sota el deliciós dibuix de Josep Obiols, una tendra figura nua al peu d'un canyar florit. El llibre va sortir el 20 de desembre del 1922. La meua primera estada a la Selva fou pel mes d'agost del 21. Les vint poesies del recull són, doncs, escrites en poc més d'un any.

A casa, a l'Ateneu sobretot, al grat de l'enyorança i del somni, amb el desig, és cert, de fondre creació personal i formes populars en una poesia nova, vaig anar creant els meus versos. La *Cançó de l'amor que passa* fou escrita a Tarragona, cara al mar. La tercera *Cançó del port* va néixer, a corre-cuita, en un vagó de l'express entre Girona i Figueres, a pluja batent, un dia de tardor del 1922. Anava a Figueres a llegir el "llibre inèdit *Vint cançons*". Així ho havíem anunciat. I només en tenia divuit a la carpeta. Aquella va fer dinou, i no crec que ningú s'adonés, en l'ampla sala del Casino Menestral, de la cançó que faltava. Aquesta darrera no recordo quina és ni quan la vaig escriure.

Fondre creació personal i formes populars en una poesia nova era, en efecte, el meu afany. Un afany, però, informulat. Carles Riba va revelar-me'l tot subratllant-ne els perills, en el seu famós article *Tractes amb el poble*. En canvi, el pròleg magnífic i generós del mateix Carles Riba per a la tercera edició de *Vint cançons* sembla encaminat a demostrar que el meu intent esquivava aquells perills, fidel com és a l'heretatge dels nostres mestres del Noucents. Sens dubte, ells m'influïren, ací i allà.

Els crítics no van deixar de remarcar-ho; llur punt d'honor els hi obligava, per bé que mai no coincidiren

del tot a proclamar els mateixos noms. En canvi, tots oblidaren de citar algunes influències subtils de *Vint cançons*: la del Juan Ramón Jiménez de les *Pastorales* ("¡Granados en cielo azul! — ¡Calle de los marineros! — ¡qué verdes están tus árboles! — ¡qué alegre tienes el cielo!"), la de l'Antonio Machado de *La tierra de Alvar-gonzález*. Encara veig aquests dos volums, amb les primeres novel·les d'Azorín, al costat de l'*Antoinette* de Romain Rolland, i de *La Ben Plantada* d'Eugeni d'Ors entre els pocs llibres que posseïa entorn dels divuit anys. Per això quan Joan Ramon Masoliver em preguntava, per il·lustrar un seu article, sobre les afinitats que em lligaven a García Lorca, li vaig contestar que la identitat de l'objectiu i el mestratge comú de Juan Ramón Jiménez.

"Creiem que, en el fons, el nostre jove poeta ha creuat, conscientment o no, interessos literaris amb interessos patriòtics", va escriure Carles Riba, que ho trobava natural. Recordo, certament, les meves converses amb l'autor de *La nau*, la febre amb què somniàvem la constitució d'un grup que guanyés per a la nostra poesia popular alguna cosa semblant al triomf que els "Cinc" aconseguiren per a la música russa. Això es reflectí sobretot en el meu segon recull, *L'ombra del lledoner*, fill en part de la bona acollida atorgada a *Vint cançons*. En aquestes, en canvi, no hi havia interessos de cap mena. En tot cas, hi eren inconscients.

En girar els ulls enrera, em sembla que no puc dir gran cosa més d'aquest llibre. Se'n publicaren tres edicions: la primera, de coberta blanc-vori, fou impresa a can Capera, a la Barceloneta, modest obrador d'on sortiren, amb el primer llibre de poemes d'En Salvat, els quatre números de la revista "Mar Vella". La segona, amb coberta verd poma de paper de sortija, ja amb els versos del Dant per divisa, sortí, pocs mesos més tard, de la impremta Altés. La tercera fou el volumet vermell publicat pels "Poetes d'Ara", fora de sèrie, amb el pròleg de Carles Riba.

La present és, doncs, la quarta edició del llibre.

En preparar-la, em vaig posar el problema de la re-

visió del text. La ploma se n'anava a retocar, a refer alguna cosa. Vaig estar temptat de substituir una cançó. Vana empresa! Hauria hagut d'imitar-me a mi mateix, d'estrafer els meus vint anys. M'he limitat, doncs, a esmenar un parell d'incorreccions de llenguatge. El llibre és el que era; val el que podia valer fa vint-i-cinc anys.

Ha passat, en efecte, el temps. Ha passat, en l'autor i en les coses. Els paisatges rarament canvien. Ni tan sols en aquests països de frontera, on la poesia escampa els seus vells, on la imprecisió dels límits ajuda a somniar. Però, així i tot, el paisatge nadiu de *Vint cançons* ha canviat. A la Selva hi ha més cases caigudes. La tramuntana es va emportar gairebé tots els lledoners de la font, sobretot aquell de la soca tan ampla que "per espiá'ns obrí — els mil ulls negres de sa fruita aspriva". Els vells que em saluden per la carretera, al capvespre, en tornar de llur treball humil, ja no són els mateixos que jo identificava amb les cariàtides de l'altar major. I l'altar major, amb el seu or d'altres segles, on és? I on són la creu de terme i el noble campanar? Car la prima paret d'avui, postissa, no fa oblidar, ans al contrari, aquella torre aplomada i gentil.

Si heu llevat mai palangres, des d'una barca ancorada a la calma de la badia, recordareu l'espectacle dels peixos quan surten, regalimants, de l'aigua. Llur color, xarolat, és vivíssim. Hissats l'un darrera l'altre en el cordill tibant, la guiula i el serrà brillen sota una mateixa llum de miracle. Els traieu de l'ham on es debaten, i al cap d'una estona, en un clot d'aigua tèrbola, són l'ombra del que foren, esdevinguts míseres despulles de peix.

Hi penso en rellegir aquests versos. Amb ells s'esbaldellava la meva joventut. Quan ells enumeraven els elements d'aquest nou món de Cap de Creus tot just descobert,

*Enyoro la vela lleugera,
el còdol blavís i lluent,
la vinya, la cala planera,
el núvol, la boira i el vent,*

el paisatge palpitava, acolorit i viu com un peix que surt de l'aigua. Han passat vint-i-cinc anys i voldria — com no he de voler-ho? — que els peixos d'aleshores no s'hagin passat encara, en el clot de la barca.

T. G.

(De la 4.ª edició.)

*Ballata, io vo' che tu ritrovi Amore
e con lui vadi a Madonna davanti.*

DANTE

CANÇÓ DE LA NIT DE SANT JOAN

Perquè és nit de Sant Joan
hem encès una foguera.
La gent hi dansa a l'entorn,
se sent olor de ginesta,
hi ha l'eco d'una cançó
que s'allarga a la verneda.
La flama, sonora, riu
talment un doll d'aigua fresca,
tan alta que no l'apaguen
amb els seus plors les estrelles.

Ès la nit de Sant Joan,
amiga, és la nit encesa
de corrandes i desig;
mira com la flama espessa
va prenent el fustot vell
i la fullaraca seca.
Dessobre el cant del cucut
i el respir de la verneda
i el tou relliscar del riu,
la teva veu i la meva.

Munta clara la cançó
i va callant la foguera,
les dones tenen un breu
instant de benevolença.

Sota la claror del cel
 s'exalta el grill, i les herbes
 fan més bona olor que mai,
 ruixades de lluna plena.
 El camí encara és més blanc,
 pujant la muntanya negra.

Asseguem-nos al pedrís,
 sota la porxada vella.
 Demà de bon dematí
 irem a missa primera,
 quan ens faci el crit del gall
 pessigolles a l'orella.
 Que tebi l'aire! ¿No sents
 el silenci com de seda?
 Els estels s'han apagat,
 però els cucs de llum s'encenen.

Demà de bon dematí
 irem a missa primera.
 Passarem pels carrerons
 fregant les closes finestres,
 hi haurà un ventijol suau
 i una llum de primavera.
 I direm, potser, direm
 sense recordar la cendra:
 —Ai, el goig d'ésser immortals
 com la cançó i la foguera!

CANÇÓ INDECISA

Ens duia la tramuntana
 olor de fonoll marí;
 la carena s'amagava
 sota el bruc i el romaní;
 hi havia una vela blanca
 al damunt del blau marí.

El verd joiós de les vinyes
s'obscuria, i el sarment
amb la fruita es decantava
seguint l'empenta del vent.
Al cel cremava una estrella
i el sol moria a ponent.

Tu eres a la meva vora
com l'olivera i la flor,
del lliscar de la riera
tenia ta veu el so
i els teus llavis potser eren
gustosos com el vi bo.

Hauria volgut besar-te
perquè era el teu mirar
tan tebi. A la meva vora
anaves sense parlar.
Hauria volgut besar-te
la trena, els ulls i la mà.

Però el vent encara ens duia
olor de fonoll marí.
Cantaven els grills, cantava
el cucut a dalt d'un pi
i l'estelada s'obria
damunt del nostre camí.

BALADA

A la plaça fan ballades,
com refila el flabioll!
L'acàcia és tendra, mullada
per una mica de sol;
la noia somriu i dansa,
el mar és quiet i clar.
A la plaça fan ballades,
prou me plauria ballar!

Noia de la doble trena
i de l'esguard mig perdut,
noia de la sina forta
i la galta de vellut,
mentre sona la musica
us duria de la mà.
A la plaça fan ballades,
prou me plauria ballar!

Vora la nau que reposa
amb el velam recollit,
sota el cel roig de la posta,
la tenora alça el seu crit.
El cucut en la llunyària
ja comença a sanglotar.
A la plaça fan ballades,
prou me plauria ballar!

Sense mi, però, l'anella
farà igual el seu camí.
Al cel hi ha una estrella humida
i ara s'ha girat garbí;
al cel hi ha una estrella humida,
però el cel encara és clar.
A la plaça fan ballades,
prou me plauria ballar!

La cobla ha emmudit. Les noies
enfilen el vell carrer
on raja la font a l'ombra
oberta del lledoner.
La cobla ha emmudit, mes ara
altra musica hi haurà;
a la plaça fan ballades:
l'aigua, els estels, l'olivera,
d'amagat s'han dat la mà.

CANÇÓ

Dessobre la terra dura
anava fent ma drecera.
Passava el vent, sorollant
les canyes de la riera;
el vern era sense fulles
i seca la ginestera.

A la vora del camí
hi havia la casa clara,
oberta com un germà
i tèbia com una mare.
Jo duia closos els ulls
i feia d'esma la passa.

A la vora del camí
hi havia la bona herba,
el corriol amagat
i el dring suau de l'esquella.
Un ocell ratllava el cel
i ni el sentia ni el veia.

Però m'has donat la mà,
amiga, i el cor s'enjoia:
damunt la vinya s'ha alçat
en ample vol una alosa,
el sol és dolç com la mel
i a l'arbre li ha nascut ombra.

CANÇÓ DE LA FIRA

Els seus tresors mostra la fira
perquè els agafis amb la mà.
Jo sóc cansat de tant mirar
i la meva ànima sospira.

Cotó de sucre, cavallets,
càntirs de vidre i arracades
lluen i salten fent ballades
entre el brogit dels platerets.

El teu esguard ple d'avidesa,
un immortal desig el mou.
¿Cerques un espectacle nou
més amunt de la fira encesa?

Els estels punxen tot el cel.
L'oreig escampa espurnes Mira:
a poc a poc es mor la fira
sota la llum d'aquell estel.

Glateixes per copsar l'estrella?
Ai, que el desig t'estreny el cor!
Mai més voldràs la joia d'or
ni la rialla del titella.

CANÇÓ DE L'AMOR QUE PASSA

A l'ombra d'un taronger
tres minyonetes cantaven.
L'una té la trena d'or,
l'altra és bruna i solellada,
la més xica duu la llum
dels estels a la mirada.
Amor passava de llarg,
amor,
rialles i fressa d'ales.

La primavera ha arribat
i el cel és color de plata.
Els crits dels ocells són curts
i espessos com la pinassa.
La veu de les noies és
ondulant com una flama.

Amor passava de llarg,
amor,
rialles i fressa d'ales.

Si un sospir sembla l'oreig,
el cant fa remor d'onada
i l'aire és més fresc i fi
que l'arena de la platja.
Rera el taronger hi ha el mar
i el cant fa remor d'onada.
Amor passava de llarg,
amor,
rialles i fressa d'ales.

Les donzelles van cantant
amb una veu prima i clara.
La riera s'ha aturat
per escoltar la tonada.
Les noies criden l'amor
mentre la tarda s'escapa.
Amor passava de llarg,
amor,
rialles i fressa d'ales.

La trena, el llavi, l'esguard,
s'encenen sota les branques.
Primavera va dictant
la musica i les paraules:
a l'ombra d'un taronger
tres minyonetes cantaven...
Amor, no passis de llarg,
amor,
posa un bes a cada galta!

CANÇO DE GRUMET

Ai, mare meva, veiéssiu el mar
 ara que hi baten el vent i la pluja!
 Ran de coberta s'apaga el fanal
 i se'ns esquitxa la cara d'escuma.
 Boires endins el navili es fa pas,
 la vinya verda no es lluca.

Adéu-siau, feixes vora del mar!
 Adéu-siau, el xiprer i l'olivera!
 Sant Elm ens guardi de l'aigua i del llamp,
 mentre s'esqueixen els pals i les veles.
 Vell timoner, qui pogués berenar
 sota la fina pineda!

Que boti l'ona i es perdi el velam
 i el vent llisquent esgarrapi el cordatge!
 Prou coneixem el perill de la mar,
 altres tempestes havíem tastades.
 Mes, qui tingué un caliu abrandat
 prop de la taula parada!

BALADA DEL MARINER

Asseguda en un bancal
 hi ha una dona que m'espera.
 Un dia la vaig deixar
 perquè em cridaven les veles
 i la nau blanca i la mar
 encesa com una verge.
 Un dia la vaig deixar
 sota els pins de la ribera.
 Em va sorprendre l'encís
 malastruc de les sirenes.
 Per guarir-me aquest encís
 hi ha una dona que m'espera.

La nit vessava de cants
d'ocells. Queien les estrelles
sobre l'aigua de la mar,
que era desolada i negra;
la dona va fer-me un bes
llarg i dolç, mentre la terra
encenia els cucs de llum
i perfumava les herbes.
Però l'oratge em dugué
el remoreig de les veles.
A la vora de la mar
hi ha una dona que m'espera.

He corregut tot el món
i el record del bes no em deixa.
Què hi fan els vents de la nit
i la pluja matinera,
i les cançons de la mar
i el respirar de les veles!
En la calma sento el cant
manyagant de les sirenes,
mes cap sirena no té
ni aquells ulls, ni aquella trena,
ni aquell llavi fi que em diu:
"Hi ha una dona que t'espera."

Companys, deixeu-me el timó:
jo us duré a la meva terra,
lla on l'olor del romaní
i l'aigua de la riera
i el cel blau i el bon oreig
us faran la vida tendra.
He corregut tot el món
i sóc cansat de la brega.
He corregut tot el món
i el cor encara batega.
Companys: deixeu-me el timó,
hi ha una dona que m'espera.

CANÇO DE L'AMOR PRIMERA

Ai, amor primera, dolç defalliment,
 paraula poruga sota les estrelles!
 Cada ocell llençava el seu crit ardent
 acariciant les teves orelles.
 Ai, amor primera, dolç defalliment!

Cada ocell et deia: "Serà teu el món,
 naixeran les flors a la teva vora".
 Amb un batec d'ales la boirina es fon,
 sota el lledoner la font ja no plora.
 Cada ocell et deia: "Serà teu el món".

Amb una paraula tot canviarà,
 misteri joiós de la vida. "Vine
 — et deia l'amor — i dóna'm la mà.
 Entre les herbetes del camí camina."
 Amb una paraula tot canviarà.

Ai, amor primera, llimoner florit,
 llavi roig i fresc com una rialla!
 Amb el teu perfum sospira la nit,
 la riera riu i l'arbreda calla.
 Ai, amor primera, llimoner florit!

CINC CANÇONS DEL PORT

I

Vaixell que dorms en el port,
 embolicat de tenebra!
 Has desat els gallarets
 i són plegades les veles.

Només crema un llantió
dalt de tot de l'arbre mestre.
Si el mariner et guarda el son
la lluna també te'l vetlla.

Silenci de l'alta nit!
L'aigua del port és quieta
i tèbia com un coixí.
El cel és pàl·lid i tendre
com si fos humitejat
de rosada matinera.
La nau s'adorm poc a poc
sota els ulls del sentinella.

Si fa una mica de vent
ja vacillen les estrelles.
El tràngol gronxa les naus
i a punta d'alba llangueixen
la lluïssor dels estels,
la remor de la taverna.
El vaixell s'ha deixondit
i obre totes les llurnes.

Trèmula dolçor del maig,
joia de la brisa frescal
El mar sembla fet pel goig
dels gallarets i les veles.
Mariners, cal feinejar,
que es fa de jorn i clareja.
La mar, més enllà del port,
s'ha desfet la cabellera.

II

Gallaret a dalt del pal
és una llengua de flama.
La flama del gallaret
cap ventada no l'apaga:

si es baralla amb el mestral
l'atia la ponentada.

Gallaret a dalt del pal
és un ocell que refila.
El guaiten els mariners
i plens de joia somriuen;
el guaiten entre el cordam
ara que són lluny les vinyes.

Gallaret a dalt del pal
és com un estel que vola.
Fa volada mar endins,
el tiben totes les cordes.
Els colors del gallaret
es veuen entre la boira.

III

Les boires que ha dut el mar
al port s'han desfet en pluja.
El moll és silenciós
i totes les pedres lluen.
Les naus tremolen de fred,
els pals i el cordam belluguen.
Ai, quina tristesa fa
el cel sense estels ni lluna!

A dins de cada vaixell
hi ha cançons i rialles.
Mentrestant, la pluja cau
damunt la coberta rasa
amb aquell mateix soroll
que fa dalt de les teulades.
A dins de cada vaixell
hi ha cançons i rialles.

Hores segures del port,
quan se buida la tempesta!

El grumet somriu i diu
abocat a la lluernà:
—Déu salvarà els mariners
que enmig de la mar naveguen.
La farola s'encendrà
dins la nit, com una estrella.

IV

Era de bon dematí
i el vent inflava les veles.
Sortíem poquet a poc
sense moure gens de fressa,
talment un lladre que fuig
en la nit fosca i deserta.
Ai, amor, adéu-siaul,
la mar és planera.

No som lladres que fugim,
és el mar que se'ns emporta.
Ens pren la trena d'or fi,
la galta color de rosa;
però ens dóna el vent mestral
i la tempesta i la boira.
Ai, amor, adéu-siaul,
el navili vola.

Ens pren la trena d'or fi
i el cor malferit rondina.
Ho saben tots els companys
i el patró ja ho endevina.
La nau gemega, el timó
les aigües del mar destria.
Ai, amor, adéu-siaul,
xiscla la gavina.

Potser encara et trobaré
quan se'ns acabi el viatge.

Vindré més colrat del sol,
tu seràs tota rosada.
Et duré noves cançons
i collarets i arracades.
I a la vora de la mar
plantarem la casa.

V

Verge bruna de la proa,
tu que menes el vaixell,
fes clares les nits i mana
que bufi ben fort el vent.
Ets el guaita que vigila,
Verge bruna de la proa.

Sortirem a punta d'alba
quan encara calla el port.
Hissarem una bandera
i apagarem el gresol.
Amb el cor amorosit
sortirem a punta d'alba.

Adéu-siau les cançons
i el brogit de la taverna!
La nau llisca mar endins
sense enuig i sense pressa.
Treballarem en silenci,
adéu-siau les cançons!

Resarem devora teu,
Verge bruna de la proa,
que tens el cabell humit
i el ulls blaus d'aquella noia.
Ajaguts a la coberta,
resarem devora teu.

Quan la son prengui el navili
i acluqui els ulls del grumet,
tu seguiràs la drecera
sota la llum dels estels.
I ens mullaràs de dolcesa,
quan la son prengui el navili.

Verge bruna de la proa,
ets el guaita que vigila.
Ulls blaus i cabell humit,
claror de la cella fina,
com la noia que hem deixat,
Verge bruna de la proa!

CANÇÓ DE LA NIT D'AGOST

Si dalt dels arbres callava el cucut,
l'aigua emmudia devora les canyes.
Nit sense lluna, silenci del camp,
i les estrelles cobrint la muntanya.
El vent ens duia perdut el gemec
d'alguna guilla llunyana.

El lledoner s'ha amagat rera el pont
i dins la nit s'ha esborrat la drecera.
Des del pujol veig la barca en el mar
i sento l'aspre perfum de la terra.
Totes les ombres em tapen els ulls
i se m'endú la tenebra.

Si tu volguessis donar-me la mà
i caminéssim plegats per la clina,
els corriols s'obririen, els recs
i la boscúria i l'ocell cantarien.
Si tu volguessis donar-me la mà,
jo et donaria la vida.

I la carena voldríem seguir
 i no ens faria paüra la fosca.
 Els cucs de llum cremarien d'amor
 i en arribar dalt de tot de la costa
 veuríem l'alba que ve de llevant
 i les estrelles que es colguen.

CANÇÓ DE DIUMENGE

Avui és dia de festa,
 quina llum tan clara fa!
 Les campanes de l'església
 amanyaguen el cel blau.
 Pels camins de la muntanya
 es veu el bruc verdejar.
 L'oreig ens acaricia
 i ens porta l'alè del mar.
 Avui és dia de festa,
 quina llum tan clara fa!

Tota la pau del diumenge
 l'han recollida els teus ulls.
 Passa clara la riera
 i sota el molí s'esmuny.
 L'ala fresca de l'oratge
 a l'olivet s'ha perdut.
 Si és dolça la marinada
 encara ets més dolça tu.
 Tota la pau del diumenge
 l'han recollida els teus ulls.

Ai, la joia de sentir-me,
 vora teu, el cor tranquil!
 Avui és dia de festa.
 Tot en silenci somriu.
 Les campanes de l'església
 i el teu mirar han amansit
 els crits tèrbols de la terra
 i han fet el cel tendre i llis.

Ai, la joia de sentir-me,
vora teu, el cor tranquil

El braç dur de la tristesa
ja no em colpirà mai més.
Avui és dia de festa
i el món és verd i novell.
Quan aquesta llum s'apagui
hi haurà la llum dels estels.
Si els ulls de la nit s'apaguen
hi haurà els teus a vora meu.
El braç dur de la tristesa
ja no em colpirà mai més.

CANÇÓ AMOROSA

Voldria ser mariner
i dur-te a la meva vora;
la vela iria pel mar
com un cavall blanc que corre,
el vent posaria olor
de fonoll entre les cordes
i l'ona es faria enllà
deixant el camí a la proa.

Passarien els vaixells
fent voleiar les banderes,
—Mariners, cap on aneu,
cap on aneu tan de pressa?
Potser cerqueu un tresor
perdut en la mar deserta?—
Passarien els vaixells
fent voleiar les banderes.

Jo els veuria com se'n van,
sense mica de recança.
Els teus ulls són mon tresor,
poc he de cercar-ne d'altre.

Quina joia, al teu costat,
veure la terra allunyar-se
i seguir en les nits d'agost
les estrelles que es desmaïen!

On tu giressis l'esguard,
el vent ens hi portaria,
t'escoltarien la veu
els peixos i les gavines,
els focs ardents de sant Elm
a dalt dels pals s'encendrien
i veuries que al teu pas
la terra i el mar sospiren.

CANÇÓ D'ENYORANÇA

Enyoro la vela lleugera,
el còdol blavís i lluent,
la vinya, la cala planera,
el núvol, la boira i el vent;
la corba suau de la platja
i la marinada frescal,
la barca que fuig de l'oratge
i aquell gallaret en el pal.

Enyoro la font amagada,
la branca menuda del pi,
la nuesa de la collada,
les herbes primes del camí,
els esbarzers i la caseta,
el degotís del rossinyol
i aquella costa dura i dreta
que va assecant-se sota el sol.

Enyoro el mar i la muntanya,
la feixa verda, l'erm grogós,
el remoreig de cada canya
en el camí silenciós,

i aquella veu tan tèbia i clara
i els ulls tan purs dins de la nit,
que fan el cel més ample encara
i més estelada la nit.

CANÇÓ DE L'OBLIT

Boireta del matí,
escampa't una mica;
esborra el turó verd,
amaga la masia,
les canyes del camí
i l'ombra de l'eixida.

Boireta del matí,
melangiosa i tendral
Atura l'oratjol,
allunya la pineda,
i mulla, mar endins,
les cofes i la vela.

Boireta del matí,
emboira'm la mirada.
Ets dolça com l'oblit.
Adéu, la vinya clara!
Que lluny, l'alè del mar
i els brucs de la muntanya!

CANÇÓ DE CAMINANT

A punta d'alba me'n vaig,
l'estrella del dia em mena:
clara i blanca, pel damunt
de la mar i de la terra.
El peu trepitja amb delit
i el cor dins el pit batega.

Adéu, riera gentil,
l'estrella del dia em mena.

S'acosta el sol per llevant
i tots els estels apaga,
però en el cel del matí
una llum hi crema encara.
Els meus passos se n'hi van,
se me n'hi va la mirada.
Adéu, romaní del bosc,
no m'ajupiré a aplegar-te.

Damunt el roure i el pi
els ocells canten i volen.
La muntanya l'han vestit
els brucs i la farigola,
i les vinyes fan claror,
i el llangardaix s'hi retorça.
Lla baix, perduda i roent,
l'estrella del dia plora.

A punta d'alba me'n vaig,
el bastó per companyia.
Enrera deixo el xiprer,
enrera deixo la vinya.
Ni escolto el cant dels ocells,
ni la riera que llisca.
El meu cor vol abastar
l'estrella del dia.

A L'OMBRA DEL LLEDONER

L'OMBRA DEL LLEDONER

En l'ombra del lledoner
El vent s'aperta i s'aperta
I el sol s'aperta i s'aperta
I el mar s'aperta i s'aperta
I el cel s'aperta i s'aperta
I el vent s'aperta i s'aperta
I el sol s'aperta i s'aperta
I el mar s'aperta i s'aperta
I el cel s'aperta i s'aperta
I el vent s'aperta i s'aperta
I el sol s'aperta i s'aperta
I el mar s'aperta i s'aperta
I el cel s'aperta i s'aperta

El vent s'aperta i s'aperta
I el sol s'aperta i s'aperta
I el mar s'aperta i s'aperta
I el cel s'aperta i s'aperta
I el vent s'aperta i s'aperta
I el sol s'aperta i s'aperta
I el mar s'aperta i s'aperta
I el cel s'aperta i s'aperta
I el vent s'aperta i s'aperta
I el sol s'aperta i s'aperta
I el mar s'aperta i s'aperta
I el cel s'aperta i s'aperta
I el vent s'aperta i s'aperta
I el sol s'aperta i s'aperta
I el mar s'aperta i s'aperta
I el cel s'aperta i s'aperta

El vent s'aperta i s'aperta
I el sol s'aperta i s'aperta
I el mar s'aperta i s'aperta
I el cel s'aperta i s'aperta
I el vent s'aperta i s'aperta
I el sol s'aperta i s'aperta
I el mar s'aperta i s'aperta
I el cel s'aperta i s'aperta
I el vent s'aperta i s'aperta
I el sol s'aperta i s'aperta
I el mar s'aperta i s'aperta
I el cel s'aperta i s'aperta
I el vent s'aperta i s'aperta
I el sol s'aperta i s'aperta
I el mar s'aperta i s'aperta
I el cel s'aperta i s'aperta

És una cosa gran,
 l'arribada del dia, un moment
 que passa i no se'n torna.
 És una cosa gran,
 l'arribada del dia, un moment
 que passa i no se'n torna.
 És una cosa gran,
 l'arribada del dia, un moment
 que passa i no se'n torna.
 És una cosa gran,
 l'arribada del dia, un moment
 que passa i no se'n torna.

- 1.ª edició: Barcelona, de l'autor, 1924.
- 2.ª edició: Barcelona, Edicions Lira, 1924.
- 3.ª edició: Barcelona, Editorial Selecta, 1961.

A L'OMBRA DEL LLEDONER...

A l'ombra del lledoner
una fadrineta plora.
La tarda mor dalt del cim
i llisca per la rossola,
l'esfilagarsen els brucs,
la tenebra se l'emporta.
La noia plora d'enyor:
el lledoner no fa ombra.
Fadrina, l'amor és lluny;
enllà, la carena fosca.

Si passava un cavaller...
Du el cavall blanc de la brida.
L'arbre li dóna repòs,
l'oratge, manyac, arriba.
Al cel la llum de l'estel
és la rosada del dia.
—Cavaller, l'amor és lluny;
amb l'ombra i el cant fugia.
—Fadrina, l'amor és lluny;
per l'ampla plana camina.

La nit sospira, la nit,
el bosc, la riera clara.
Les branques del lledoner
són fines i despullades;
fulla i ocell n'han fugit,
però hi crema l'estelada.

Fadrina, l'amor és lluny;
demana'l a punta d'alba
quan l'ombra del lledoner
s'allarga com un miracle.

CANÇÓ DE COMIAT

"Adéu, galant terra, adéu!"
Adéu-siau, vinya verda,
flor seca del caminal,
lledoner de bona ombreta.
Ja no m'assec al pedrís
ni me bressa la riera.
Adéu, galant terra, adéu.

Les lloses d'aquell bancal
són ombrejades i fresques.
Els lledoners de la font
han tret una fulla tendra,
i els ceps faran bon raïm
quan els oregi el setembre.
Adéu, galant terra, adéu.

Els ceps faran bon raïm
i llum viva les estrelles.
Vindran les nits de l'estiu,
la mar quieta i estesa
llambrant sota el cop dels remes,
tallada per la carena.
Adéu, galant terra, adéu.

Vindran les nits de l'estiu,
la tardor i la primavera,
les boires que baixa el cim,
el crit de les orenetes.
I sempre el respir del mar
i el batec de les estrelles.
Adéu, galant terra, adéu.

Adéu, muntanya, pedrís,
 paret blanca de l'església,
 aigua clara de la font,
 plata de les oliveres,
 olor mullada dels horts,
 estrella, riera, vela.
 Adéu, galant terra, adéu.

CANÇÓ DE GRUMET

Adéu, turons de Marsella,
 ja se'n van els mariners.
 Tot just hem hissat la vela
 es gira un oratge fresc.
 Aquell pinar de la costa
 deu ser ple de cants d'ocell;
 si no sentim l'ocellada
 ens du romaní l'oreig.
 Quin goig, de bon dematí,
 seguir la darrera estrella:
 "no hi ha lliri sense flor
 ni barco sense bandera".

Infla't vela, llisca vela!
 Com s'allunya la ciutat!
 Guaita l'or clar de la platja
 i a dalt de tot el cel clar.
 Timoner, potser sospires?
 L'enyorança t'ha punxat?
 El gallaret llengoteja
 i enjoia tota la nau.
 Quin goig, cremant sobre els pals,
 el gallaret de la festa:
 "no hi ha lliri sense flor
 ni barco sense bandera".

Adéu, turons de Marsella!
 adéu, la noia i el pil

No ens espanten les ventades
 ni la boira de la nit.
 Si el vent xiula entre les cordes,
 demà el mar serà ben llis.
 A cada port ens espera,
 amorós, un llavi fi.
 Quin goig, tornant de la mar,
 el petó d'una donzella:
 "no hi ha lliri sense flor
 ni barco sense bandera".

CANÇÓ DE BRESSOL

"Sant Jordi del Corredor,
 feu-me dormir aquesta nina,
 que son pare n'és al camp
 a collir menta florida."

De bon matí se n'ha anat;
 tot just despuntava el dia
 i l'estrella de l'amor
 era un brot de tarongina.
 La rosada del matí
 era un plor de pedres fines.

Dorm, infant,
 que ton pare n'és al camp
 a collir menta florida.

Apartarà els esbarzers
 quan el punxin les espines.
 Espines, feu-vos enllà;
 vine, la menta florida.
 Quan passa el seu cavall blanc
 l'ocell tremola i refila.

Dorm, infant,
 que ton pare n'és al camp
 a collir menta florida.

La selva s'aclarirà,
 que la lluna l'illumina.
 Sota la llum de la nit
 l'herba florida fugia,
 però els ulls del cavall blanc
 en la fosca l'endevinen.

Dorm, infant,
 que ton pare n'és al camp
 a collir menta florida.

Dorm, infant, que el son és dolç
 i l'oratjol hi convida.
 A punta d'alba serà
 ton pare sota la llinda.
 Que et trobi dintre el bressol
 com una estrella adormida.

Dorm, infant,
 que ton pare n'és al camp
 a collir menta florida.

TRES CANÇONS

I

Viola, dalt del cim,
 entre les herbes, brolles.
 Fas un perfum més fi
 que el de la farigola.
 L'amada t'ha collit,
 vora el seu llavi et posa:
 eres com un estel
 morat, entre la molsa.
 L'amada t'ha collit,
 viola.

T'ajups sota la mà
rosada de l'amada.
Si el vent no et torça mai,
per què et colltorces ara?
Quina sentor que fas,
violeta amagada!
La deixes a les mans,
entre el cabell l'escampes.
Quina claror que fas
d'albada!

Les mans del meu amor
la violeta prenen.
Si el seu perfum se'n va
una altra flaire hi deixen.
Adéu, la flor del cim,
perduda entre les herbes!
Aquelles dolces mans
et faran viva sempre,
viola resplendent,
estrella!

II

Enmig dels argelaguers
floria la ginestera,
com una espurna de foc
damunt la garriga espessa.
Ginesta, l'hivern se'n va,
s'acosta la primavera.

Com una espurna de foc,
ginesta, com una estrella.
L'amada en porta un esqueix
i la tarda no és tan freda.
El vent es torna oratjol,
s'acosta la primavera.

L'amada en porta un esqueix.
Rialla de la ginesta,
esperança de l'amor
que resplendeix i batega.
Adéu, boires de l'hivern.
S'acosta la primavera!

III

Romaní del caminet,
herba humil, floreta blava.
Vora la vinya has crescut,
entre el mar i la muntanya.

Per les feixes he pujat,
amb la meva enamorada.
Lla baix, la blavor del mar
era esquixada de barques
i, més ençà, el cirerer
el seu ombradiu ens dava.
Per donar-nos més delit
la teva olor ens encisava.
—No us gireu a guaitar el mar,
que ara sou a la muntanya—.
Romaní del caminet,
herba humil, floreta blava!

Si enrera deixem la mar,
més endavant hi ha la plana.
Entremig del corriol,
els brucs i les argelagues
amb l'espina ens han punxat
i ens aturen amb les branques.
Adéu, planúria del mar!
Enyorariem la platja
si no fos el romaní,
que l'ànima ens embriaga.
Romaní del caminet,
herba humil, floreta blava!

En arribar dalt del cim,
 com s'enjoia la miradal
 Si enrera deixem la mar,
 davant nostre hi ha la plana:
 la terra s'allarga al sol
 mentre el vent mena les barques.
 Adéu, adéu, romaní,
 quina olor tan bona escampes!
 La terra t'ha dat l'alè
 i la mar la marinada.

Romaní del caminet,
 herba humil, floreta blava,
 vora la vinya has crescut,
 entre el mar i la muntanya.

OLOR MULLADA DELS HORTS...

Olor mullada dels horts,
 tendre sospir de la terra!
 La riera i el canyar
 es van dient amoretes.
 Les paraules que s'han dit
 el bon llebeig les oreja,
 i va apagant la remor
 en el silenci del vespre.
 Només vola aquell sospir
 de goig que feia la terra:
 olor mullada dels horts!

La riera va cantant
 i besa l'herba del marge.
 Amorosa, la segueix
 l'ombra fina de les canyes.
 Amb la fosca de la nit
 les canyes han fet marrada:
 entre els caminets dels horts
 ploren la seva enyorança.

El seu plor silenciós
munta com una alenada:
olor mullada dels horts!

Canyes altes del camí,
deixeu que es faci de dia,
Fugiran el grill encès
i l'estrelleta que brilla.
Damunt les aigües del mar
s'obriran alba i gavines
i el camí us demanarà
si ara la riera us crida.
La riera us corferí.
Quin alè de melangia:
olor mullada dels horts!

CANÇÓ DE CAMÍ

A vora de la riera
els àlbers han engroguit.
Enllà s'asseca la vinya:
cada cep és flama i crit.
A vora de la riera,
amor meva,
va pujant el meu camí.

Espurneja la ginesta
i creix la taronja d'or.
Si la flor lluu com l'estrella,
la taronja com un sol.
Enyorant la rama verda,
amor meva,
se n'anava el falziot.

Quan sóc dalt de la carena,
el vent es posa a plorar.
La pineda l'amanyaga,
el bruc li fa un dolç parany.

El vent, a parracs, fugia,
 amor meva,
 i porta la veu del mar.

El mar tremola de veles:
 cada vela una au gentil.
 I m'arriba l'alenada
 del mar, tèbia de sospirs.
 La matinada era fresca,
 amor meva,
 i delitós el camí.

A cada passa que feia
 la mar me deia el teu nom.
 Venia mullat de boira.
 La cirera de pastor,
 el pàmpol daurat i l'herba,
 amor meva,
 aprenien el teu nom.

Camines amb mi, estimada.
 Ets lluny i te tinc amb mi.
 Només de dur-te a la vora,
 el fonoll alt ha florit.
 El mar tremola de veles,
 amor meva,
 i els brucs me deixen camí.

IREM A COLLIR VIOLETES...

Irem a collir violetes
 a la vall de Sant Daniel.
 Quan les primeres orenetes
 travessen la blavor del cel
 i creix la fulla en el brancatge
 enyoradís del maig i els cants,
 sospiren totes les violes
 pe: perfumar les teves mans.

Ara ha vingut la primavera
i l'hivern, plorós, ha fugit.
La fumera tremola, clara,
damunt el cel empallidit;
el riu s'esmuy i remoreja
més dolçament, i un escampall
de violetes es desmaia
entre les herbes de la vall.

Amor, collim-les, ans no morin
dessota el bes cruel del sol.
Guaita el sembrat i la passera,
els marges verds del corriol
i les violes amagades
(fresca rosada, cucs de llum)
que van teixint sota els tous passos
una boirina de perfum.

Deixem les pedres del vell temple
i el riu que resa, fugitiu.
La meva amor al temps escapa,
canta en veu baixa com el riu.
De l'estelada que espurneja
ha pres la roentor i la pau
i és ampla com la portalada
i com les lloses de la nau.

Però la vall riu i verdeja
sota l'oratge del matí,
i les violes se t'acosten
vorejant el nostre camí.
Si la teva mà les agafa,
cada flor lluu com un estel.
Irem a collir violetes
a la vall de Sant Daniel.

EL RECORD

La vela blanca m'ha dut el record
 d'aquella tarda daurada:
 el núvol rosa s'anava fonent
 i s'esborrava la cala.

La nostra proa tallava la mar,
 la vela, plena de vent, palpitava.
 En els teus ulls reflectia's el munt,
 l'estel roent i l'ombreta morada.
 Ara, la vela m'ha dut el record:
 on és la rialla?

Totes les herbes d'aquell caminet
 diu que et coneixen la passa:
 la flor menuda te guaita de lluny
 mentre s'inclina la canya.
 Per no ferir-te se'n va l'esbarzer,
 el corriol vora el marge s'aplana,
 sota el teu peu es desfà el romaní.
 Totes les herbes et saben la passa.
 Però jo et cerco i em fuges. On ets,
 oh, planta rcsada?

Si ara escoltava com raja la font
 sota el brancatge dels arbres,
 em duia l'ombra llunyana d'un cant.
 Ai, quina ombra llunyana!
 A dalt de l'arbre cantava l'ocell,
 la font, dessorre la pica, lliscava.
 L'ocell cantava de veure't a tu,
 la font, seguia les teves paraules,
 i mullava el meu cor la teva veu
 més clara que l'aigua.

TRES NOCTURNS

I

Quina fantasma tan pàllida ets,
oh, poble meu, a la llum de la lluna!
Damunt les aigües quietes del mar
la lluna plena s'atura.
Les vinyes semblen uns llacs adormits,
les barques ombres de plata que fugen.
Duen la vela, penjant, en repòs;
els arbres mestres es drecen i lluen.
Quina fantasma tan pàllida ets,
oh, poble meu, a la llum de la lluna!

Vora la platja, darrera els llaguts,
les cases blanques s'aprimen.
Dalt de l'església s'abranda l'estel,
en el cloquer la campana vigila.
Un vent de terra travessa la nit
amb unes ales plomoses i fines!
Passa, com una manyaga, damunt
l'aigua del rec i la vinya.
Sobre les ales del vent,
la lluna posa la seva polsina.
Vora els llaguts,
les cases blanques s'aprimen.

Dormin les vinyes, les cases; dormiu,
veles i remes de la barca.
La lluna para el seu mantell
i us vetlla el son amb la mirada.
Quina fantasma tan pàllida ets,
oh, poble meu, sota la lluna clara!
Et guaito, lluny. Des del turó
veig com reposes i t'allargues,
escolto el teu respir tranquil
i em puja la teva alenada.

Oh, poble meu, com te conec:
 sé l'ombra dels teus arbres
 i la remor segura de la font
 m'ha lliurat el secret de la seva tonada.
 Dormi la font, i el carrer vora el mar.
 Dormiu, que us vetlla la meva mirada.

La nit encén els estels més roents
 i mulla el cel la lluna plena.
 La mar i el cim ara han callat;
 escampa silenci la terra;
 s'ha desfet l'ona i la maror,
 callen l'òliba i la pineda
 i les herbetes del camí
 esperen la rosada tendra.
 Sobre el silenci del poblet
 hi ha la llum blanca d'una estrella
 i, amb un neguit a dins del pit,
 perdut en la platja deserta,
 un pescaire calava el gresol
 sota la plata de la vela.
 Apaga, pobre pescaire, el teu llum;
 mira que el pal, tremolós, es desperta.
 Deixa que dormi, ben amanyagat
 pel ventijol i l'alenada tèbia.
 Dormiu, les cases arran de la mar;
 dorm, vinya fruitosa i espessa;
 i la renglera de llaguts
 ajaguts a l'arena.

Quina fantasma tan pàl·lida ets,
 oh, poble meu, sota la lluna plena!

II

Si l'herba apaga el trepig
 la pollancreda, vora el riu, s'afina.
 Ai, la ventada gelada d'hivern!
 ai, les estrelles que brillen!

En les hores de la nit,
el xiprer fa companyia,
mentre llisca la plata del riu
i la boirina.

El silenci s'adorm a la vall
on la dolça viola
i el trèvol de bon averany
fan claps de llum entre la molsa.
El camí empallideix sota la llum del cel,
amb arbres sense fulles a la vora.
Silenci de la nit, sota els estels!
El vent s'endú l'ombra.

Només una ombra s'ha aixecat,
alta i greu, feta de pedra:
més alta que el pollanc i que el xiprer
la catedral ens vetlla.
Les campanes en repòs,
a cada agulla una estrella,
les voltes plenes de nit,
lloses fredes.
Catedral alterosa, cloquer vigilant
vora el riu i l'arbreda.

Passa el vent amb un sospir
llunyà i una estrella clara.
¿On és el llavi amorós
i l'or de la tarda?
La viola gentil i el clavell de pastor
es fonen com rosada.
Damunt les feixes i el camí
la catedral les seves punxes alça.
Catedral, ombra greu.
Ombra i flama.

Sota els estels roents
el cor és llis com la mà oberta;
tremola una mica de fred,
la melangia el bressa.

Nit d'hivern: estrella, vent,
 herba mullada i freda.
 El riu, poc a poc, se'n va;
 l'arbreda, plora i gemega.
 En la calma feixuga de la nit
 el temple es dreça.
 La portalada closa
 aguanta els finestrals i les estrelles.

Vent de la nit, silenci de la nit,
 riu carregat de boira,
 beseu les plantes de la catedral,
 ombra alterosa.
 L'aigua del riu se'n va a morir a mar,
 no lluu la viola.
 El temple és fort;
 la seva pedra fa bona ombra.
 Al seu redós creix el xiprer
 i la campana riu i plora.

Ai, passa, nit, cap a ponent,
 que vingui l'alba per la clina.
 Alba joiosa, clara llum,
 faràs enllà la melangia.
 La catedral deixondiràs i el riu
 mullat de boirina.
 Tota la vall reverdirà. I quan
 la campana daurada canti el dia,
 la violeta i el clavell
 li respondran entre la molsa humida.

III

Marge florit dels camins de la mar,
 corba del port, aigua mansa;
 ara reposa la vela d'argent
 i la carena cansada.

Clou-te, lluernà, com l'ull adormit;
els pals s'enfilen com pollancres.
El cel és aura i serení,
florit d'estelada.

Nit clara, nit clara del port,
quan el gresol lluu a coberta:
robí, maragda, diamant,
estrella!
On és la mar irada i el garbí?
Les naus enyoren la tempesta,
i recordant l'alè del vent
sospira la vela.

Silenci del port, cançó
perduda, selva dolça
dels arbres mestres, gallaret
apagat, farola!
On és la mar? Vora la mar
el port l'oblit de la seva aigua obre.
S'adormen els vaixells, i, lla d'enllà,
cridant les veles, el vent plora.

Cap a ponent l'estrella de l'amor
en la tenebra se colgava.
Sota la xarxa dels estels
el port té llüissors d'escata.

Ara que dormen els vaixells, amor,
i la nit és tan clara,
aparellem la nostra nau:
gallaret virolat, vela de plata.
I que la menin, mar endins,
l'oreig i la besada!

L'idea di un'opera di questa natura
 non era mai venuta in mente
 di alcuno dei nostri soci
 e non era mai stata discussa
 in seno al nostro consiglio
 di amministrazione.

Ma se si volesse intraprendere
 un'opera di questa natura
 sarebbe necessario che si trovasse
 un uomo capace di intraprenderla
 e di condurla a termine
 con successo.

E se si volesse intraprendere
 un'opera di questa natura
 sarebbe necessario che si trovasse
 un uomo capace di intraprenderla
 e di condurla a termine
 con successo.

E se si volesse intraprendere
 un'opera di questa natura
 sarebbe necessario che si trovasse
 un uomo capace di intraprenderla
 e di condurla a termine
 con successo.

LA SOTA I ED ALONSO

EL SOMNI

Alguna vegada en algun moment de la vida
em trobo en algun lloc desconegut
on em trobo amb algú que em fa
sentiments de tristesa
de tanta tristesa de la vida.

Hi ha moments en que em trobo
solista i sento tristesa
Quan em trobo solista
em trobo solista.

Quan em trobo solista en algun lloc,
tristesa, amb la meua tristesa
Quan em trobo solista
de la meua tristesa tristesa de la vida.

Hi ha moments en que em trobo
solista i sento tristesa
Quan em trobo solista
de la meua tristesa tristesa.

Tristesa i meua tristesa
Quan em trobo solista en algun lloc
de la meua tristesa tristesa de la vida
de la meua tristesa tristesa de la vida
de la meua tristesa tristesa de la vida.

- 1.ª edició: Barcelona, de l'autor, 1927.
- 2.ª edició: Barcelona, de l'autor, 1949.
- 3.ª edició: Barcelona, Editorial Selecta, 1961.

Als meus pares

I

LA ROSA I EL LLORER

EL SOMNI

Blanca venies en la nit. La seda
era cinyell de la teva beutat.
Afeixugaves un braçat
de roses damunt de la seda.

Hi havia en els teus cabells,
ombres i lluors amagades.
Dues estrelles atiades
enfosqueïen tos cabells.

Blanc i rosat era el teu cos,
amada, dins la nit encesa.
Com sentia l'embriaguesa
de les cent roses tendres del teu cos!

Oh somni llunyà! T'esvaïes,
boira desfeta, vel morat.
Amb la primera claredat
de l'alba, somni, t'esvaïes.

Aquella gràcia fugitiva
deixà entre flames mon cor pres:
ai, que no mor la sentor de les roses
i duc als llavis el record d'un bes,
talment la pols daurada d'una ala fugitiva!

CANYAR FLORIT

Canyar florit, oh selva dels meus somnis!
Tota la nit tremola dolçament,
en el fullatge que la lluna lliga
amb teranyines pàl·lides d'argent.

Fresc ombradiu, llisquent riera clara;
melangia: sentor
de terra molla; herbei gemat. Les canyes
fan un sostre de somni travessat de claror.

Fullatge verd teixit amb lluna,
oh, recer car
al peu dansaire de les fades roses
i al ventijol del mar!

Juguen les fades en la terra molla;
la terra apaga el lleu anar i venir.
El ventijol besa les fulles
i la menta oblidada del camí.

Recer diví. Trenat de verd i lluna;
palpita l'ombra clara del record
com la gavina blanca
damunt l'aigua quieta i dormida del port.

Canyar florit de lluna, oh xarxa dels meus somnis!
Fullatge prim lligat amb fils d'argent.
No enyores la lluror de l'estelada,
ni el llambrar de les aigües, ni l'abrivall del vent:
¿serve encara la recordança
de l'esguard clar i el llavi ardent?

LES TRES BESADES

Si ton front pogués besar
 (poc a poquet les ombres creixien)
 un cinyell t'iria fent
 amb murtra i roses la posta.

Si gosés besar-te els ulls
 (poc a poquet l'estel decantava's)
 volaria el rossinyol
 a portar-te tarongina.

Si en ton llavi poso el meu
 (poc a poquet venia la lluna)
 brandarien en la nit
 diamants les oliveres.

JOC D'INFANT

Vine, vine, esquerpa, pampenella d'or,
 fada del barder i l'herba cremada:
 què dirà l'estel quan el fongui l'alba?
 —T'estimo, t'estimo, t'estimo.

—Conta'm ben baixet, pampenella d'or,
 al recer petit de les teves ales:
 què diu el xiprer quan el bressa l'alba?
 —T'estimo, t'estimo, t'estimo.

—I a la meva orella, pampenella d'or,
 quina remor feia la conquilla pàl·lida
 quan el seu cinyell desnuava l'alba?
 —T'estimo, t'estimo, t'estimo.

PASSERA SOBRE EL MAR

Amor, faré una passera
 damunt de la mar.
 La pedra llisca lleugera
 damunt de la mar.
 Mon braç la tornava alada.
 Vola, que l'ombra morada
 no sigui xarxa parada
 damunt de la mar.

Si la gavina s'acosta,
 fes via, brunzent.
 Pedra, si és roja la posta,
 fes via, brunzent.
 No et torbi l'escull, esquiva
 l'abraçada fugitiva
 del dofí. Sageta viva,
 fes via, brunzent.

El mar té camins de fada,
 blanc i rosa, Amor.
 Els feia la pedra alada,
 blanc i rosa, Amor.
 Vés-hi, peu nu, rosa vera.
 Oreig damunt la passera,
 amb la teva mà lleugera
 cull l'estel, Amor.

PONTE VECCHIO

Som a la borda gràvida d'una nau somniosa.
 L'Arno, verd de maragda i polsim de xiprer,
 tèrbol com un mirall humit d'alè, s'atura
 de cara al cel on neda un sol ocell lleuger.

Amor, en quina mar tan dolça fem estada!
Cruixen, en el silenci, les fustes de la nau.
I l'esmolat timó reposa. Veles blanques
immòbils: amoroses us desmaia el cel blau?

Encís del Ponte Vecchio. Quin miratge ens prenia!
el pont com una nau, quieta mar el riu.
El nostre cor, joiós, vagarós, sospirava.
I un gallaret de festa vèiem, enllà d'enllà,
flotar sobre la boira com un estel molt viu.

CANÇÓ DE LA ROSA

Oh, rosa rosada,
somriure del maig,
sentor que embriaga
dessota el cel blau.
Et bressen les aures
amb sos fins ventalls.
"Bonica és la rosa,
més bonic el ram."

Rosa de cent fulles,
estel moll i viu
sota la rosada
fresca del matí,
amagada brolles
vora el viarany.
"Bonica és la rosa,
més bonic el ram."

Rosa, rosa, rosa,
clara roentor,
flaire de la selva,
rossinyol del bosc:
¿quina dea esquiva
son alè et donà?

"Bonica és la rosa,
més bonic el ram."

La bardissa fosca
és el teu recer,
la riera clara
ta sentor nodreix.
Són a prop les fulles
primes del canyar.
"Bonica és la rosa,
més bonic el ram."

¿On és la petjada
de l'alat peu nu?
El roser va néixer,
lliure d'abriüls,
lla on la dolça planta
nua es va posar.
"Bonica és la rosa,
més bonic el ram."

Et bressen, oh rosal,
les aures cèl maig.
Serves l'ombra dolça
d'un diví besar.
Lla on el bes floria
el roser brollà.
"Bonica és la rosa,
més bonic el ram."

ORENETES D'ABRIL

Sospirs que ratllen el cel,
coet perdut, cendra i flama,
sageta que sap on va,
gallaret de l'esperança.
Ai, orenetes d'abril

La nau a dintre la mar,
del vostre neguit s'afina.
Lligaven el vent les flors,
les flors de l'alba naixien.
Tots els camins de la mar
llisos i sense cruïlles.
Ai, orenetes d'abril!

Sou el bon dia i l'adéu,
orenetes. L'herba verda,
el fenc humit i el bruc alt
espïen la primavera.
¿Vindrà amb els seus rossinyols
o de nit amb les estrelles?
Ai, orenetes d'abril!

Ara l'arbre de l'amor
es bada com una rosa.
Orenetes, no l'heu vist?
Fa una ombra segura i sola
damunt l'herbei tremolós.
Sentiu el cucut com plora?
Ai, orenetes d'abril!

Ai, orenetes, quin és
l'alè secret que us comanda?
Sospirs amb plomes d'ocell,
qui us duïa i se us emportava?
Quantes primaveres breus
us han tingut per campana!
Ai, orenetes d'abril!

Sé els llavis que us han besat
i el doble verí que us daven.
Amagadet el guardeu
en el recer de les ales:
a l'ala dreta, el desig;
a l'esquerra, l'enyorança.
Ai, orenetes d'abril!

EL ROSSINYOL

Canta, canta, rossinyol,
 fes ben curta la volada.
 Branca fina de llorer
 et serà vall i cabana.
 Canta, rossinyol,
 ocell,
 que l'estrella és alta.

Ai, que és alta, rossinyol,
 l'estrella de plata!
 L'han encesa tants de vents
 i ha fugit de tantes albes!
 Canta, rossinyol,
 ocell,
 que l'estrella és alta.

Qui seguí son pas esquiu?
 ¿Qui la fon, quan la rosada
 posa llàgrimes d'infant
 a les flors més amagades?
 Canta, rossinyol,
 ocell,
 que l'estrella és alta.

L'alba clara fon l'estel,
 i trenquen sos dits de fada,
 pels camins, el fil d'argent
 que paraven les aranyes.
 Canta, rossinyol,
 ocell,
 que l'estrella és alta.

De tan alta ja no es veu.
 Ai, que tot sospira i calla!
 El xiprer, vora el llorer,
 es bressa com una palma.

Canta, rossinyol,
 ocell,
 que l'estrella és alta.

Però el cant del rossinyol
 és el diamant de l'alba.
 És roent com un estel
 i trèmul com una flama.
 Canta, rossinyol,
 ocell:
 en el teu bec gira, ara,
 molí de vent del desig,
 una estrelleta de plata.

EL RIU

*Les rivières sont des chemins qui
 marchent et qui portent où l'on veut
 aller.*

PASCAL

Entre joncs de melangia,
 plenes de capvespre ombriu,
 processó de cada dia,
 passen les aigües del riu.

¿De quines fonts regalades
 a la muntanya han brollat?
 ¿Quin delit les ha cansades
 cenyint-les de soledat?

Soledat, oh roca dura
 a l'ocell i al tamariu!
 —L'ocell mor, la flor no dura—
 diuen les aigües del riu.

I amb una angúnia que plora,
esclaves, lentes se'n van.
El riu és camí i alhora
s'afadiga caminant.

Com un pobrissó que vaga,
pidolaire de caliu,
prop del bosc que les amaga
passen les aigües del riu.

Vull oblidar l'amarguesa
que munta del seu afany.
I sota la posta encesa
seran el meu viarany.

Irà, lleugera, ma passa
sobre el camí fugitiu.
I en un cel de satalia
hi haurà l'ocell que no mor
i la flor que no es mustia
vora les aigües del riu.

II

EL VEL MORAT

HIMNE

Com les ales d'un somni la vostra nau s'acosta,
Jesús. Veles d'argent,
pals d'or i cofes enramades guarden
el Pa i el Vi que el vostre amor encén.
Jo sóc, infant, un naufrag a qui la fam sotjava.
Vós — oh, misteri! — m'heu volgut nodrir.
Dringui mon cor ennuegat de joia
com la campana clara del matí.

ORACIÓ

Oh Verge de l'Infant i la rosa espellida!
ens guiareu del paradís estant?
Que si collim les roses de la vida
no punxin les espines a l'Infant!

EL CAMÍ DE SIENA

Giravolta, Fra Masseu,
oreneta enlluernada.
Sant Francesc, el pobrissó,
dolçament li ho comanava.

— Giravolta, que sabrem
on hem de menar la passa.
Quan s'enforquen els camins
hi ha perill de fer marrada.
Giravolta, Fra Masseu,
que Déu triï per nosaltres —.

Florència, plena de flors,
i Arezzo, vila manyaga,
a la fi de dos camins,
en l'entreforc, s'ajuntaven.
Però hi ha un tercer camí
ple d'espines solitàries:
si moradeja amb el card,
tremola amb les argelagues.
Camí de Siena, camí
de la ciutat barallada!

— Ai, atura't, Fra Masseu!
Cap a on mira ta cara?
Aquest camí seguirem! —
I mentre fina la tarda
el sant i el frare se'n van.
I Siena no els esperava!
Déu apaivagarà el foc
de la guerra amb l'aigua mansa
de l'amor. Amunt, amunt
els dos homes se n'anaven.

Lluny, el clap dels castanyers,
tan verd, s'esborra amb la tarda.
I al cel apunta un estel
com la punta d'una espasa.
És l'espasa de l'amor
que travessa i embalsama,
amb fulla de diamant
i pom de maragdes clares.
Només els braços d'un sant
gosarien de brandar-la.
Sant Francesc i Fra Masseu
camí de Siena marxaven...

ELEGIA

Pobres morts, sota la pluja!
Ara els bressa sospirant,
nus com són, la terra nua.
Els sospirs i un fumerol
blavenc al cel pàllid pugen.
Un àngel els desfarà
entre els vidres de la pluja.

El xiprer, somni glaçat,
i el vinyar, tendra corona,
sentinelles del repòs,
l'antiga recança ploren.
Plora la pluja. Xiprer:
on ha fugit la teva ombra?
¿Seràs, quan et mogui el sol,
ala lligada que vola?
Però el sol ha rodolat,
apagat, sota la pluja!

Els morts van dintre un vaixell
tenebrós, sense lluernes;
travessen la freda mar
sembrada de veles negres.
Oh, mar de la solitud!
Cau la pluja, xarxa espessa.
I diu la remor del vent:
pobres morts, sota la pluja!

Punxa la volta del cel
el vol de la cogullada.
Si fa adéu al pàmpol verd,
el xiprer li obre les branques.
Què cantes, petit ocell?
¿què dius que la terra calla
i s'atura de bressar?

— Vinya verda, llenca blava
de la mar, rama d'argent,
la pluja de veure-us canta. —

Canta l'ocell; dalt del cim
s'esberla la clariana.
Torna a ser daurat el món;
al marge la flor es decanta.
Però se sent el glatir
dels morts, llur plor sense llàgrimes,
colgat en la terra molla.

A S S Í S

Sant Francesc, deu-me la mà,
que em perdria. —
Si muntanya amunt fem via,
deixarem Assís enllà.

En el marge, tremolós,
el darrer bri de ginesta.
En el cel, llac somniós,
les campanes de la festa.

Veurem la plana d'argent
que el xiprer fosc esbocina.
I el riu daurat i llisquent,
trèmula ferida fina.

Oh, Sant, la Roca Major,
el guaita d'Assís, es dreça.
Els bous blancs del llaurador
obren el solc sense fressa.

Esglésies i catedrals
són fogueres abrandades.
S'hi coneixen els senyals
cendra - gris - de les anyades.

— Sant Francesc, deu-me la mà,
que em perdria. —
El sant té un somriure clar.
I si ara un ocell fugia
li feia adéu amb la mà.

THE HISTORY OF THE

... of the ...
... of the ...
... of the ...
... of the ...
... of the ...
... of the ...
... of the ...
... of the ...
... of the ...
... of the ...

CHAPTER

... of the ...
... of the ...
... of the ...
... of the ...

... of the ...
... of the ...
... of the ...
... of the ...

... of the ...
... of the ...
... of the ...
... of the ...

... of the ...
... of the ...
... of the ...
... of the ...

... of the ...
... of the ...
... of the ...
... of the ...

PARADIS

- 1.ª edició: Barcelona, Edicions d'Art Sala Parés, 1931.
- 2.ª edició: Barcelona, La Branca, 1931.
- 3.ª edició: Barcelona, de l'autor, 1949.
- 4.ª edició: Barcelona, Editorial Selecta, 1961.

PARADÍS

Ocell daurat, vine'm ací,
vine'm ací, que la rosada mulla
ton balancí de branca i fulla
sota el blau fràgil del matí.

Que no tremoli ton ull clar,
argent viu encerclat, pruna gemada,
quan has vingut d'una volada
damunt la palma de la mà.

Ploma tèbia, humana blanor,
dring amagat. ¿On és la campaneta,
digue'm, que feia de ta gorja neta
centre del món, d'un altre món senyor?

Ès una campaneta la ning-ning fugissera?
Sé tanmateix que mou la primavera
el seu pàllid cristall. On és, digue'm, on és?

Si l'ull mig riu i el bec es tanca,
torna a ton paradís de fulla i branca
i lluny del meu esguard el prodigi refés.

VIAATGE

Les violes s'esborren en el verd de la font
i en un cel esvaït es retalla la clina.
Dringa la tarda, fulla d'or.
Oh, mon amor, la llum de la muntanya ens crida.

La terra, enllà, s'ondula amb tebior de carn
i com un pit enyoradís alena.
Caminem, i diríem que per cabé'ns el pas
el cel acosta al viarany l'orella.

Una cabana, flor del cim,
sabrem trobar, que els somnis aixopluga.
Oh, mon amor, el viatge finí:
a la fageda les ombres maduren.

ALBADA

Les teranyines del camí
s'enjoien de rosada.
Talment un òpal sense fi
el cel del dia es bada.
Les mans lleugeres d'una fada
fan espellir pels aires la rosa del matí.

Tornen les barques, sense vent,
la vela desmaiada.
La lluna troba el seu ponent
al fons d'una clotada:
lluerna sense llum esblaimada,
amb l'alba li han fugit els pàl·lids vels d'argent.

Madura l'or del taronjar
amb fressa d'ocellada.
— Desclou els ulls, amor, que vull sotjar
el llac de ta mirada.
Desfaci's lenta l'abraçada,
ara que la boirina lentament es desfà. —

IMATGES DEL VENT

La nit desferma el gos foll
que don voltes a la plaça.
Cursa obstinada del vent:
els ulls morts i sense flama
arrosseguen un ccs llarg
contra les portes barrades.
Ja dringa el fosc cascavell,
ja branda el vent les campanes.
Com un caragol marí
ressona fonda la plaça.

No és bèstia folla, que és rei
el vent damunt de les aigües.
El seu mantell és teixit
amb un polsim de maragdes.
Si cavalcava la mar
cent arcs de cel l'engarlanden;
les veles s'han ajupit,
voleia la vela blava.
La congesta li don neu,
espurnes li don la flama.

No és un rei, que és un infant,
el vent, en la tarda clara.
Pels desmais de l'horitzó
tremola un bri d'enyorança.
Navega amb el núvol blanc
una lluna dessagnada.
I ve, com un crit d'ocell,
el gemec del vent. Com talla,
ala d'acer, l'esperver!
i la flor de l'ametller
no vol caure de la branca!

CANÇÓ DE BRESSOL DE LA MAR

La nit sospira i en l'arena bat,
 pèndol segur, la Presonera.
 — Vinc a cercar la teva soledat.
 — Dorm, que la nit és clara.

Sota la lluna dansen els dofins:
 dibuixen breus garlandes vives.
 — Vull somniar, perdut en tos camins.
 — El tamariu t'ombreja.

— Ai, com s'apressa a palpitari mon cor,
 esclau de tes paraules fondes!
 Digue-li la paraula que no mor.
 — Tria coixins de lluna.

— Fràgil escata, perdurable encís,
 çamagues algues i sirenes
 en el teu trèmul paradís?
 — Dorm i somnia, que la vida passa.

MAGRANA

Cos nu vora la mar, cap núvol no l'ombreja.
 Oh vent, mou ton llençoll
 Ulls closos a l'ardent cavalcada del sol,
 el cor s'oblida, l'esperit oneja.

Ulls closos, aigua tèbia que llisca front avall:
 ¿és la sang que amb la vida s'escola
 o el suc d'una magrana que s'esberla?

PER QUÈ?

La vinya donava maragdes
a la pallidesa del mar.
¿Per què es desclou la llum de l'alba,
si tu no li'n feies senyal?

El món naufraga en la tendresa
i l'aixopluga un vel rosat.
¿Per què s'allarga la boirina,
si tu no aixecaves el braç?

Boira desfeta, alba desclosa,
i la pallidesa del mar...
¿Per què s'adormien les aigües,
si tu no volies mirall?

ELS MORTS

Els nostres morts, en caravana,
se'n van, aeris, per l'espai sens fi.
En una recolzada de camí
la seva joia s'esbatana.

Han enyorat la primavera,
el sospir de l'ocell i el bes del sol.
En la llunyària sona el flabiol:
la verge tendra s'adelera.

Però en aquesta recolzada
llur melangia última ha fugit.
Amb una mata de fonoll florit
s'illuminava la deserta estada.

Silenciosos s'hi atansen
a poc a poc, talment infants prudents.
Un bri collien, i a les seves dents
l'embriaguesa del fonoll atansen.

Aleshores, oh Déu, la via lliure
en la infinita serenor del cel!
I de la mort el miserable tel
s'esborra en els seus ulls amb un somriure.

CAMBRA D'INFANT

PRIMAVERA

Al cim de cada branca hi ha una maragda breu.
Corona viva, l'ocellada vola.
Blaveja la muntanya, clapissada de neu,
i en un marge s'esmuny la darrera viola.

Infant, la primavera treu a la dansa el món.
Els teus ulls no coneixen aquesta embriaguesa.
¿S'adonen de la saba que dins la fruita es fon
i veuen groc i malva ratllar la verda estesa?

Ah, si ara endevinessis, en els brucs, el present
que per l'ocell l'ovella obedient deixava:
la llana es pastarà amb el fang del torrent
i serà niu segur sota la volta blava.

Ets com un arbrissó enlluernat de sol.
Res no saps del prodigi, oh tendra rosa vera!
Però tant com el cant roent del rossinyol
és el vol de ta mà qui ens duu la primavera.

ESPIADIMONIS

A Anna Rosa Monegal

Espiadimonis, bon dia,
 brau cavallet de Sant Martí.
 Deixa'm seguir la meva via:
 no saps que el dimoni fugí?

Adelerat planeges a mig aire,
 embriac del teu vol.
 Els sants del cel avui no et necessiten gaire,
 que l'herba és fina i tendre el sol.

El gallet i la vinagrella
 els marges saben animar.
 Com un núvol desfet arriba un so d'esquella
 i el cant de l'aigua és bla.

Deixa'm passar, plega la feina, espia-
 dimonis. Cerca pinyonets per mi
 o allunya't sense melangia:
 una ala d'àngel ombreja el matí.

Les bèsties ensonyades no sortiran dels caus:
 els ulls del món són blaus.

L'ARANYA

Volies l'ocell: fugia
 amb el seu cant al bec.
 El núvol et duia l'alba:
 fugia com l'ocell.
 Molí de les ales tristes:
 on és anat el vent?

No temis, infant, l'aranya
 espia ton desig.
 El fil d'argent que deixa entre l'estepa
 serà el parany dels fugitius.

ENLLOC

Enlloc, màgic país... Infant, te l'afigures?
 Llises parets l'enronden, alta blancor de calç.
 Els ocells en fugiren vers les prades tendrals
 i les aigües no hi saben fer les fruites madures.

Cap estel, a la nit, el seu cel illumina.
 La lluna, és endebades que hi cerqui el seu coixí.
 No és, oh mon infant, ni per tu ni per mi
 el silenci d'Enlloc sense cant ni joguina.

Fins el vell Pare Llop, tan esquerp, s'hi enuja
 i Gra de Mill hi passa amb un badall distret.
 Enlloc, país d'ensomni on l'ensomni és desfet
 més de pressa que es fon el palau de la pluja.

I bé, somrius, infant? Llegeixo en ton ull blau
 que les meves paraules no t'han vençut encara.
 Penses que no és tan trist Enlloc i son palau
 si tan sovint hi va la mare.

JARDÍ SOTA LA LLUNA

Arrodoneixen els tillers llur copa,
 embadalits amb el cercle d'argent.
 Les abelles hi renunciem
 adormides... a on? a on?
 Tot el jardí, però, sota la lluna,
 és un sospir pregon.

El gessamí, per abastar-la, tria
 les seves tendres llances breus
 i el rossinyol voldria
 mesclar son cant a les celestes neus.
 La lluna els fuig enllà d'enllà,
 però, de tu, com fugiria?
 Amb la seva polpa madura
 et mulla, càndida, la mà.

CANT DELS MARINERS

D'UN BARQUET DE PAPER

Mariners invisibles — del barquet de paper:
 almirall i grumet sota coberta!

Ens plau l'atzar de timoner
 i no tenim cap ruta certa.

Mariners invisibles — del barquet de paper!

La lluna no ens mustiga — ni ens colraria el sol,
 enamorats com som de l'ombra clara.

De petits peixos un estol
 ens acompanya adesiara.

La lluna no ens mustiga — ni ens colraria el sol.

I si la dansa ens mena — a prop del roquissar
 n'allunyem el franquet cobert de molsa.

La gota d'aigua que ens mullà
 un oratjol suau l'espolsa.

Ai, quan la dansa ens mena — a prop del roquissar!

Som els esclaus joiosos — d'una tendra beutat:
 amb veu tranquil·la ens comandava.

En un pal invisible bat,
 dalt de tot, sa bandera blava.

Som els esclaus joiosos — d'una tendra beutat!

VIDA DE LES NINES

En la penombra de l'armari,
tres nines s'aixopluguen.

La Filla dels Crepuscles,
llunyana i esvaïda,
llu sa faldilla malva, color de melangia.

La Rossa Camperola,
galta de préssec, trena d'hostalera,
ni la verdor del camp enyora,
presonera com és d'un somriure.

Però, l'altra, infant, l'altra,
ofega la rialla en cendres.
Son esguard, solitari, calla.
Fidel va dar-te son tresor:
el cartó buit recorda les serradures d'or.

NOVES CANÇONS DEL PORT

I

Oh, cel, et voldràs reflectir
en l'estany de les aigües brutes?
Estel màgic del mariner,
dormiràs vora el moll en calma?
S'allargassen a dintre el port
les ombres mudes del capvespre.

Ja s'esvaïren, amb el blau,
els grassos rogers de la posta.
Es desmaïen els gallarets,
trofeus vençuts, a l'arbre mestre.

Encengui's, doncs, en ton mirall,
oh, port!, el buc de l'estelada.

I per si triga de venir
el prodigi de cada dia,
grumets de somni enfilaran,
al mig del pal, una llum blanca.
I la maragda d'un gresol
a cada proa guspireja.

Tràngol del port, oh, cel del port,
tendra estelada movedissa!
Els mariners oblidaran
la vetusta volta sembrada.
I per ells, i per ells només,
com si del fons del mar naixés,
surt la lluna de la farola.

II

Un vaixell, en la llunyania,
donava les veles al vent.
Com si fos d'argent relluïa,
tenia l'àncora d'argent.
Era fet de la llum del dia
amb son pàllid plomall de vent.

— Mariners, en l'estesa blava
no voldríeu pas ancorar.
On la gavina s'aturava
vostra carena lliscarà.
Oh, corser blanc de la mar blava,
el port espera ton vol clar —.

Però les veles enrogia
en son desmai, el sol ponent.
Els camins de la mar destria
la nau de l'àncora d'argent.

Cap refugi del món l'hauria,
amb son pàlid plomall de vent.

III

El port es volia casar...
Amb les seves barbasses negres,
el port es volia casar.
Per'xò les fustes de Noruega
es tornaven presents daurats,
i les grues del moll en festa
dibuixaven arcs nupcials.

El port es volia casar...
I la mar trèmula, l'espera
a la punta de l'escullera.

El port es volia casar...
On és l'anell de la promesa?
S'haurà perdut enmig dels pals,
adelerat amb les banderes.

O sota l'aigua ha relliscat
per servir el joc de les sirenes.
Ai, que no ho sàpiga la mar!

On és l'anell de la promesa?
Verd poma tot esblaimat,
ara ciny una xemeneia
l'anell de núvia de la mar.

IV

Lluerna, mirada rodona,
ull àvid, al mar abocat.
Ton vidre s'entela i amaga
la cambra del trist navegant:

la pipa cremada penjada,
l'estampa que ens guarda de mal.

Passaven ocells a volades
i veles de neu i de sang.
Venien les albes ingènues,
les postes amb foc i desmai.
I lluny del vaixell es marcien
els grans horitzons fadigats.
Damunt el teu vidre, lluerna,
les coses no deixen senyal.
Lluerna, mirall de gavines,
no em llevis penombres i pau.
Que dansin, enllà, les sirenes
amb l'acordió de la mar.

V

El port, amb sa madura soledat,
la teva passa espera.
En el vaixell endiumenjat
comença a desmaiar-se la bandera.

Trepitjarem a poc a poc
el moll, son ampla llosa.
Direm adéu al núvol ple de foc
i a l'horitzó color de rosa.

La cambra enyorarem del mariner
i la lluerna oberta.
A dintre d'un vaixell voldríem ser,
damunt la mar deserta.

En el silenci de la tarda, humit,
el nostre esguard destriaria
lletres i noms que haurà engolit
amb sa darrera llum el dia.

Ran de les aigües, scta el blau que ha mort,
 ara voldria que ton cor reposi.
 El seu veler més blanc em donaria el port:
 fes-li solcar les aigües del teu somni.

TRES FONTS

LA FONT D'EN SALOMÓ

A J. S. Pons

Rosa d'obaga, font d'En Salomó.
 Un caminet fondal, oh tija fina, hi mena.
 Oneig del camp de sègol — batec de vela plena —
 on la figuera nua esquerdada l'horitzó.

Sota de cada pedra hi ha la llavor d'un bri,
 i l'arç, espina tendra, la seva mel destria.
 Àvids de sol s'espaien, verda geometria,
 els sembrats on l'arada mil ferides obrí.

Camí fondal, gustosa soledat.
 Sense remors es bada la natura.
 Només, vora el pedrís on la passa ha finat,
 un raig d'aigua, blaníssim, el silenci mesura.

Oh, font d'En Salomó, el temps per tu no val.
 ¿El migparteixes com el rei oriental
 suggeria de fer amb l'infant a les mares?
 He vist la primavera nodrir tes aigües clares,
 però una fulla seca et feia de canal.

LA FONT DE L'ADROHER

Adéu-siau, aigües gemades,
 on s'abocava l'ombra fullosa del noguer!

¿Us ha nodrit la font de l'Adroher,
o el cel amb ses albadès?

El grèvol i la molsa, al peu de l'arbre nu,
deixen l'ofrena obscura,
mentre el torrent, marges avall, s'enduu
el branquilló marcit que hi sura.

Oh, branquilló, fantasma de l'oblit,
ombra que el riu del temps deslliga!
L'escorça colga la ferida antiga
i la claror del dia enlluernà la nit.

Ara una mel feixuga amoreseix el món:
abelles de prodigi brunzen al buc de l'aire.
El sol daura el vestit del mendicaire,
la terra molla té un alè pregon.

Oh, font de l'Adroher, el meu neguit s'oblida
en ton oblit content.
Només voldria vora el front ardent
el vellut esvaït de l'estepa florida.

LA FONT DELS LLEDONERS

Mare de somnis, font dels lledoners,
ombra i remor mesclades!
Els ocells hi trenaven els seus tebis llorers
sota un cel de blavors desmaiades.

Com una flor nedava mon esguard
en el llac dels teus ulls — estel i llac alhora —.
La penombra de cap al tard
ens estrenyia de la vora.

L'alè de la muntanya semblava perseguir
adeleradament la claror fugitiva
i el lledoner, per espià'ns, obrí
els mil ulls negres de sa fruita aspriva.

El banc de llosa i el cucut llunyà
nostre silenci d'aleshores saben:
sentíem amb nosaltres la terra sospirar
i pel riu sense vores els estels navegaven.

ESTELADA

Oh, cel d'agost! La terra fatigada,
ombra de nit, s'esmuny.
Només el cel, i el foc de l'estelada,
tan a prop i tan lluny.

Neda la sembra d'or espesseïda
en un estany serè.
Navega el món embriagat de vida,
i oblida son deler.

Estelada d'agost! La xarxa llença
el pescador segur.
El peix vençut, obedient avença,
quan l'estelada lluu.

Una ala fosca lentament travessa
el cel cap a ponent.
El foc follet escoladís confessa
el nostre enyorament.

Estelada d'agost, xarxa parada,
paradís infinit.
Heu-nos ací, sota la flor que es bada,
presoners de la vida i de la nit.

- 1.ª edició: Barcelona, de l'autor, 1935.
- 2.ª edició: Barcelona, de l'autor, 1949.
- 3.ª edició: Barcelona, Editorial Selecta, 1961.

EL SENYAL

El pardal bastirà la tebior del niu.
I el rossinyol les seves torres fràgils.
Les abelles, amb fibló d'or,
cosiran a volades l'aire.
I sota el cel tan llis
els teus ulls blaus seran més blaus encara.

Abans, però, la soca del tiller
ha de pujar la saba.
Pàl·lid grumet de somni, fantasma de cristall,
desplegarà a la punta de les branques
— oh, verd vaixell guarnit! —
els mocadoretts trèmuls del fullatge.

GANIVET DE SUCRE

A l'arbre blau, la polpa de la lluna
madura lentament.
En el pàl·lid mirall de les congestes,
rosada i mel esprem.

L'aire s'adorm: la prima fulla verda
esquerda el seu cristall.
Una sirena son cabell pentina:
dolcesa de la n.ar.

La prada neix, i amb fressa imperceptible,
 talment un vol d'ocell,
 talla, segur, d'un cop, les branques seques
 un ganivet de sucre.

CUA DE DOFI

El món dorm, com una donzella
 encisada en un bosc llunyà.
 ¿Quina paraula li farà
 obrir, somniós, la parpella?
 ¿Per deixondir-lo caldrà dir
 petxina o romani?

L'aire dringa, màgic cristall,
 de tanta ploma adelerada
 i per la flor del cel que es bada
 cada riera és un mirall.
 ¿Quina paraula caldrà dir:
 estel o serení?

Terra endurida i adormida,
 arbres i veles sense alè.
 Què donariem per saber
 la vena d'aigua de la vida!
 Potser, qui sap, caldria dir
 en veu ben baixa: Cua de dofi!

JOC

Si veiessis el blau fumerol
 adormit a la vella teulada,
 ¿em diries quants rostres hi ha
 en el clar borrissol de la flama?

Si un vaixell, en el trèmul matí,
de les lloses del moll es separa,
¿no sabries, per l'ombra que es mou,
els adéus que bateguen en l'aire?

I si un trot fugitiu deixondí
els camins esvaïts de la tarda,
per l'espurna que fan els cavalls
endevines els ulls de la dama?

QUATRE SOTA LA TAULA

A Clementina Arderiu

Quatre sota la taula!
En el repòs del joc,
silenci de cristall,
penombra d'ales.
Una mà que no veig
els preserva.
La soledat els lliura
a un món més alt,
on l'aire és flor i rialla,
Quatre sota la taula!
de cada rostre fuig
una mirada, i flota.

Hi ha vidres que no veig?
Tan a prop, ens separen.
Hi ha veles que no veig?
Una mar nova solquen,
on salten els dofins,
espurnes fugisseres.
Silenci de cristall,
una aura fina els gronxa.

Mariners del desig,
quatre sota la taula!
Oh, màgic univers
d'aquesta nau lleugera.
No temen l'endemà
teixit de melangia.

Digueu-me quines illes
hi tria el vostre somni

ROSSINYOL SOBRE EL PORT

A. J. M. López-Picó

El cel, d'un blau tan pàl·lid, t'enyorava potser,
oh màgic de la nit, oh rossinyol en flama?
La lluna s'infla embriagadament,
hi ha el rou de l'endemà en el seu vol d'escata.
Les aigües són un bosc ombrívol: al bell mig
s'hi fa la clariana.

El cant del rossinyol, amb son alè,
les llums del moll abranda.
S'adormen els vaixells, desferres de la nit.
Trenca un silenci fràgil la sirena llunyana.
Prodigi de l'ocell:
el seu desig de cel la mar eixampla.

El cor voldria perdre's, mariner enlluernat,
amb el cant de l'ocell, en la volada.
Per un instant, la lluna afluixa el seu timó
i neixen, mar endins, tornaveus inefables.

MARKTPLATZ

Sota la gran flor del rellotge,
a la barana del balcó més alt,
quatre músics, sense mirar-se,
sense mirar-nos,
com si la plaça no existís,
tocaven lentes melodies
de cara al cel tot just format.

La gent passava, greu i lenta
com la musica, indiferent
a la musica que prenia
el meu cor amb el seu encís.
Hi havia el sol que improvisava
en el metall uns mirallets.

Grises corrues a la plaça
clapejada d'ombra i de sol.
Ningú no veia els quatre músics,
nàufrags perduts a la barqueta
fràgil d'un globus que s'esmuny.

Només l'estàtua de bronze,
en la fatiga dels llores,
s'estremia a la meva vora
quan la trompa i el cornetí,
sota la gran flor del rellotge,
a la barana del balcó més alt
imposaren a l'aire trèmul
un ritme antic de processó.

CAVALLETS VORA MAR

Cavallets vora mar, carrosel...
Sota un cel esvaït dorm la roda.
Cada gropa, de plom relluent;
plegada la pota.

El silenci del vostre cartó
 no amaga potser cap misteri.
 La sorra us ha cansat, cavallets de la fira,
 i la morent claror
 damunt la mar que es fon vostra pupilla mira.

Però de veure-us en repòs,
 cavallets vora mar, l'estelada es desplega
 i gira gira, a poc a poc,
 en la volta profunda del cel
 on la felicitat dels homes nia.

El pal del vostre carrosel
 és el centre del món i de la melangia.

VENÈCIA EN SOMNIS

Clariana del somni, plaça nua!
 Els coloms se n'anaren — foc i cendra llur pit.
 Una remor s'apaga: pel soterrani humit
 la mascarada tèrbola s'afua.

Tu i jo, senyors d'aquest espai obert,
 embolcallats de lividesa.
 El gran canal ses gòndoles hi perd.
 La mar i el cel fan una sola estesa.

Fantasmes d'or i ombra esperen un senyal
 enllà de la resclosa.
 Els horitzons, tan pàl·lids, sospiren una rosa
 i la boira que ens mulla és un vel nuvial.

Res d'efímer no hi ha. El teu cor ho volia:
 etern esdevenia aquest instant serè:
 a dalt de l'alta torre dos homes sense alè
 martellegen el temps, l'hora i el dia.

Llisquin, doncs, mar avall, el Canal i la plaça:
 rasa coberta de vaixell.

I perquè no t'hi enyoressis massa
verd poma i rosa tendre triaven per cinyell
les xemeneies que el desig abraça.

RECORD DE SAN MINIATO

A Ramon Sunyer

Els jardins garbellaren la ciutat:
dolços teulats, on el silenci plana,
ens arriben només. En un camí fondal,
com un vaixell lligat, s'atura l'aire.

Somniem sense pressa, però el cor bat de pressa.
Avinguda dels teus sospirs,
la llarga renglera de tombes.
¿Qui pot morir, si el cel és blau
i l'amor endolceix cada bri de la terra?
El món és un reialme on la mort ens serveix
com un ca ben fidel serviria:
les herbes canvien en flor
la saba que els don la despulla.

Sense els morts no tindria
la tarda aquest defalliment,
i qui sap si el verd i el viola
de la ciutat, i el teu sospir,
guanyen de ser vora les tombes.

PRIMAVERA INÚTIL

A J. Bofill i Ferro

La vida de l'entorn
et volta, no et penetra,
oh laberint de marbres
que vigila el xiprer.

El món és verd, els peus
la primavera et llepa.
Escuma de l'oblit!
Les lloses són fredes com sempre.

Silenci, però veig
petjades a l'arena.
A l'arbre, saba nova:
l'escorça algú ferí.
Hi ha tarongina, enllà,
i per l'aire naveguen
campana i fumerol.
Les lloses són fredes com sempre.

Oh, primavera inútil
davant les lloses fredes.
Sola, una abella vola
en aquest pàllid buc.
La mel del temps destilla,
i si amb la mel rosseja
l'estada de la mort,
les lloses són fredes com sempre.

UN DIA

A I. Agustí

En el dia fixat,
la polsina oblidada
emprenrà el seu camí
de l'obscura clotada.

Oh, missatge segur,
veritat emergida.
Cada engruna de pols
una engruna de vida.

En el cor hi haurà sang,
però no terboleses:
un casal ben obert
amb les llums ben enceses.

Ja la carn no sabrà
què vol dir melangia.
Serà feta d'un cel
que la pluja esbandia.

TRES ÀNGELS

Tres àngels pel marge venien
— tebi cabell, ales d'oreig.
El blat, ona verda, gronxava's;
xiscles d'ocell sota els fruiters.
Un àngel el Pa t'allargava,
l'altre et donà son Vi vermell.
I l'àngel tercer, amb un somriure,
en una safata d'argent,
va recollir — trèmula paga —
la teva mirada oberta.

EL TEMPS PERDUT

A J. V. Foix

A la deriva
el temps s'esmuny;
si ja l'enyores
l'amor és lluny.

¿N'abastariem
un degotall?
Cada finestra
torna's mirall.

El temps fugia
— ombra d'ahir! —
a les aurores
que han de venir.

Però ens deixava,
agra dolçor,
l'instant inèdit
i perdedor.

El cor sospira
sota un cel clar.
El cristall d'ara,
qui el refarà?

BALADA

He fugit amunt, amunt,
amb la meva enamorada.
Quan la mort vindrà a trucar
el silenci li dirà:
ja són fora.

Alçarà, vençuda, els ulls
cap a la muntanya esquerra.
Un mantell el sol ponent
teixirà, de roig ardent,
per nosaltres.

Ah, ningú no sabrà dir
quina espluga ens arrecera.
Farem un amagatall
amb els arbres de la vall
i les ombres.

Enllaçats caminarem
en els marges d'herba blana.
Sota un cel ben esbandit
naixeran al primer crit
tendres ecos.

I si un dia ve la mort
a trucar a la casa buida,
del racó polsós estant
veus alegres li diran:
ja són foral

FIGURA

Una tela de Montserrat Casanova

La flama rosa del teu vestit
mulla les ombres de ta mirada.
Oh pastoreta de l'alta prada,
quina llunyària t'ha corferit?

Neu sense posta, riu sense plor,
i l'esperver que s'extasia.
Vora del cingle se t'oferia
el paisatge com una flor.

I ara l'amagues, tendre secret,
dintre ton cor, enlluernada.
Oh pastoreta de l'alta prada,
oh presonera del teu secret!

Damunt la falda les flors vermelles
semblen un foc esborradís.
¿Vares collir-les a la muntanya
o són brollades al paradís?

ALBA

A C. Sindreu

El tic-tac del rellotge i una pluja apagada
s'han trenat a mig aire del son.
L'alba s'esberla, cabellera grisa,
i es pentina davant un mirall entelat.
¿Quin ocell, al compàs del rellotge,
ha deixat caure el seu cant breu
pel degotís de la teulada?

CLARIANA

Sóc un infant que somnia sota un verd llençol trans-
 [parent.
 El silenci és aquí un lleu murmuri sense pauses.
 Oh prestigi d'un cel només endevinat!
 Soledat impossible!
 A dalt dels arbres pengen les veus dels carboners.

TOT ERA ESCRIT

Per cada estel hi havia
 a dalt del cel un grapadet de blau.
 Sense pollancre i arbres trèmols
 no hauria pas vingut el vent.
 Tèbies cadenes de la vida!
 Tot era escrit, i arriba en ser cridat:
 així, mon llavi assedegat
 d'un esvoranc del temps va treure el teu somriure.

VORA UNA FONT

El murmuri del teu raig
 a l'orella s'adormia.
 Com una ombra s'ha perdut
 sota l'herba de vellut:
 ocell o cendra.

Insinues, i te'n vas,
 les paraules de la tria.
 El desig, a dintre el pit,
 com un núvol s'ha esvaït:
 ocell o cendra.

No sabia de volar,
però en tinc la melangia.
Es fondrà el plaer més viu
com l'espurna fugitiu:
ocell o cendra.

MISSATGE

A Jules Supervielle

Temps, amor, paradís,
oblidades paraules.
Fulles seques eleven
en un jardí glaçat
la flama impacient
i la llarga fumera.
Si veig una teulada
no hi canta cap ocell.

Desperteu el record,
oh Senyor de la vida.
Que un ventijol somogui
aquest aire enrarit.
I a l'estampa del món,
de colors amagades,
el do miraculós
de la Vostra saliva
susciti el verd i el rosa
dels meus matins d'infant.

EN LA MORT D'UNA NENA

Havies d'extingir-te, oh flor meravellosa,
transitori alabastre entre lliris colgat,
per dir-nos, lluny del tebi palpitant de la vida,
somrient de saber-ho, que la mort no és mentida.

Et seguim a través dels teus contes de fada
i la pluja, les branques, la sentor del jardí,
fan la tarda més buida
i més tristos els nostres ocellets de paper.

COM DOS RIUS PARALLELS

Els nostres somnis són com dos rius paral·lels.
Naveguen lentament, i tendres recolzades
sota els canyars tan verds simulen verdes prades.
L'albada i el capvespre hi deixen els seus vel·s.

Sempre l'un vora l'altre, en llur closa beutat,
ignorants de les deus i l'amor que els nodria,
a la mar sense platja sense pressa fan via.
Uns mateixos ocells els han sobrevolat.

FINALS DE PASSACAGLIA

Perduda sospira la nit;
enyora la teva mirada.
Aromes de lliri florit
somnia la terra cansada.
És un espurnall
el cel estelat, i s'apaguen
els ecos al fons de la vall.

Pels marges oneja la flor
i l'aire és una ala feixuga.
Diria's que l'ombra d'un plor
ens torna la joia poruga.
Si em feies adéu,
el vol de les veles i el batre
de totes les ales és meu.

De veure la flor que es marcí
 temies la llum de l'albada;
 jo sento la nit i el matí
 esclaus de la nostra besada.

Ja l'ombra s'esborra,
 i cau un estel en el cel
 com un ganivet a la sorra.

PARATGE SOMNIAT

Blavegen els estanys. En llur suau estesa
 el cel s'emmirallà.

Per sempre més hi és. Oh, càndida nuesa!
 oh, tendre sospirar!

Paratge somniat. Pctser t'abelliria
 son auri parament.

En platges de coral hi dorm la llum del dia;
 la posta s'hi encén.

Hi creixen tarongers; hi tanca la magrana
 els seus castells rodons.

Les prades que s'hi fan no saben la rotllana
 de les estacions.

Extàtica beutat! Ton cor enyoraria,
 però, l'instant fugaç,

l'espurna del desig, la rosa que es marcia,
 el braç damunt el braç.

Per'xò quan ve la nit hi ha un dring petit d'esquella
 i l'ona de la mar, en veure el primer estel,
 corones deixarà, per tu, de vidiella
 i rams de xuclamel.

PROLOGO

EL CAÇADOR

- 1.ª edició: Barcelona, Editorial Selecta, 1947.
- 2.ª edició: Barcelona, Editorial Selecta, 1961.

PRÒLEG *

Quan la meva mare era joveneta assistí a una sessió teatral de màgia. El prestidigitador hi féu meravelles. Un tret, i queia a bocins un mirall. Un segon tret el refeia. Tot d'una, i aquesta fou la gran proesa de la nit, les falces de les dones s'ompliren de flors. Flors de veritat, fresques i tendres, amb llur suavitat i perfum. La meva mare les olorava, les estrenyia contra el seu pit. Després, un altre mot, la paraula màgica, i les flors desaparegueren. Més d'una vegada, essent jo petit, vaig veure encara als ulls de la meva mare el record espurnejant d'aquella joia i d'aquella recança.

Vivim en un món tempestejat. Ara que és destruïda tota dolcesa sabem que hem estat feliços. Però ha calgut veure cremar els temples de la fe i enderrocar les creus de terme. Hem vist els arbres sota els quals palpitava el nostre cor arrencats de soca-rel per la tramuntana. La nostra terra ha quedat més llisa que la palma de la mà. Els seus paisatges i el seu cel ens han semblat de sobte deserts i sense alè. Perquè hi ha hagut amputacions cruels, i sota pretext d'esclarir els arbres ens han devastat la selva. El mirall és a bocins. Qui el repararà? Les flors són només un record dels rams que ens perfumaven l'ànima.

Déu faci que aquest perfum no ens deixi mai. I qui sap si un dia tot es posarà a palpitant harmoniosament altra vegada. Escric aquests ratlles en un erm, en un serrat de Cerdanya. El món calla. Ni un ocell, ni un oratjol. Però quan he deixat caure el braç, amb fatiga, a frec d'un escardot calcinat que hi ha a la meva vora, del mig de les espines ha sortit, jubilosa munió, un vol de papallones.

* Inèdit. Escrit en 1944.

I

QUADERN

EL CAÇADOR

La vinya enveja el verd dels castanyers,
la mar perd son color sota la boira,
s'apaga l'or torrat de la perdiu,
en l'aire hi ha tendreses moridores.
L'estiu se'n va. I un caçador cansat,
amb una breu escopetada,
trenca a bocins el vidre clar del cel
i sobre el món les flors del cel escampa.

NIU D'ORENETA

Corona dels nostres somnis,
sota teulada, niu d'oreneta.
La fusta que l'acollia
és com la fruita que s'esberla.
L'arbre recorda que fou un arbre,
només al frec d'una ala tèbia.

Verda finestra sense vidres:
teules groguenques i la mar blava
enllà es despleguen,
entre la verda mar de les branques.

Finestra endintre, la llum tremola
només del pas d'una ala.

Fràgil estada, copa de vida,
sota teulada, niu d'oreneta.
Ocell, no fugis sense dir-nos
amb quins missatges ara despertes
en la niuada meravellada
el teu afany de cel i terra.

PREGARIA

Senyor, no ens deixi la teva mà:
el món és ample.
Neix la viola vora la font
i mor l'escuma
damunt la platja — braços oberts
que mai l'estrenyen.

Pedra, fugida, color i batec,
qui els entrelliga?
Ah, que no es perdin els meus afanys
en la boscúria
de fulla tendra, llunes i rius
d'ample silenci.

El pardal frèvol troba recer,
niu l'oreneta:
astres, besades, flors i dolors
fan llur cruïlla
en la planura del Teu palmell
on s'abandonen.

Niu l'oreneta pels seus petits,
aire la branca...
Aigües mesclades d'amor i enyor
el cor abeurin.

CANÇÓ

De l'estesa suau del blat
un enyor impensat em crida
quan hi lluen amb tendre esclat
el blauet i la margarida.

Ni la corba d'un vol d'ocell,
ni la fulla que el vent oblida:
només vull entre aquest or vell
el blauet i la margarida.

Si la dalla ha d'arreglar
les espigues on dorm la vida,
endolceixin-me un xic el pa
el blauet i la margarida.

L'OFRENA

In memoriam E. B.

El teu cavall, sense genet, pastura
en prades de maragda, sense vent.
Ja no és el vague mar qui posa vels d'argent
davant de ta figura.

Ja no és el mar qui ens acompanya a tu.
Uns viaranys hem de recórrer
on ta petjada no s'esborra,
on ta mirada oberta lluu.

¿A quin país el teu record ens mena
— oh somriure glaçat entre vidres llunyans —,
quan a l'altar les temoregues mans
deixen el pa i el vi de llur ofrena?

¿Es el temps, és la vida, és el món qui ens separa
o el gruix només d'un enganyós mirall?
En prades de maragda ton cavall
serva la forma del teu cos encara.

I ets tan a prop — tan lluny — i porta el vent
tantes olors del camp on tu jugaves,
que hem sentit una llàgrima roent
afegir-se a les nostres dolçament
damunt l'ofrena intacta.

RELOTGE DE SOL

Ara ve l'hora que els núvols
perden la llum i la sang;
el pas d'un ramat angèlic
la seva llana assenyala.

L'or que perdien els núvols
el guanya l'aigua del rec.
Oh, la fina fugitiva,
l'esmunyedissa del sol!

A la dansa del molí
s'acorrúa l'aigua clara,
però deixa el miralleig
de la seva melangia
damunt la brunyida escorça
de la branca travessera.

L'ENCESA

La lluna és amagada, perdut el fumerol.
L'alè del vent amb frec de pàmpols es delata.
El blat de moro es vincla i fa un petit grinyol
com en el port amb tràngol la corda del navili.

Del pasturatge torna a l'estable el ramat.
 Un so d'esquella mulla com un fanal les ombres.
 Trèmuls estels la volta del cel han foradat
 i en el camí les canyes alcen garlandes negres.

La lluna és amagada i l'aire s'ha adormit.
 En l'aire hi ha un moment sentor de tarongina.
 Els corriols penetren en el bosc de la nit,
 el món té la tristesa de les ales plegades.

¿I quins savis espïen, barba d'alga, lla baix,
 sota rics canelobres, els secrets de la vida?
 Ah, no hi ha canelobres, no hi ha savis lla baix;
 és la fira del mar, són els llums de l'encesa.

VOLIES PERDRE'T

Volies perdre't en el bosc
 — el bosc no té frontera.
 ¿No saps que jo t'hauria vist
 per molt que t'allunyessis?
 El teu batec i el teu sospir
 en la verdor marina
 de la fageda, breu ocell,
 haurien dit on eres.
 I pel camí més perdedor,
 sota les branques fosques,
 hi hauria el testimoni blanc
 d'alguna pedra marbre.

Volies perdre't en el bosc,
 fageda sense ribes,
 i t'ha cridat com un palmell
 la clariana nua.
 Hi arribaràs en fer-se fosc,
 sota els estels impàvids.
 Vora un caliu esmorteït
 et sentiràs perduda.

Tindràs els ulls esbatanats,
cansats del verd naufragi.
T'abraçaré contra el meu pit
i et tornaré a la vida.

HISTÒRIA NATURAL

La mar és dels peixos que hi viuen
i de la lluna que la mou;

les teulades són per la pluja
i pel somni del llangardaix;

els arbres donen a l'heura
llur tronc, la branca a l'ocell;

uns mateixos camins travessen
els homes i les formigues.

Però l'aire que s'aturava,
invisible cristall,
en el silenci del migdia,
és només pels crits dels infants.

CALENDARI

VARIACIONS EUCARISTIQUES

I

Vora la mar caminarem
damunt la sorra espessa.
Tindrem el foc del vostre Vi
si ve la defallença.

Vora la mar caminarem,
no ens hi sabríem perdre.
En l'aixopluc del vostre Pa,
quina blancor de vela!

II

Aquest pa tan blanc
l'ànima enlluerna,
amb la resplendor
de la vida eterna.

És el Pa dels Àngels.
Deu-me'n un bocí
i la llum de l'alba
s'obrirà per mi.

III

Més blanc que la gavina,
 Jesús, és vostre Pa.
 Vermell com una brasa,
 oh Déu, és vostre Vi.

El Pa que els Àngels volen
 deixeu-me'l abastar.
 El Vi de vostres venes
 que m'embriagui a mi.

IMPROMPTU DELS OCELLS

Al capdamunt de l'arbre
 cantaven els ocells.
 Els uns eren ben joves,
 els altres eren vells.
 El cant els ajuntava,
 cantaven xics i vells.

Fill meu, les mans allarga'm
 i salta als meus genolls.
 Ets l'ocellet de casa
 i encara vols cançons.
 Agafa't i no caiguis:
 irem a Maçanet.
 Pels corriols del somni,
 que no s'hi triga gens.

Són blanques les masies
 i negres els turons.
 Ja es veuen les suredes
 amb aquell verd tan fosc.
 La caminada és llarga,
 se'ns cansa el burriquet.

Pels corriols del somni
ja som a Maçanet.

I molt més lluny iríem
si el teu afany hi va.
Com un ocell, les ales
et porten cel enllà.
Avui en ta riolla
el món palpita i viu.
Demà potser la cendra
voldrà colgar el caliu.

Recorda't aleshores
de l'arbre i els ocells.
Els uns del niu sortien,
els altres eren vells.
El cant els ajuntava:
cantaven xics i vells.

Saint-Sulpice-la-Pointe, 1937.

VESTIT LLARG

A Montserrat Sunyer

Oh, cruïlla feliç!
En un mirall ets dona, s'hi abranda
la flama dels teus ulls. Com una randa
molt fina
penja en l'altre mirall l'infant el seu somris.

Aiguabarreig de doble correntia,
oh, quina dolça escuma fa.
Gran és el món, ampla la via,
quin plaer de poder-hi volar!

Per'xò te'n vas, ales esteses,
 fidel al crit del cor,
 segura d'heure les promeses
 de la congesta pura i la flor d'or.

Crisàlide que fuig, deixeu que voli
 en el misteri de la nit.
 A la cua del seu vestit
 hi veig el fumerol d'un somni.

ESCRIT EN UN VENTALL

Ni el violer, ni el gessamí,
 no valen aquest aire fi.
 L'oneig d'una ala se l'endú.
 Sap arribar oblidat de mi,
 però se'n va enyorat de tu.

ORACIÓ

Oh Verge de Montserrat,
 estel de la pau perduda,
 sou bruna dels nostres focs,
 del nostre neguit sou bruna.

La pietat dels ocells
 una corona us cabdella.
 Voleu corones de boix
 i branquillons d'olivera.

Oh Verge de Montserrat,
 estel de la pau perduda,
 ¿Tornarem a ser germans,
 obertes d'amor les mans?

CANÇÓ DEL PELEGRÍ

Una muntanya aspriva
els meus camins corona.
Trencada, la carena,
cap a l'avenc davalla.
Com una paret llisa
i grisa, l'espadat.
I l'enyorança meva
la vostra imatge talla,
Mare de Catalunya,
Verge de Montserrat.

En degotalls de roca
la meva set somnia.
Pel boix lluent delejo
i per la balma freda.
En el migdia, crema,
roent, el camp de blat.
Un corriol voldria,
dret a la vostra cleda,
Mare de Catalunya,
Verge de Montserrat.

A la cruïlla nua
perdia el que guanyava
— parracs a cada espina —
i torno amb les mans buides.
Servo, només, per sempre,
sota la volta blava,
la llengua de la mare,
la fe del meu passat,
Mare de Catalunya,
Verge de Montserrat.

Una muntanya aspriva
 els meus camins corona,
 la passa ja vacilla,
 em crema la parpella.
 M'ajec a la penombra
 com un llebrer cansat.
 Siau la meva guia,
 Maria, flor i estrella:
 Mare de Catalunya,
 Verge de Montserrat.

DIUMENGE DE RAMS

Diumenge de rams
 en terra forana.
 Enyoro el cel blau
 i l'or de la palma:
 els gràvids palmons,
 espigues cansades
 que amb flama de llaç
 al braç es vinclaven.
 En l'aire hi ha un vel
 de cendres amargues:
 no vull el cel blau
 ni l'or de la palma.

Diumenge de rams,
 església tancada.
 Responen a dins,
 a fora demanen.
 La porta hem obert
 i al mig de la plaça
 s'atura Jesús.
 Un ase l'aguanta.
 Les nines dels ulls
 li amaguen les llàgrimes.
 No vull el cel blau,
 ni l'or de la palma.

Jesús ens ha vist
i al punt descavalca.
La pols del camí
la roba li marca;
les flors del camí
fregaren ses plantes.
Quan entra, sentim
olor de muntanya.
¿Passà pel Neulós
o ve d'Agullana?
No vull el cel blau
ni l'or de la palma.

Diumenge de rams
en terra forana.
Darrera Jesús
la porta tancàvem.
Se'ns obren les mans
com ales cansades;
els rams de llorer
rellisquen i cauen.
Un vel de dolor
fosqueja les branques.
No vull el cel blau
ni l'or de la palma.

Saint Sulpice-la-Pointe, 1937.

III

CANÇÓ FIDEL

BRANCA D'AMETLLER

Et porto aquella branca florida d'ametller
que un dia em demanares.
La primavera hi tanca el seu desig primer,
l'hivern les seves hores clares.

En l'aire dolç s'inflava com un vaixell nevat
l'arbre on es gronxa la cardina.
Verdejava, a la vora, una mica de prat.
A l'olivar dormia la boirina.

I la flor de miracle que et volia abastar,
volva de neu, fonia's llesta.
Tot el raig de la font en el clot de la mà,
i un regalim només en resta.

Un regalim, una ombra, un fumerol lleuger:
la branca d'ametller que em demanares.
Hi alena encara mon amor primer
en una pluja d'hores clares.

JARDÍ

En el centre d'un bell jardí
et situa ma fantasia.
Les floretes de gessamí
estels hi lluen de ton dia.
Un lleu sospir de l'oratjol
hi mou la campaneta blava.
Dret com un lliri, el gladiol
la seva espasa en terra clava.
Hi ha romaní vora el teu peu.
Es vessa enllà un roser purpuri
i per lligar amb la teva veu
diu un fil d'aigua son murmuri.
La magnòlia i el violer
volen llanguí a la teva mà.
I, corona d'aquest verger,
on cap blau ton esguard iguala,
arriba, lliure com una ala,
l'alenada del mar llunyà.

LA TEVA VEU

Mon cor no es cansa mai
d'escoltar la cançó sense paraules
que dels teus llavis brolla.
Oh, canticel suau,
a mig aire entre el cant i el murmuri!

Rierol sense vores,
ni profund ni aparent,
que perleja a la prada tranquilla.
Fil d'aigua delitós
on s'abeuren les meves primaveres.

EL PONT PENJAT

El pont penjat i l'àliga de ferro
a l'entrada del pont. El riu
lliscava lent i un vent geliu
movia l'àliga de ferro.

Un pollancre, a ponent, llunyà,
migpartia l'aigua daurada.
Jo tct sol en el pont. La mà
cordes i veles enyorava.

Sota una altra àliga reial
el pont un pedregal obria.
Em va engolir un camí fondal
amb l'esbarzer per companyia.

Mes quan, àvid de tu, mon cor
amb tu poblà les soledats pregones,
un bleix suau l'espina amorosí
i van florir les branques del silenci.

RECORD DE FLORÈNCIA

Encara no he oblidat
aquell ram de clavells
vermells, damunt l'ampit
de la finestra oberta.
Un carro, a l'empedrat,
semblava de juguina
i l'or del sol mullava
teulats i teuladells.

Encara no he oblidat
la veu de les campanes.

Venien de pertot,
en vol feixuc o lleu.
El cel era pastat
amb llàgrimes de segles,
però l'amor dels segles
vivíem tendrament.

Encara no he oblidat
la llum d'aquella tarda.
Naixia i s'allunyava
la fressa del carrer.
Algun penell antic
girava sense pressa.
El vidre reflectia
les glòries del ponent.

I veig, com si fos ara,
a la finestra oberta
— primer caliu de casa —
aquell ram de clavells.

AMOR MEU

Amor meu, la pluja cau;
amor meu, l'aigua destria.
En voldria fer un palau
per si ve la melangia.

Amor meu, la vida fuig;
amor meu, la vida passa.
Li volíem dar soplug,
però no s'atura massa.

Amor meu, una clotada
pot obrir-se dins la nit.
Somriguem altra vegada
i mirem-nos fit a fit.

CANÇÓ FIDEL

Un aire fred ha dispersat
la flor de l'ametller.
Aquella flor de romaní
no se l'emporta el vent.

Els núvols fugen pel cel blau,
la lluna, a poc a poc.
En el mirall del teu somrís,
esclau, el temps s'adorm.

Irem al riu, escoltarem
les aigües, riu avall.
Però jo sé tot el que mor
i el que no passa mai.

IV

CAMBRA DE MÚSICA

*Tres acompanyaments per a
música de Schumann*

I

RONDA D'OCELLS

Ländliches Lied

Adéu, orenetes.
Torneu l'any que ve.
La branca florida
traurà el cirerer.

Rovell a les teules;
silenci del niu.
Sou fora vosaltres,
és fora l'estiu.

I encara la figuera
té el fruit secanell.
Hi lluu la ferida
del bec de l'ocell.

Un vol de cardines
s'eixampla de lluny.

La ronda no para,
la vida s'esmuny.

Pel desert de l'aire,
si altre ocell no hi ha,
el pit-roig vindria
mon vidre a trucar.
Tot passa, mes torna
i arriba i se'n va.

II

EL CAVALLER DEL BOSC

Wilder Reiter

En un cavall negre la llinda travessa,
en un cavall negre la llinda del bosc.
La clara petjada s'acosta de pressa.
Com baten els ferros batega son cor.

Les branques l'estrenyen a dreta i esquerra.
Damunt la crinera la cursa l'ajup.
Les fulles oblida, les brides aferra,
guspines dels ferros li encenen els ulls.

Voldria aturar-lo, i al vent qui l'atura?
En un cavall negre, se'n va el cavaller.
Esborra el capvespre la seva figura,
es perden les clares petjades al vent.

III

TARAL·LEJANT

Trällerliedchen

Tot seguint el meu camí
 veia una ombra clara.
 Com brillaven els teus ulls
 sota l'ala blanca!
 A la vora del canyar
 l'oratjol callava.
 Ombres del camí fonal,
 ecos de rialla.

SOTA EL MAS VENTÓS

Sardana perduda de Pep Ventura

Sota el mas Ventós
 la sentor de tarongina,
 sota el mas Ventós,
 ens embriagà tots dos.

L'arbre de la nit,
 flor d'estels a cada branca,
 l'arbre de la nit
 ombrejava el nostre pit.

Les foscors del mar
 resplendien amb l'encesa,
 les foscors del mar
 i el girar feixuc del far.

Sota el mas Ventós
 la sentor de tarongina,
 sota el mas Ventós,
 ens embriagà tots dos.

V

ELS SOMNIS

VIDA D'INFANT

Cotó de sucre, xemeneies altes,
el feinejar del moll tornant d'escola.
Estibes de garrofes, al peu de la cadena
que penja, lassa, de la vella grua.

Ha plogut. El matí de primavera
en l'empedrat de taques irisades
que sota els carros de carbó trontolla,
la clara ofrena d'un bri d'herba ens dava:
alè de sol i llàgrimes de pluja,
oh, verda meravella de la vida.

També, de nit, quan el fanal s'entela
amb la fosca remor de les onades
— carrer de vora mar —
el cant del grill en sa presó de suro,
i el fi parpellejar de les estrelles.

Vida d'infant, cadena de prodigis.
Prodigi vell, que l'oratjol ens torna
o que un perfum insospitat revifa
com la bandera que arrencava a l'ombra
la llum furtiva de les caramelles...

LLUNY

He somniat un bosc llunyà,
m'he somniat adolescent.
Caminava tot sol fugint
el riure fàcil de la festa.
Altes cortines de fullam,
xarxes del bosc, muralla viva.

Tu no eres pas al meu costat.
No et coneixia i t'enyorava.
El cant perdut del violí
plorava de felicitat.

En la parpella encara closa
aquesta llàgrima d'infant
m'ha fet sentir la llunyania
del temps.

Car el verd tendre del fullam,
els rossinyols que s'hi delien,
l'eco perdut del violí
i el palpit del cor de pressa,
els veig fondre's enllà d'enllà
darrera mil gruixos de somni.

PLAÇA DEL SOMNI

Oh, plaça somniada,
deserta, amb els teus porxos,
sense converses, enyorosos d'ales
els capitells i les cornises.

Plaça nua, safata del cel pàl·lid!

Talment un astre fred, a la deriva,
et capbusses al riu dels meus fantasmes.

D'on véns, on vas, tan arrelada
 com ets en mi? Quina aventura, digue'm,
 vàreig viure en les teves graonades?
 O quin fat m'hi espera,
 oh, tu, plaça fidel,
 que tornes insistent i en somniar-te
 sé només que ets la plaça del meu somni?

RONDALLA

Cinc cargolets pel senderó,
 cap al país dels pobres.
 La casa a coll, és ben feixuc,
 tot just els deixa moure.

En arribar-hi veuen l'erm
 i el regueró sense aigua,
 la pallidesa dels infants,
 els corbs a la teulada.

Els cargolets, pobres com són,
 què donaran als pobres?
 Només dibuixen un riell
 d'argent a cada porta.

TRANSCRIPCIÓ D'UN SOMNI

Ah, ja s'acosta la doble filera
 de colorits figurants.
 Blau cel, groc i viola,
 entre les pedres velles,
 dansen llur muda cortesia.
 Als vidres de l'estanc
 l'anunci, mal escrit, d'un diari de poble.
 Esbadellades brillen, en un aparador,
 les flors de massapà.

Després — la soledat en el silenci —
quan he fugit la multitud
i des del pont tan alt veig una boira fina,
hi ha unes ratlles profundes de carmí
sobre el carbó d'un feix de vies que s'eixampla.

VI

ALTRES POEMES

CORONES DE VIDIELLA

Joc d'infants

Semblàveu, en l'hora vaga,
onades que es van desfent.
Corones de vidiella
finien el joc ardent.
Rotllana sense paraules,
murmuri de flors i vent.
Corones de vidiella,
enveja del sol ponent.
La tarda s'amorosia,
adéu, recança, turment:
corones de vidiella,
refugi del pensament.

Enllà, la mar es desfeia
en onades, blanament.

PLOU A LA VALL

Plou a la vall. Foc d'encenall:
pluja d'estiu, arriba i passa.
Mou son plomall el fi cristall
del gorg soliu i l'herba grassa.

Piula l'ocell al teuladell.
 Tusta la pluja la teulada.
 El cor és vell? El món és bell:
 mai s'hi enuja la mirada.

Pluja d'estiu, fuig amb el riu.
 Son últim vel la boira penja.
 Un vent aspriu, i tot reviu:
 orgues del cel, or de diumenge.

S'obren al fons els horitzons.
 Tornen els xais a la pastura.
 En els avets hi ha mirallets
 i per l'espai una ala dura.

OBLIT

Amb l'arbre respiro,
 batego amb la font.
 Que lluny se m'enduen
 els cants de l'ocell!

De l'herba dallada
 groguegen els prats.
 El núvol navega
 com un pensament.

El fil de l'aranya
 brilleja a bocins.
 Amb l'arbre respiro
 i oblido els camins.

ENCLUSA I MALL

A mitjanit,
 enclusa i mall encara dringuen.
 L'argent se'n va
 pels aires, campaneta minsa.

Enclusa i mall, enclusa i mall:
el cel, de vidre.

No sé la forja. Ve de lluny
el dring, amb flors i ales.
A l'eucaliptus del jardí
la lluna s'embullava.
Enclusa i mall. Un darrer cop
en el vellut s'apaga.
La nit rodola, mar enllà,
com un vaixell amb tots els llums encesos.

PIRINENCA

Baixen les boires pels camins,
rera les mules ensonyades.
El cel d'agost no té verí:
la pluja cau, la boira passa.

Veig les falgueres, el torrent,
la fina llum sota les branques...
El bosc, obrint les seves mans,
entossudit, el cel amaga.

Però, de cop, el corriol
troba l'oberta clariana.
Perquè hi reposi tanta llum
la terra té coixins de malva.

CERDANYA

A la llinda del bosc
s'esgarria la passa.
Ara vèiem, del cim,
els jardins de la plana.
Les esquelles només
el silenci trencaven.

Les crineres al vent,
el galop de l'eugada.
Llibertat, llibertat,
llibertat adorable.
Però passen els bous,
processó de la tasca.
Entre l'euga i el bou,
la mesura i el pacte.

Ah, quin aire més fi!
ah, quina aigua més clara!
Collirem l'aranyó,
la pometa boscana;
com un sol, brillarà
la carlina daurada.

Però em sento els batecs
i la tarda s'apaga
i la truita s'esmuny
riu amunt, pigallada...

L'ESQUIROL

Filagarses de boirina,
banderoles del matí.
Regalims de pluja fina
i verdor lluent de pi.
Pel camí de la boscúria
s'endinsava l'esquirol.
Esquirol, sol i pluja,
esquirol, pluja i sol.

Ja s'obrí la clariana,
un sol tebi es deixondí.
De les terres de la plana
puja l'arc de Sant Martí.
Verd de blat, greu ametista,
groc de lliri camperol.

Esquirol, sol i pluja,
esquirol, pluja i sol.

Endebades cercaria
en el feix de l'arc diví
la guspira que encenia
l'esquirol aquest matí.
Foc roent, escorça nua,
el meu cor el vol i dol.
Esquirol, sol i pluja,
esquirol, pluja i sol.

J O C

- Trepitgen, de puntetes,
l'arena del jardí.
- En l'aire del capvespre
la pluja es deixondí.
- Al llimoner, la branca
s'inclina al grat del vent.
- Quan s'ha gronxat la branca
és que ha fugit l'ocell.
- Aquell ocell que passa,
color de cendra i or?
- No és un ocell que passa,
és l'ombra d'un record.

CASA PAIRAL

Assegut als graons de l'eixida
que deserta l'ardent rossinyol,
veig el pàllid rellotge de sol
on s'atura marcida la vida.

L'oreneta del cel em convida
amb son crit estrident i son vol.
Però em sembla un sospir l'oratjol:
el gemec de la tarda ferida.

Ah, l'esberla del temps que se'n val
Només l'ombra la pot emplenar
i, amb sa runa, la casa malmesa.

A les pedres que l'aire consum
el record hi prodiga la llum
dels ulls blaus de la meva promesa.

PREGÓ

Qui vol, qui vol la llenya del lledoner caigut?
Orfes del vent, jeien les branques,
i la destal que les partí
quin espurneig de lluna clara!

Ara la soca sense ocells,
la llarga rel assedegada,
sabran donar a l'afany del foc
la blana música de l'aigua.

I per damunt de la teulada
vagarà l'enyorós perfum.
Dèieu amor a l'ombra de ses branques
i us donareu les mans a l'ombra del seu fum.

LLETANIA

El pàllid cristall té una ala que brunz.
Esquinça l'enyor la seda feliç.
En l'herba del prat, l'eixut escardot
i a l'aigua de neu un lliri morat.

Benhaja la set que l'aigua assaona,
 benhaja el mal temps que ens lliga al caliu,
 benhaja la mort si ens fa palpitant
 davant d'una flor que neix i s'esfulla.

ORENETA CEGA

Cercàvem l'argent viu
 dels teus ulls, oreneta manyaga.
 En el teu cap, enyoradís del niu,
 dos foradius només el plomissol amaga.

Caiguda de ton vol primer,
 cega a la llum, ens colgues l'esperança.
 Hi haurà en la fosca nit un fanal senyaler?
 Qui et mostrarà els camins de la bonança?

Trista oreneta cega,
 desferra del cel blau.
 L'espai obert a ton desig es nega,
 la terra no t'escau.

Per damunt dels teulats on moren tos vols tímids,
 ah, si et pogués la meva mà
 un cel apariar
 sense arbres, sense pluja, sense murs, sense límits!

SARDANA ANTIGA

En el silenci del monestir
 — heures i pedres abandonades —
 on senyoregen els llargardaixos i la floreta del romaní,
 ara que el sol vermell es colga
 i en la bruguera mor el camí,
 la flor rodona de la sardana
 com un miracle sento espellir.

Ah, com reviuem amb la tenora
muralla grisa, claustre esberlat!
Conques sense mirada,
les negroses arcades altre cop han mirat.
Oneja la sardana, espiga vincladissa,
càndida vela al vent.
Boires marines la mullaven.
El contrapunt es trenca en un sanglot ardent.
És la vella sardana que ens arriba de lluny
com la pedra rodona a la platja!

Ningú la dansa, tot és soledat.
Només les ombres dansarien,
però les pedres, fidelment,
amb un alè secret van subratllant la melodia.
No, res no mor, ho sé del cert.
No hi ha beutat per sempre més perduda.
De cor a cor, lligat pel fil del temps,
un mateix sentiment perdura.
Ell treu les ombres de l'oblit
i posa la dolcesa del sol damunt les runes.

Per'xò quan em somrius, alçant
al cel d'estiu la branca de falguera,
entenc el verd missatge mut
que lliga amb el darrer compàs de la sardana.

A UN CAVALLET DE NÚRIA

El cel és fet de satalies blaves,
travessen l'aire campanetes d'or.
Les lletanies planen
damunt dels prats com fumerol dormit.

El món naixia amb tu, plançó de Núria,
solemne alhora i tendre,
en el centre mateix d'aquest espai
i hi ha un moment de dolç atur unànime,

com quan l'heroi inerme s'insinua,
l'heroi tan desitjat.

Alça't, cavall, aspres galops t'esperen,
no hi ha crinera sense vent.
Que l'or de la carlina
no et sia bona paga mai
i el gorg esborradís no t'assaciï,
fidel per sempre al cel de ta naixença.

MISSATGE DEL NAUFRAG

A la verda botella que se'n va
— fulla de boix damunt la mar feresta —
en el llarg desconhort de la tempesta,
nàufrag, s'aferra mon batec humà.

Com un bressol dormit a l'oceà
— com el núvol dormit a la congesta —
el missatge recapta de l'atzar
el goig de les campanes de la festa.

I jo, sense esma, deseixit de mi,
ocell ferit en un penyal marí,
compto les hores, els minuts i els dies.

Enllà d'enllà, camí de l'horitzó,
hi ha l'alba de la meva salvació
i l'eco de les meves agonies.

LA NIT DE SANT JOAN

que porta l'ombra del cel i de la terra,
 i de la vida i de la mort.

Alçà el cap i veié el cel i la terra,
 i de la vida i de la mort.
 Què era la vida i la mort,
 i de la vida i de la mort,
 i de la vida i de la mort,
 i de la vida i de la mort.

MEMÒRIES DEL NAUFRAG

- 1.ª edició: Barcelona, de l'autor, 1951.
- 2.ª edició: Barcelona, Quaderns de Poesia, 1953.
- 3.ª edició: Barcelona, Editorial Selecta, 1961.

A Josep Sebastià Pons

PRÒLEG

La meva mare, que era de les terres altes de Lleida, sabia força cançons. Les que més m'agradaven eren la de *El pobre fadrí* i la de *La Nit de Sant Joan*: "Ai, la nit de Sant Joan — és una nit molt alegre! — Els companys me van dient: — Joan, per què no t'alegres? — Com me puc alegrar jo, — si han casada l'amor meva?" La cançó comença amb una vivacitat pueril, com de rotllana, però de seguida la sentiu xopa de melangia. A la segona síl·laba del segon vers, la música s'allarga en un gemec pregon, i les paraules cauen després, com una bandera trista. A mi sempre m'havia impressionat el contrast, que la cançó tradueix amb un esqueixament dramàtic, entre l'alegria del món, en la nit exultant, i la tristesa de l'home.

En 1923, fullejava, un dia, a l'Ateneu, el *Romancerillo Catalán* de Milà i Fontanals. En les seves pàgines saltava sovint l'espurna meravellosa. En aquest recull, a la secció de "Romances de Costumbres", sota el títol de *Tristeza*, hi trobareu, assenyalada amb el número 368, sencera i amb algunes variants anotades, la cançó de *La Nit de Sant Joan*. Jo només en coneixia els pocs versos que cantava la meva mare. Fou aleshores quan vaig decidir d'escriure aquest poema. El contrast home-natura el situaria en les terres de Cap de Creus, a l'ombra de Sant Pere de Roda.

L'argument tènue de la cançó, on destaca, tema central, el valor poètic i representatiu de la penyora amorosa, és només un pretext. A través d'aquest argument, fil subtil que els anys no trencaven, he anat enfilant una

sèrie de petits poemes, de forma i to potser massa heterogenis, però fills tots d'un mateix sentiment del paisatge.

He estat, en prop de trenta anys, moltes vegades a Sant Pere de Roda. Hi he arribat per les dures tresqueres dels Gatiens i la Pedra del Llamp i pel camí antic de la Selva, més planer, tot i les seves costes en zigzag. He begut a la font gelada, i he constatat, com prediu la tosca inscripció llatina de la pedra molsosa, que si el caminant tasta aquella aigua hi torna. El temps no m'ha assaciat. "Tinc una oda començada — que no puc acabar mai", m'he repetit sovint, jo també. Però al manuscrit que en 1936 era a mig fer i que l'enyorat Manuel Clausells somniava de veure convertit, gràcies a la música, en una mena d'oratori profà, li han nascut, en 1948 i 1949, els fragments que mancaven. L'obra és llesta, i, per bé que el resultat assolit sigui tan lluny del que l'afany em prometia, en escriure els darrens versos he sentit una emoció singular.

Heus ací, doncs, *La Nit de Sant Joan*, començada força abans del 1930 i acabada a les portes del 1950, empresa sovint negligida, però mai no oblidada, i que jo sento ventejada per un aire pirinenc. L'itinerari de Joan, en la nit del seu desconhort, no s'aparta gaire dels encontorns del Monestir de Roda. Si coneixeu el país de Cap de Creus, potser sabreu seguir les petjades del minyó: del Coll de la Torre al Rec dels Cirerers, passant pels carrers de la Selva i a frec de les parets de Sant Sebastià. Sorprendreu, després, el seu somni a Sant Pere de Roda, en desertes i nobles estades, i és aleshores quan potser us sorprendrà el secret de tantes evasions i correspondències llegendàries: l'estimball del Salt de la Reina, damunt la plana empordanesa i el Golf de Roses; la cova que anava, segons l'adelerada fantasia de la gent, de la cripta de l'església a les platges solitàries, vora mar; la font d'aigua gemada que no se sap d'on ve, però fa pensar en la neu de les congestes llunyanes; el pou o cisterna de Sant Salvador, ran de muralla, de límpid nivell, que creix o minva, diuen, al mateix ritme que les aigües del mar.

La poesia també és una aigua filtrada de gota en gota en balmes entranyables. La que ara us ofereixo és una cançó apresada d'infant, recordada com un misteri a cada tombant de la vida, i que ha desvetllat després mil ecos per còrrecs i garrigues, en aquestes terres on s'ajunten els Pirineus i el mar.

T. G.

CANT DEL CAMPEROL

La tarda s'esllangueix; les ombres assaonen
la vinya i el sembrat.
Els fruits del presseguer a poc a poc es fonen
en l'aire fatigat.

És l'hora del retorn. A la carena brilla,
vermell, el primer estel.
A la muntanya hi ha un gemegar de guilla
i degotalls de cel.

Plaer del camperol: des d'una recolzada
la mar que no té fi.
L'estepa i el fonoll li fan una vorada
al marge del camí.

És nit de Sant Joan i un foc albirador
l'esguard pressentiria
si veu, mesclats, en l'horitzó,
la flor del llimoner i el fum de la masia.

UNA VEU

"Ai, la nit de Sant Joan
és una nit molt alegre!
Els companys me van dient:
— Joan, per què no t'alegres? —
— Com me puc alegrar jo,
si han casada l'amor meva?

TOMÀS GARCÉS

L'han casada lluny d'aquí,
 amb un hereu de la Plana.
 L'ermita plena' de llums,
 com les barques de l'encesa.
 Jo li vaig donar un anell
 amb les cinc pedres vermelles.
 Ella em dava un mocador
 brodat de seda vermella:
 en el mig hi ha un campanar
 i a cada punta una estrella.
 Com me puc alegrar jo,
 si han casada l'amor meva?
 La muntanya entre tots dos
 és una paret molt alta."

*Les pedres clares de l'Àngelus
 cauen al gorg de la tarda.
 Passa l'engar yapastors
 amb una volada muda.
 La darrera claredat
 les muntanyes engoliren.*

*Flames altes de la nit,
 llenya seca, branca verda.
 Llengotegen contra el cel
 i es dissipen en espurna.
 Si la flama diu un nom,
 cent pupilles l'emmirallen.*

*Ara canten els infants
 el prestigi de la vida.
 I un minyó se'n va tot sol
 pels camins de la muntanya.
 Han casat la seva amor
 i té l'ànima deserta.*

RONDA D'INFANTS

A l'arbre fullós
l'oratjol naixia.
Cada fulla en tanca
un petit alè.
Argent d'olivera,
mirallet del vent.

El vent s'ha perdut
en l'ombra marcida.
Tusta la campana
amb un so apagat.
Si la flama el crida,
quin caliu més alt!

En la nit de juny,
una lluna clara.
Veles de la mar,
canyes del camí.
Surt el vent de l'arbre,
i del foc, la nit.

Vora l'espurneig
volti la rotllana.
L'oratjol, de l'arbre,
i del vent, el foc;
de la flama, el vespre,
i del somni, tot.

*El somni de Joan és trist i llis:
un cel negre tibant, una alta paret blanca.
El fugitiu, enrera els focs i els cants,
dessota el cirerer del rec s'atura.
I veu el foc follet esborradís,
no gaire lluny.*

CANT DEL FOC FOLLET

Tot passa, Joan, la flor s'esbadella
 i mai no sabrà el teu delit.
 La grassa blavor solcava la rella,
 estels hi semblava la nit.

Pels marges florits, les herbes sospiren,
 captives de llur voluptat.
 Les fades del bosc lleugeres eixiren,
 fumera d'un món oblidat.

S'escolen els anys, llur dansa no acaba;
 ni el meu flamareig fugitiu.
 Al cim del noguer s'enfila la saba,
 les ales emplen el niu.

Oblida, Joan. Perfumi la rosa
 el front pensatiu i la mà.
 La vida és oblit i, sota la llosa,
 la mort, un etern recordar.

*Oblit, oblit... Qui oblidaria,
 si el cor no té repòs?
 Joan camina altra vegada:
 la lluna mulla la foscor.*

LA LLUNA DE SANT JOAN

La lluna de Sant Joan
 és una lluna cansada.
 Navega sense delit,
 xopa de mel i rosada.

Les ones primes del cel
li menen sospirs i alfàbrega,
i amb ombres que no es desfan
claror de fogueres altes.

Ai, lluna de Sant Joan,
padrina de les fogueres!
Tria la flor del desmai
i la rosa de l'estepa.
En el vaixell de la nit
sies fanal i senyera.
Lluna trista de la mar,
lluna blanca de les pedres.

*Camina, Joan, camina;
la teva amor han casat.
La lluna i el món espïen,
blana tendresa, el teu pas.
És una nit d'alegria,
però per tu no ho serà.
Totes les coses et parlen
del que no pots oblidar:
si ara una ploma collies
una rondalla ha brollat.*

RONDALLA DE LA PLOMA DE GARSA

Hi havia una fadrina,
trena rossa i ull blavís;
aclaria la finestra
el seu rostre pensatiu;
els capvespres la miraven
a la ratlla de la nit;

i en la posta encesa
es nodria sa tristesa.

L'esbarzer vermellejava,
mel i neu mesclava l'arç;
una garsa blanca i negra
se'n venia des del camp.
— Ai, fadrina: que cospire
per la flor del penical?
— El desig em cansa,
aixoplugui'm l'enyorança.

Mes l'ocell una altra tarda
li donava collarets.
Pedres clares hi lluïen:
blanc d'albada, rosa i verd.
— És la joia que escauria
al teu somni, lliri fresc. —
Veia la fadrina,
només l'ombra de la clina.

I la garsa blanca i negra
altre cop es va atansar;
gladiols de cel i terra
es marcien amb desmai.
— Et daré les meves plomes,
un minyó les amoixà.
Pren-ne: veuràs com
la ploma dirà el seu nom. —

*I amb el gest de la minyona,
vagarós, enyoradis,
Joan acosta a l'orella
la deixalla de setí:
una ploma blanca i negra
com la lluna dins la nit.*

— *Isabell (quantès vegades!),
li murmura un alè prim.
Ve del fons de la llunyària,
fumereda d'un caliu,
i amb la música apagada
del cargol marí.*

RECORD D'ISABEL

Isabel, ets lluny, m'has deixat, t'estimo.
El teu cor, ho sé, és per mi que bat.
Però vull tenir-te només en mos braços.
La nit ara és buida i el món desolat.

La lluna desplega la canilla d'ombres
ran de la carena. Feia el foc follet
signes en la fosca. Jo no els entenia.
Pugen les fogueres, però al cor tinc fred.

Servo el mocador brodat que em donares,
Isabel, estel, oh flor de la nit!
Al fons de la vall he cridat: — T'estimo! —
Les pedres em tornen, despullat, el crit.

*Travessa dues vinyes, travessa l'alzinar.
Els carboners hi vetllen en una clariana.
Joan els veu dansar.*

RONDA DE CARBONERS

Al volt de la fornada ronden els carboners:
 neixen espurnes pàl·lides.
 En el bosc de les ombres, lluïssor de les dents;
 carbó negre, dents blanques.

És la flama callada la presó d'un eixam,
 i mil somnis l'atien.
 Carboner de la nit, Sant Joan del cel blau,
 branquillons i guspira.

S'atansen refiades les llebres de vellut,
 l'alzina miralleja.
 Pel fumerol que brolla cel amunt,
 s'afua la Princesa.

PRINCESA DELS CARBONERS

Princesa dels carboners,
 oh bellesa fugitiva!
 En la calma de la nit,
 giravoltes i t'allunyes.
 Amb un somriure et desfàs,
 presonera de les aures.

Princesa dels carboners,
 a cada desig princesa.
 Els cors sospiren per tu,
 filla de la fantasia;
 i te'n vas, però la nit
 parpelleja del teu ròssec.

*Ai, la nit de Sant Joan
és una nit molt alegre!
Joan, amb el cor ferit,
segueix la seva drecera.
Enfila torrents eixuts,
deixa masos, salta feixes.
Sota l'estelada veu
retallar-se la carena,
i palpita en el perfil
la Captiva que fou reina.*

LA CAPTIVA

Oh, dolça Captiva, qui t'encativà?
Prínceps et volien d'estranya nissaga.
Pujaven per l'aspre camí de la serra,
amb sedes amables, cansats de la guerra,
només delerosos del teu sospirar.

Del cim de la torre, voltada de cel,
el seguici veies sortir de l'ermita.
Els cavalls petjaven bruguera i falguera,
rodaven els còdols per la torrentera
i en el vel de l'aire tremia el teu vel.

La fina coloma no espera falcó.
El cor palpitant flameja i eixorda.
Al fons de l'abisme, fugint de la vida,
per l'alta rossola volaves, ardida,
i l'aire t'omplia faldilla i gipó.

Oh, dolça Captiva, qui t'encativà?
Puig Neulós et mira, tu mires la Plana.
Ets pedra, i encara bategues i alenes.
Les postes enceses, les albes serenes
et veuen captiva del teu estimar.

*Digues el teu secret
a Joan, oh Captiva!
Ell, per copsar-lo, puja,
entre espines, al coll.
Alzines, ginebrons:
les deixalles del rostre.
Les estrelles del cel
són espines al cor.*

*Segueix per la carena;
muntanya enllà fa via.
A banda i banda, cales
oblidades, les valls.
El monestir perdut
un hoste sol espera.
Vora la font gemada
s'adormirà Joan.*

LA COVA

(Somni de Joan)

Sóc a la porta d'una cova. Rera l'altar, sota l'altar.
És una cova llarga, torta com una escala de cargol.
Vaig ajagut, a les palpentès, a la mà dreta un vell picot.
Cerco un tresor, em pren la febre, a la mà esquerra un
[vell fanal.

Sota la pedra, encara pedra. La cova no s'acaba mai.
Sota l'església, una altra església. Sento el picot i el cor
[ensems.

Una alenada de salobre que ve de lluny m'inunda tot,
i les llumetes de l'encesa fan una lenta processó.

Vaig més de pressa i és la pedra de llicorella que es
[desfà.

Les mans aguanten, i com pesen!, els fulls tancats d'un
 [llibre immens.
 Tot d'una, sobre un tros de marbre, trobo la paga de
 [l'esforç:
 un mocador brodat de seda, amb quatre estels i un cam-
 [panar.

De les llumetes que s'acosten una complanta puja i fuig.
 El remoreig de les paraules és com l'escuma de la mar.

VEUS DELS FANTASMES

Enflin-se les hores a les altes parets;
 i negres esparvers hi facin llur estada.
 Els nostres ulls no s'obriran mai més,
 són ombra sense flama.

El bec de la perdiu amb flor de tintorell
 les aigües del torrent, en beure-hi, enverina.
 No seguirem el vol de la perdiu mai més,
 i l'aigua no ens convida.

Les aspres llunyanies amagarà la neu,
 i, a prop, en el mar blau, voleiarà la vela.
 La cala son recer no ens donarà mai més,
 ni els arbres que l'ombregen.

Mai més! I sempre més, fantasmes sense alè,
 vagarem a l'entorn de les grises muralles.
 Veurem, en una cova sense fons,
 desfer-se les onades.

*Quina nit més pregona! I quin món desolat!
 En el fons de la cova neixen platges de pedra.
 Sense llum ni esperança hom s'hi troba encerclat.*

PLANY DE JOAN

En quina platja m'heu deixat, deserta,
oh, Déu, entre les ones i les ombres?
Tornaveu vàreig fer per a cridar-vos
i el meu crit es perdé.

Si un bri de llum en l'horitzó es fonia,
per les tenebres vagarà la passa
i en el llit d'algues que deixà l'escuma
el peu enfonsaré.

Quan tornareu, amb l'alba que es desplega,
oh, Déu? Mon cor la vostra flama espia.
I, caliu apagat, només em dàveu
el romaní lleuger.

*L'ala de llum d'un àngel pot salvar-te,
oh, Joan!, i per tu l'ombra ha ratllat.
De la capella de l'Anacoreta
se'n ve volant al teu costat.*

VEU DE L'ÀNGEL

Blanes corones escampà la lluna,
un plany quiet s'adorm a les rialles.
La sentor de la nit esvairia
el desig de volar?

Tendres alba des cel enllà es despleguen
i rosada d'estels les assaona.
Ací, la flama més adelerada
cendra serà demà.

El paradís obert oblidaries
en un parany d'espines i de roses?
Tots els afanys del món per la meva ala
arrisca't a jugar.

*Joan desperta i encara és nit.
Cremen les últimes fogueres.
Cap a la clina, sense delit,
enmig dels brucs obre dreces.*

*Ombra llunyana, el Pirineu
el retorna a la seva minyonia.
Un estimball hi veu:
un gorg al peu de l'estimball s'obria.*

EL GORG

Sóc un ull verd que amb el somriure amaga
els paradisos grisos de l'oblit.
La teva melangia
hi nedaria com un tany marcit.

No t'acontentis de l'estesa clara
on s'adorm el cel blau. Sota el cristall,
t'abelliria dels meus amples còdols
el solitari amagatall.

S'esmunyirà aleshores del teu pit
tot el dolor per la ferida oberta.
Veuràs les coses i seré per tu
com un mirall que l'argent viu deserta.

*La lluna ja s'ha colgat,
la volta blava ja és negra.
Si volava un esparver
sentireu el crit que feia.*

L'ESPARVER

Quan ve el ponent, vent de tempesta,
jo sóc més fort que el vent.
Ningú no em trencarà les ales,
jo sóc més fort que el vent.

En la dissort no t'abandonis.
Si voles contra el vent,
veuràs que el vent t'oblida i passa,
si voles contra el vent.

*Per l'aspra carrerada, sense altra companyia
que el seu record punyent, Joan va davallant.
El cant del rossinyol, entre la nit i el dia,
hi vessa diamants.*

CANÇÓ DE L'ÚLTIM ROSSINYOL

El cel rodolaria cel avall
i un infinit de cendra es tornaria
sense les meves llances de cristall
que l'apuntalen nit i dia.

El meu desig assedegat va fer
verda la vall, gemada la clotada.
El món naixia com la flor que es bada;
ara el meu cant s'hi lliga, presoner.

*El cant de l'ocell
un secret desperta.
Els ulls de Joan
de claror s'inunden.
Com el lligabosc
que la pedra abraça
serà presoner
de l'amor perduda.
Penyora d'amor
en seda vermella:
campanar brodat
i estels a les puntes.
Ah, Joan fidel;
ja s'allunya l'ombra.
Es despleguen, pàllids,
els plomalls de l'alba.*

A L B A

Alba desfeta, font de l'oblit,
t'insinuaves sense brogit:
parpella trista.
Si la penombra colga la vall,
ja la carena branda un plomall
color de rosa.

El primer núvol, taca de neu,
en un cel pàllid guanya relleu;
les ginesteres
altra vegada tornen al joc:
auri baptisme de mel i foc,
martiri inútil.

Fils de la Verge brillen al sol.
La veu llunyana d'un camperol
en l'aire flota.

Com una volva, puja i se'n va,
mentre les branques de l'alzinar
respiren juntes.

Ara, feixugues, pel vell camí
faran les rodes el seu camí:
les campanes de fusta del silenci.

*Ja s'endevina el mar,
els olivars hi menen.
Sota el foncll florit,
un joc de roca i aigua.
Amb seda de silenci
una complanta puja.
La canta el pescador
que torna de l'encesa.*

CANT DEL PESCADOR

Quan jo tenia quatre anys
mon pare em duïa a la barca.
Sortíem en fer-se fosc;
tornàvem a lluna clara.
Els peixos, enlluernats,
venien a la rotllana:
la llissera i el serrà,
la tintorella i l'orada.
Els havíem somniats
i com un somni passaven.

La mar semblava un mirall,
la barca s'hi emmirallava.
En l'aigua, d'un verd lluent,
s'acostaven, s'allunyaven
el gòbit esmunyedís,
l'escòrpica roja i grassa.

Els dofins, a capgirells,
 mossegaven l'armellada.
 Pesquera de la dissort
 vora l'ombra de les cales!
 Ramats de peixos manyacs
 en el meu somni passaven.

*Aigües avall, la vida, com la nit i l'amor.
 Però deixa penyores a la platja, vermelles.
 Joan veu la badia, i el poble allargassat
 vora mar, campanar rosegat pel salobre.
 L'estel del navegant es fon a l'horitzó.
 Estel i campanar, quina enyorança viva!
 Amb gust de cendra, fina la nit de Sant Joan.
 El sol acoloreix els darrers vels de l'alba.*

CANÇÓ FINAL

L'estel fugia i el foc moria:
 cendra tots dos ens han deixat.
 Dintre l'albada la posta nia.
 Només els somnis són veritat.

És endebades que jo sospiri.
 Canta l'ocell felicitat
 i és un miratge i un deliri.
 Només els somnis són veritat.

Claror del dia. La mar s'atura:
 el pols d'argent tot just li bat.
 Entorn, la vida se'ns fa insegura.
 Només els somnis són veritat.

GRÈVOL I MOLSA

1.ª edició: Barcelona, Publicacions de "La Revista", 1953.

2.ª edició: Barcelona, Editorial Selecta, 1961.

I

AIRE DE NADAL

Els pastorets s'aturen
en un camí fondal.
Per l'aire s'entrelliguen
campanes i timbals.

El cel és ple de signes.
Ah, qui els sabés llegir!
Els àngels escrivien
amb fum esborradís.

De vagues meravelles
el cor s'amoroseix.
Una ferida oberta
és un somriure obert.

Pugem a la collada,
que els pastorets hi van.
En l'aire s'entrelliguen
campanes i timbals.

CANÇÓ DE NADAL

La mar és ampla i el vent fred.
El cel, humit de l'estelada.
Nit de Nadal! A cada llar
els homes ploren del miracle.

A cada llar
devora el foc canten les mares.

El mariner guaita amb delit.
Nit de Nadal és nit de joia!
La boira enterboleix els ulls
i, enllà, vacilla la farola.

Davant els ulls
la mar quieta i negra s'obre.

Ai, quines celles i quin front
rera l'espurna de la pipa!
Nit de Nadal enmig del mar
ja no serà nit d'alegria.

Enmig del mar
són lluny els cants i la carícia.

Però el miracle és fet pertot,
i aquell plor dolç omple la terra.
Vora les cofes, dalt dels pals,
s'ha anunciat la meravella.

A dalt dels pals,
la flama de sant Elm encesa!

LES ESTRELLES DE NADAL

— Pastors, en la cova freda,
l'Infant és nat. —

I les arbredes tremolen
obrint-los pas.

Trèmula es torça la branca
sota la joia dels cants.

Ai, pastors, desensonyeu-vos,
es deixonden els ramats;
fins l'alba, de lluny, s'acosta
amb la seva claredat.

Dalt del cel, com pallideixen
les estrelles de Nadal!

Els pastors per les collades
via faran;
en la nit clara travessen
comes i valls.

Els ocells a voladúries
el miracle van cantant:
— A dins de la cova freda
l'Infant, d'una Verge, és nat. —
— Li donaria la vida
si la volgués abastar —,
diu el pastor. Xais i guilles
s'ajunten en un ramat.
I l'alba no esborraria
les estrelles de Nadal.

Les estrelles espurnegen
del vent glaçat.
Aquesta nit és de vetlla,
nit de Nadal.
Del cel estant les estrelles
el miracle han espiat.
I llisquen meravellades
damunt els marges nevats
i cremen com una llàntia
en les naus, a cada pal.
Menen la passa perduda
pels boscos d'espès brancam.
I d'una a una, a la cova,
vora la Verge i l'Infant
s'arreceren — és tan freda
la nit! —
les estrelles de Nadal.

CANÇÓ DE BRESSOL DE LA VERGE

Quin vent més fred! L'estrella alta
 lluu tremolant.
 Contra el meu pit la teva galta,
 dorm, mon Infant.
 Que el món glaçat no t'encomani
 la seva pobra tremolor.
 Dorm, mon infant: dormiu, Senyor.

¿El vent que allisa l'herba freda
 o la remor
 de les esquelles a la cleda
 se us han endut el son, Senyor?
 Dormiu, Senyor:
 en cloent l'ull us vetllaria
 l'estel que és sang i diamant.
 Dorm, mon Senyor; dormiu, infant.

Oh, tresor meu! ¿Potser us deixonda
 la meva llàgrima lliscant?
 Em sento una punxada fonda
 a dins del cor. Dormiu, infant;
 que les espines que us coronen
 es tornin blana tebior.
 Dorm, mon infant; dormiu, Senyor.

LES NADALES

És dura la terra
 camí de Betlem.
 Ortigues i pedres
 em punxen els peus.
 Els braços allargo:
 espines i glans.

Camino a palpentés
la nit de Nadal.

Ja sóc a la Cova,
la inunda la llum.
L'Infant i la Verge
em miren als ulls.

Esquelles perdudes
sacsegen la nit.
Les ales que volen
esborren camins.
És dura la roca,
quina alta paret!
Les mans s'hi arrapen,
el cor es deleix.

Al mig d'una esberla
les flors han brollat.
Les blanques nadales
no goso flairar.

LLEGENDA

Cavallers de barba blanca
per un aspre viarany.
Potser tornen de cacera,
potser van a guerrejar.
Canyes altes i florides,
un bressol vora el canyar.
Entre flors de satalia,
el somriure de l'Infant.
Descavalquen, s'agenollen,
si el sabessin bressolar!
Amb la boira s'esvaïen
la cacera i el combat.

Neixen albes, cauen fulles,
 passen aigües riu enllà.
 Pels camins de la ribera,
 sense brides, els cavalls.

L'ARBRE DE NADAL

La Cova, pedra viva;
 desert, el camí ral.
 Sota una lluna freda,
 creix l'arbre de Nadal.

El freguen ales d'àngel,
 hi canten els ocells.
 Oh, tenderol i prada!
 oh, verda branca al vent!

Les branques d'aquest arbre
 la freda Cova han clos.
 No deixen que se'n vagi
 l'alè calent del bou.

Pengem-hi els nostres somnis,
 que així els veurà l'Infant.
 Taronges d'or es tornen
 a l'arbre de Nadal.

EL CAMÍ DE L'ESTABLIA

El camí de l'establia
 no el sabríem oblidar.
 Atzavares el voregen
 i espurneig de gallerans.

Ara deixa la carena
 i s'endinsa pels sembrats.

Al camí de l'Establia
cal anar-hi peu descalç.

Brilla el grèvol, fuig la boira,
el cel tiba de tan blau.
I la neu de la congesta
com la palma de la mà.

II

NADAL S'ACOSTA

Nadal s'acosta, desembre fuig.

A la collada hi ha un cel benigne,
prades coronen l'ombrívol puig.
Tendres missatges sorollen l'aire,
i la pastora, com el pescaire,
destriaria l'amable signe:

Nadal s'acosta, desembre fuig.

Molsa florida, la vida blana.
Fora baralla, fora l'enuig!
El cor no pesa, pel blau fa via,
de tot s'oblida i en tot somnia.
Les mans s'ajunten a la rotliana:

Nadal s'acosta, desembre fuig.

Porta'ns, oh mare, vora la Cova
on Fill i Mare troben sopluiç.
Les serralades i les carenes
s'amorosien si tu ens hi menes.
Paraules velles, música nova:

Nadal s'acosta, desembre fuig.

LA LLUM DE NADAL

Com la llumeta del fanal
que il·luminava l'Establia,
així despunta l'alegria
ara que ve Nadal.

Collíem, pel camí fondal,
uns galzerans, del foc enveja.
Així nostra ànima espurneja
ara que ve Nadal.

I si les pedres del Portal
l'heura cobria amb fulla clara,
la llar serà més dolça encara
ara que ve Nadal.

LA CORNAMUSA

*Bon Nadal, mare, bon Nadal,
que ja sentim la cornamusa.*

On s'amaga el cornamusaire?
I la gralla, qui l'ha tocat?
Mil llimoners perfumen l'aire,
el cel es torna vellutat.
Canten la griva i el pardal,
i dringa el mall damunt l'enclusa.

*Bon Nadal, mare, bon Nadal,
que ja sentim la cornamusa.*

Ès nat un Rei a l'Establia.
Quina corrua el va a adorar!
Mariners i pastors fan via,
mar endintre, serrats enllà.

Agafarem bastó i fanal,
un nou delit el cor abrusa.

*Bon Nadal, mare, bon Nadal,
que ja sentim la cornamusa.*

Un llengoteig d'aquella flama
il·luminava el nostre niu.
Per'xò la casa avui t'aclama
i tota cosa t'hi somriu.
Enllà s'albira el vell Portal
amb la seva claror difusa.

*Bon Nadal, mare, bon Nadal,
que ja sentim la cornamusa.*

LA NEU DEL PESSEBRE

Deixeu-nos tocar la neu del pessebre:
és blana i suau la neu.
Caputxes d'infant tallava la Verge,
tissores d'argent i neu.

Ullpresos ens té l'estel de la Cova.
Com brilla, de lluny, la llum!
La nit hi begué la seva celístia;
la cuca de llum, la llum.

El vidre del riu i el pont ens esperen.
Blanqueja l'ampit del pont.
En somnis, el món desplega les ales,
i es bressa, penjat, el pont.

Deixeu-nos volar pel món del pessebre,
que és ample i daurat el món.
La mare somriu, i amb cendres i brases
la neu del pessebre es fon.

NADAL DELS INFANTS

*Per Nadal,
collirem la satalia.
Per Nadal
ha florit el penical.*

Una cova s'esbadella
en un corriol estret.
I la llum d'aquesta cova
de la terra treu el fred.
Ja s'ablana d'alegria
fins la pedra del penyal.

*Per Nadal,
collirem la satalia.
Per Nadal
ha florit el penical.*

Bou i mula del pessebre
com escalfen l'aire humit!
Orenetes i cardines
van pel vidre de la nit.
I la porta forrellada
hem obert al camí ral.

*Per Nadal,
collirem la satalia.
Per Nadal
ha florit el penical.*

Tots volem anar-hi, mare,
i volem anar-hi amb tu.
Per l'Infant de l'Establia
l'estelada volta i lluu.
Li darem el grèvol tendre,
n'ompliràs el davantal.

*Per Nadal,
collirem la satalia.
Per Nadal
ha florit el penical.*

JA SÓN MADURES LES TARONGES

Ja són madures les taronges,
ja ve Nadal.
Lluny de nosaltres, per nosaltres
plora l'Infant.

Li donarem la satalia
i el xuclamel,
per guarnir l'aire de la Cova
sota l'Estel.

Muntanya amunt, anem-hi, mare,
tots al teu volt.
Per les pujades de la Gorga,
pels Bufadors.

El romaní de l'arrel dura
sabrem collir.
Que de l'Infant i de la Verge
perfumi els dits.

Ja són madures les taronges,
ja ve Nadal.
Taronja d'or en branca verda
penja fanal.

PESSEBRE

Un gall nevat vigila
 alhora el blat efímer
 i la vella que fila.
 Vora el paper d'estany, impenetrable,
 la lluisor de l'aviram.
 Tebi, l'Estable
 es colga sota un cel ben llis
 per on avia núvols l'esguard enyoradís.
 L'estel d'argent clavàrem amb agulles;
 el branquilló de pi, tan fi,
 simula un arbre sense fulles.

Mor la tarda, fill meu: el pou assedegat
 beu la claror del dia.
 I si un pastor de fang contra son pit
 la cornamusa abraça,
 al cim apunta, amb vellutada passa,
 el blau cornamusaire de la nit.

PER UNA NIT

- Per una nit, pastor seria...
- Jo, mariner.
- Cap a Betlem me n'aniria.
- Les veles altes hissaré.

- La nit és clara i estelada.
- El mar, com un camí.
- Travesso l'erm i la collada.
- La proa talla l'aire fi.

- No em canso mai, em neixen ales.
- Un somni llis, i passen anys!

— Al meu costat, blanques primales.
— El cel tremola d'averanys.

— En el desert de neu, tot d'una,
sento el gemec de l'Infantó.
— En alta mar, sota la lluna,
floria l'horitzó.

— Què li daré? Ramell o seda?
— Què li daré, lluny de la llar?
— Pren les ovelles de la cleda!
— I les escumes de la mar!

III

RECORD DE NADAL

En el migdia de Nadal
el moll desert, quina ampla estada!
Un cel d'argent
a fer-li sostre fi baixava.
Veia les grues en repòs
encimbellant cabanes,
i les lluernes dels vaixells
eren finestres d'enyorança.
A les rulotes de la mar
hi havia cortinetes blaves.

Camí de casa, la ciutat
s'esmorteïa, s'esborrava.
Aire de neu i de cotó,
silenci i ales.
En el migdia de Nadal
només hi havia cel i casa.

Saint Sulpice-la-Pointe, 1937.

NADAL ANTIC
(Primera versió)

Ara que vós no hi sou, oh pare,
recordo aquells primers Nadals:
l'aspre gemec de la simbomba
pel celobert tan alt,
el passadís en l'ombra
(de la tasarda, llarg),
el menjador de casa
com un vaixell pel mar,
i la tendresa que ens unia
ran del vidre entelat.

En ésser l'hora, quan els versos
calia recitar,
i sol i dret em veia,
el blanc paper a la mà,
d'esquerpa tímidesa
em batejava el cor adelerat.

Ara que vós no hi sou, oh pare,
recordo vells Nadals:
Vós sou una ombra dolça,
i on és aquell infant?

NADAL ANTIC
(Segona versió)

El meu record el porta l'enyorança
agafat de la mà, com un infant.
Encara veig la mare feinejant
al voltant de la taula.
El llum de gas s'inflava
en una blancor dolça.
El celobert omplia
el crit enrogallat d'una simbomba.

Ens arribava, càlid, pel viarany del temps,
 l'alè del bou i de la mula.
 En el nostre somriure
 brillava un serrell d'or.
 Lluny, sota un cel de fum, morien les onades.
 Uns vidres entelats
 les feien més llunyanes.

SOTA LA CENDRA

A Pere Quart

Sota la cendra hi ha la neu,
 sota l'escorça hi ha la saba.
 Vidre lluent, mirall glaçat:
 aigua de riu adelerada.

Miro l'estrella fit a fit,
 toco la molsa, pedra blana.
 I travessant el gruix del temps
 brilla la Cova altra vegada.

Tendres albades de Nadall!
 Boires i fum no les apaguen.
 Sota la cendra hi ha la neu,
 sota l'escorça hi ha la saba.

NADAL 1945

Escalfen la cova la mula i el bou.
 El Rei de la vida tremola en bolquers.
 Les terres eixutes enyoren el rou.
 Són blanques de gebre, només.

— Oh, Fill, quina cambra! —

La Verge somriu

i pensa en el tebi xopluc de l'hostal.

Ombrívol pessebre: ni llar ni caliu,
i, a fora, la nit de Nadal.

La Mare sospira. Un plor molt pregon
acosta l'Infant a son braç.
El mira. No plora les glòries negades del món,
ans, en la llunyària de l'ombra que es fon,
la mort i la vida dels homes al ras.

TEMPS DE NADAL

Grisenca, la despulla del salpàs
ran de la porta veig amb melangia
— ombra de sal, en flor
de neu es tornaria.

Jo també per la neu
en aquest temps glateixo,
i de sutges i boira fugitiu
per la ciutat em perdo.

Em perdo pels carrers de la ciutat.
M'afeixuguen les cases, de vorera a vorera,
i les ratlles i els angles he oblidat
on volaven els peus de la meva infantesa.

Aquell Pessebre és lluny, però hi torno cada any
i sento que l'antic afany perdura
— de veritat, de llibertat, de neu —
quan s'acosta Nadal scta les branques nues.

A LA FILADORA DEL PESSEBRE

Al fons d'una cala pedrosa,
t'he vist, Filadora.
Somrius en silenci, com el primer dia.

No és lluny l'Establia
i, sempre,
l'Infant de Maria tremola de fred.

No li filis llana
d'ovelleta bruna.
Trena raigs de lluna
i cristalls roents de neu de congesta,
ploma de gavina, gessamins d'escuma,
i el pàllid floc del meu enyor.

NADAL 1956

El ronc bruel frenètic
de la simbomba, cel avall, m'omplia,
infant, d'esglai. Com un tambor de guerra
en la nit de Nadal.

És el tambor que avui ens encamina
cap a Betlem.

Que fonda la rodera,
i el vent glaçat, i nua la muntanya!
Xarxes de boira, rius de sang amaguen
l'estel clavat al sostre del Pessebre.

Però l'Infant, la Verge,
Sant Josep, i la Mula i el Bou, m'enyorarien
tal dia com avui,
i me n'hi vaig, i no m'espanta la simbomba.

CORAL

Camins enllà, muntanya amunt,
ja sóc a l'Establia.
Sento les gralles al voltant,
no veig l'Infant a dintre.

Si acosto els ulls al finestró,
 s'entela, fosc, el vidre.
 Per fondre l'ombra d'aquest vel
 digueu-me què caldria.

Només la flama de l'amor
 o l'aigua de les llàgrimes.

LLETANIA

Vull el fred de Nadal
 que despulla la terra.
 Vull el foc de Nadal
 en el fons de l'Estable.

Pels camins de Nadal,
 qui duria la Nova?
 En el bosc de Nadal
 guspiregen ies ales.

Al bressol de Nadal
 de puntetes m'acosto.
 Neixen prades i fonts
 a la terra glaçada.

EPIGRAMA NADALENC

Campanes altes, alegria al pit.
 Floreixen les nadales.
 El bosc ombrívol de la nit
 és blanc de neu i ales.

VIATGE D'OCTUBRE

- 1.ª edició: Barcelona, Els llibres de l'Ossa Menor, 1955.
- 2.ª edició: Barcelona, Els llibres de l'Ossa Menor, 1955.
- 3.ª edició: Barcelona, Editorial Selecta, 1961.

I

VIATGE D'OCTUBRE

L'HORA DE L'ALBA

A Sixte i Mercè Cambra

Donem-nos la mà,
és l'hora de l'alba.
Donem-nos la mà
que l'ombra se'n va.

Deserta, rosada,
la pau del jardí.
Amb l'última estrella
clareja el camí.
La porta és oberta
i el cor se n'hi va.
És l'hora de l'alba,
donem-nos la mà.

Deixàrem la prada,
passàrem el riu.
En tendres cabanes
fumeja el caliu.
Ens crida la vida
muntanyes enllà.
És l'hora de l'alba,
donem-nos la mà.

Pardals i cardines
 aixequen el vol.
 Les vinyes més altes
 verdegem al sol.
 Si mires enrera,
 t'enlluernarà.
 Com el primer dia
 donem-nos la mà.

Donem-nos la mà,
 és l'hora de l'alba.
 Donem-nos la mà
 que l'ombra se'n va.

L'ALBA DES DEL TREN

Bon dia, prades en costa;
 nua rossola, ben dia.
 Els corbs, feixuga volada,
 mengen parracs de boirina.

La boira a l'herba s'arrapa,
 el sol només s'endevina.
 Auri rovell de fageda,
 primera flama del dia.

Pollanques de fulla grassa
 el verd dels xiprers imiten.
 El vosc, a les branques altes,
 penjava les seves llàgrimes.

Oh, dolça claror de l'alba!
 Ni una ombra de melangia.
 I, encara, ran de finestra,
 l'aurora del teu somriure.

LLAC

Ens aboquem al llac, i les gavines
s'estan, immòbils, a la riba.
Mut ramat enyorós! A l'aire gris
— aigua, cel, boira, grisos —
el sol desfà el seu oli.

Mentre ens donem la mà,
gris, blanc i groc, el paisatge signa
la doble estela convergent d'un cigne.

SEMPRE

Tu vora meu, amada.
Jo, vora teu.
(El cim de la muntanya
pren el color del temps.)

Jo vora teu, amada.
Tu, vora meu.
(Trenquen l'onada penyes.
Tallen el cel ocells.)

L'ombra d'una ombra passa
per un quiet mirall.
L'un vora l'altre, sempre.
L'un sense l'altre, mai.

DANSA

Aigua sota els ponts, ombres sota els porxos
i la llúïssor d'una pluja fina.
El raig de la font en carrer desert.

A l'alta columna dansen — verd i mangra —
amb petjada muda l'Ós i el Cavaller.

Riu avall les aigües, porxo avall les ombres.
A l'esguard se'ns fonen el record i el temps.
Sempre en equilibri dalt de la columna,
dansen, verd i mangra, l'Ós i el Cavaller.

FINESTRA AMB OCELLS

A Magda Font

Veniu, ocells. L'arbre gegant us llença,
catapulta daurada, al meu ampit.
La boira us dóna el seu cotó de sucre
i jo, només, granets de mill.

Vina, pit-roig d'ala manyaga,
i tu també, rodó pardal.
El vidre, tebi, regalima.
Pels viaranys del riu me'n vaig.

L'arbre grogueja, el pont fosqueja,
en recolzades l'aigua dorm.
Si vull tornar, com ho faria?
Us heu menjat, ocells, les molles del record.

OCELLS, NOMÉS

Ens hem mirat, segurs,
fidels en l'esperança.
El campanar daurat
s'oblida de les hores.

Ocells, ocells només,
amb ala fonedissa,
i l'aigua pel seu rec,
i l'arbre en el seu marge.

En un suau acord
els nostres cors bateguen.
Ni presoner que fos,
ni sota llosa nua,
podrà la soledat
mai més embolcallar-me.
Lligats al nostre fat
respiren cel i terra.

Lleugers ens hem gronxat
en trèmules passeres.
El riu camina, lent.
Sembrats a banda i banda.
I a l'hort del monestir,
sota les torres altes,
ocells, ocells només,
els ametllers coronen.

PRADA VELLUTADA

Prada vellutada,
neu de margarida.
El record hi vaga
com una boirina.

Fina pollancreda,
roure d'ampla soca.
El record hi puja
com una heura groga.

Tendre cel de posta,
flor de codonyer.
El record hi plana
com un esparver.

ELS BOUS

Els bous se'n tornen, lents,
pels camins enfangats, vora les prades,
l'ull tendre, blau estany,
i un ocell a la banya.

Si tusta el jou feixuc
un vailet amb la punta de la vara,
els bous hi sentiran
la llarga bonior de les campanes.

EL PONT PENJAT

El pont penjat, el pont penjat,
i l'aigua que corre.

Tu i jo, tots sols, al pont ombriu,
i l'aigua que corre.

L'ocell que fuig, i els ulls al cel,
i l'aigua que corre.

El pont penjat, el pont penjat,
i l'aigua que corre.

OMBRES

L'ombra del fum és roja,
núvol roent de tarda.
Dura com una llosa
és l'ombra de la casa.

L'ombra del pou és fresca;
la del brancatge, clara.
L'ombra de l'oreneta,
fina com una dalla.

I si la llunyania
volta mon cor esclau,
el teu record fa una ombra
més blava que el cel blau.

PONT

Ja flamegen les vinyes
en els marges penjats.
Groc i verd es barallen
en l'estesa del prat.
La congesta llunyana
lentament es desclou.
Quin ampit de finestra,
la barana del pont!

Sota l'aire d'octubre
s'aturava l'ocell.
L'aigua corre en silenci
com un oli molt vell.
En la llarga ribera
no veig trull ni molí.
I la boira s'esquinça
en la corba del riu.

Com l'ocell a la branca,
m'aturava en el pont.
Oh, matí que no pesa,
correntia de font!
La campana de l'alba
m'encomana el seu dring.
I, tot sol, m'oblidava
d'allà on vaig i d'on vinc.

TARDA A LISBOA

Vaig pel carrer de l'Or,
 torno pel de la Plata.
 Negres enlluernats
 ballen la sarabanda.
 Ronda dels cavallets,
 ombres de l'enyorança.
 Vaig pel carrer de l'Or,
 torno pel de la Plata.

Volten els cavallets,
 giro la cantonada.
 Ara es desplega el riu
 com una mar en calma.
 Quatre vaixells només
 els seus colors hi claven.
 Vaig pel carrer de l'Or,
 torno pel de la Plata.

Ara la gent és lluny,
 ara s'esmuny la tarda.
 Heures s'han enfilat
 a les teulades altes.
 El sol amorosí
 la pedra rosegada.
 Vaig pel carrer de l'Or,
 torno pel de la Plata.

RECORD DE VALLDEMOSSA

L'allau del sol esquiva
 les altes galeries.
 Pels passadissos mor,
 embolcallada en calç,
 una ombra.

Però el camí és obert,
el sol hi lluu, s'hi bada
la flor del magraner.
Vinyes, camps, ametllers enllà es despleguen.
Una calitja fina
mitiga llur esclat.

I tu a prop meu, amada,
i tu a prop meu, per sempre,
somrius quieta i menges
amb les olives negres
les llàgrimes del temps.

LA FAGEDA

Banderes, banderes altes.

Les arbredes flamejants,
gonfanons de la muntanya.

Cabelleres d'or ponent,
torrentada esvalotada.

Sota l'auri devessall
apunten llances morades.

La fageda, riu brogent,
mor en el riu de la tarda.

Banderes, banderes altes.

II

JARDI AMB FIGURES

LLUNA DE FEBRER

Camino vora el mar,
la lluna mulla l'aigua.
Cadena als meus turmells,
un feix de llum daurada.

Oh, lluna de febrer!,
fas la muntanya blanca.
Les feixes del jardí
són plenes de fantasmes.

El taronger té flor,
en el xiprer hi ha plata.
Als ametllers nevats
els dónes la teva aigua.

Com un record secret
em vas seguint la passa.
Amb mi t'has aturat
davant la porta closa.

I per la porta oberta
has inundat la cambra.

Respiren les abelles
alè de gessamí.
Entra la lluna a l'ombra
i l'enyorança en mi.

CANT DE FLABIOL

*D'un res de canya vella
ajust la caramella
que afina cants i plants.*

J. V. FOIX

Sol de migdia. Un vel de fum
l'esquerpa terra banya.
La carbonera el foc consum
a mig camí de la muntanya.

A paret seca m'he adossat,
els pins que vaig plantar ja em donen ombra.
Canten ocells i passa, blanc,
un vol de papallones.

Entre la vinya i l'olivar
quatre xiprers vigilen marbres.
Em plau de veure respirar,
mirallejant, els arbres.

Tot d'una, arriba, com un doll,
la marinada forta.
Torça la tija del fonoll
i juga amb sa corona groga.

Sol de migdia. Vibra el cel.
L'eixam, golut, s'afanya.
Del sol en faig la meva mel
i flabiol d'un tros de canya.

OCELL DE PEDRA

A Joan Massià

Mentre el capvespre vessa
 torrents de melangia,
 veig els ocells com juguen
 entre la vinya verge:
 en l'ametller es capbussa
 la cadenera mare
 — de la paret de l'arbre,
 de l'arbre a la teulada —
 i els més petits s'empaiten
 amb fregadissa folla.
 En una platja dreta,
 els pàmpols, verda escuma.

Jo sec en banc de llosa,
 sota el fullós capvespre,
 i em sento pes i ombra
 com un ocell de pedra.

ADÉU AL JARDI

El teu silenci
 preludia la fosca soledat,
 Ocells feinegen,
 un bri els allarga el bec.
 Obertes roses
 es gronxen sobre el mur.

Si em giro, tot s'atura,
 tot calla. El cor em fibla
 de la paraula que ens devem.

Sóc lluny. Onegen, altes, les branques del jardí.
 Ara, en la tarda nua, el gessamí
 deixa perfum a la paret
 com un secret a cau d'orella.

EL PLANÇÓ

Avui no ets tu, muller,
 qui enlaira, amb un somriure,
 ran del fullam del taronger,
 el seu plançó. No ets tu, muller,
 però els teus ulls
 en l'infantó blavegen.

Mirall en un mirall, riu dintre el riu,
 navega, lenta, l'ampla correntia.
 Albes i postes, núvols
 viscuts i per venir, s'hi miren pacients.
 Són amb nosaltres,
 a la barana d'aquest pont penjat,
 i és dolç, de tant en tant, de sentir sobre
 garlanda teva i meva, [el front
 vora l'infant encimbellat,
 el verd fullam del taronger.

EL FORASTER

Quan els ocells callaren
 — només un rat-penat —
 en l'ombra del capvespre
 el foraster passà.

Es va aturar una estona
 a vora del jardí.
 Més que els estels, es veien
 els seus dos ulls lluir.

La flama dels geranis
 moria lentament.
 En l'eucaliptus feia
 parracs morats el vent.

El foraster posava
 damunt la tanca el braç.
 Un aire ardent marcïa
 la fulla dels lilàs.

Sense dir res, va anar-se'n
 pel Salt de l'Aigua, amunt.
 Es va girar a mirar-me,
 de fit a fit, els ulls.

Camins de la muntanya
 se'l varen emportar.
 Les ombres es mesclaven
 a l'ombra de! seu pas.

SOTA L'AMETLLER

Les fulles altes
 en el migdia brillen
 com miralls o com llàgrimes.

I tu, en la llosa bruna,
 al peu de l'ametller,
 amb fil i agulla cuses
 el meu neguit ardent.

El fil s'esborra i torna,
 oneja entre ombra i sol.
 La mà s'atura enlaire,
 abaixes ulls i front.

El sol entre les branques
 garbella blau de cel.

Bocins de cel i arbre
relligues pacient.

La mà s'atura enlaire,
a punt d'emprendre el vol.
I senyes el silenci
i amolles l'oratjol.

Les fulles altes
en el migdia brillen
com miralls o com llàgrimes.

LES CAMPANES DE PALAU

Les campanes de Palau,
qui les branda? Qui les mena?
La volada, cel amunt,
qui l'ajunta i la dispersa?

Per què es mou el gira-sol?
Qui teixia la pinassa?
Buguenvillea i gessamí,
per què mesclen flors i rama?

Manllevava els seus colors
a l'eruga la cardina?
I la serp del xuclamel,
per què lliga la bardissa?

La rosada, com s'adorm
en un fons de campaneta?
Les campanes de Palau,
qui les branda? Qui les mena?

III

RELOTGE DE CEL

BEATUS ILLE

Al Dr. M. García Blanco

Verger tancat; esquerra
per on s'afua el temps.
És una branca verda
abandonada al riu.
I gira com la fina
sageta d'un penell.
I passa el riu, i passen
els anys i el vent geliu.

Aquí, en la nit serena,
com lluen els estels!
Els ulls no se n'aparten,
el cor, glatint, hi va.
Però la pau ens volta,
i ens basta de tenir
l'escorça dels pollanques
a vora de la mà.

FLOR DE MAGRANER

A la branca punxadissa,
flor de magraner.
La riulla s'esbadella,
flor de magraner.

Foc i cel, ombra gemada,
flor de magraner.

Ai, riolla fugissera,
roja, que va i ve.
Al meu pit la teva espurna,
flor roent de la magrana,
flor de magraner.

CORAL

A Antoni Vilanova

Pujo costes solitàries,
m'afeixuguen els records.
Per la llum de la carena
es deleixen els meus ulls.
Si de lluny m'arriba encara
la sentor del prat dallat,
surten boires d'enyorança.
Mig vençut, inclino el front.

Endavant, cor meu, no et torbi
la duresa del camí.
Ja la neu de les congestes
m'enlluerna, i el cel blau.
Ni aturar-me ni girar-me
no voldré mai més, oh, Déu!
Trobaré a les meves llàgrimes
la sentor del prat dallat.

CEL

El meu camí passa molt lluny,
camí de l'estelada.
El cor s'oblida, res no el puny
si poso els ulls enlaire.

D'innúmer foc el cel és palpitant,
 d'una alta vida s'infla.
 Braser fidel, tresor constant,
 polsina d'or que fibla.

Plena d'enigmes, la constel·lació
 l'antic afany renova.
 Em crida tanta lluïssor,
 en l'aire sense noses.

El meu camí passa pel cel,
 camí de l'estelada.
 Enmig del cel tinc mon arrel
 i no en secretes balmes.

COM LA FINA PETJADA

A Joan Triadú

Com la fina petjada de l'ocell a la neu,
 fonedissa petjada,
 com la flor d'ametller, la vida breu
 se l'enduu la ventada.

Aquell nom que l'amant a l'escorça lliurà,
 a l'escorça ferida,
 és un signe oblidat que ningú llegirà.
 Es desfà com la vida.

Fugissera petjada de l'ocell a la neu!
 Surt el sol que l'esborra.
 A la platja, l'onada — peu de plom, ala lleu —
 colga sorres amb sorra.

PLATJA DE PEDRA

A Rosa Laveroni

A la platja de pedra
he perdut un anell.
I amb l'anell he perdut
la paraula secreta.

Entre els vels del capvespre
cauen ales d'ocell.
Oh, parpelles feixugues
enyoroses de l'alba.

En planures de pedra
es dibuixen illots
i les cales amaguen
un mirall i l'esborren.

Soledat de la platja:
he perdut un anell.
Si les ombres el colguen
brillarà l'estelada.

FI DE VIATGE

A Joan Teixidor

De l'alt planell venim,
de l'aspra serralada.
Pel túnel de la nit,
la mar a punta d'alba.

Ès lívida la mar
i pàlida la platja.
La boira del matí,
una ombra d'enyorança.

De l'alt planell venim,
 tot fuig i torna i passa.
 El món és sempre igual:
 muntanyes, valls i platges.

I lluiten dintre el cor
 oblit i recordança
 mentre l'alè de Déu
 esborra la distància.

LLETRES, SENYALS

Lletres, senyals, damunt la pedra fosca
 marcà l'unglot del vent.
 Llibres misteriosos, d'ampla fulla,
 els grisos espadats
 arran de mar l'antic secret proclamen
 i jo no el sé llegir.
 El dia blau, el miralleig de l'aigua
 m'han embenat els ulls.

Mes quan la nit despenyi veles negres
 entorn del meu illot
 i el bassiol adormissat enyori
 l'espurna d'un estel,
 a les palpentes, a la roca freda,
 retrobaré els senyals
 i en copsaré el missatge,
 ni que les mans em sagnin, com un cec.

CANÇÓ DE SEGA

Els carros, plens, trontollen,
 els carros estibats.
 Espigues ben lligades.
 El cel, com un mirall.

Feixucs i greus caminen
els bous adormissats.
Pel blau, la lluna fina.
Pel groc del camp, la falç.

TARDOR

En el marge, la vinya, retorçat el sarment,
ens ofrena l'esclat de les seves banderes.
Remoreja el matí: picarols i fumeres
contra el vidre de l'aire es desfan blanament.

La claror més suau, en un viure més lent.
Fulles seques vindran a colgar les dreces.
Despullats els fruiters i desertes les eres,
tot a punt per les llargues escomeses del vent.

Oh, contrada tranquil·la! Oh, divina tardor!
En la pau que l'inunda no torbà el caçador
ni la móra madura ni la flor de la barda.

Aquest sol que no crema, qui el pogués aturar!
La tardor, com qui dubta, si se'n va o no se'n va,
és un núvol dormit en el llac de la tarda.

ORENETES BLANQUES

Orenetes blanques,
us he vist tot just.
Un missatge dúieu,
un missatge blanc.

Ala esborradissa,
amb el dia es fon.

Veníeu, fugíeu,
per fer-me glatir.

Muntanyes altives
us daven llur neu.
Quina cendra ombreja
la vostra blancor?

Ombres de la tarda,
neu adolescent,
orenetes blanques,
tot el que no tinc.

GERRO ANTIC AMB FLORS

Rosa blanca, pàl·lids clavells,
vermell morat de buguenvílea.
Lliga les flors el meu desig,
una mà blava les aguanta.

Cauen els pètals, giravolt
en la llum vaga de la cambra.
Ombra talment d'un cel clement,
una mà blava els concilia.

ESTAMPA

A Maria Aurèlia Capmany

Entre ametllers escabellats,
a dalt del cim, la nit arriba.
Se'n van els corbs,
el mar d'escata s'adormissa.
Ombres i branques van teixint,
amb mà febrova, al meu voltant,
una cortina.

I quan encara el cel
 a ponent vermelleja,
 lluny en el mar, la lluna surt,
 com un globus inflat en una barca negra.

NU

Un gravat de Josep de Togores

Blau sense núvols, mar sense onada,
 marbre tibant.
 Nuesa pura i exasperada
 glaça l'instant.
 Però la duna ara s'engruna
 pel joc del vent,
 la flor d'estepa taca la runa
 i en aquest marbre mon ull espia
 — núvol i tràngol i correntia —
 l'alè de vida que el va desfent.

SILVESTRE

El teu ull gris no veu el mar, oh vell Silvestre.
 Golut, n'assaboreixes només la salabor.
 I, dret al mig del moll, nau ancorada,
 oneges en un tràngol de records.

L'estrop enyores i la vela bruna,
 la bordada en resposta al ràpid cop del vent,
 el nus lligat com una trena
 i el foc on s'ajuntaven la soca i el sarment.

Una alenada que sacseja l'ombra
 fonoll et duu, i quitrà,
 i la gavina fina
 corones blanques fa i desfà.

El vent, que no té ulls, ronda per la terrassa
 i et cerca a les palpentes, dolçament.
 Grata la calç, aixeca el sac de la cortina
 i tot és fosc, i neixen records al front del vent.

GRISELDA

Digues, Griselda, ¿vols que canti
 una cançó per tu?
 La cogullada volaria
 només del meu trepig.
 Mes tu, Griselda, espiga tendra,
 atures dansa i joc,
 i les paraules que jo et canto
 estranyament reculls.

No aturis, no, la teva dansa,
 Griselda, infant, ocell.
 Deixa'm només les teves ales,
 don música al meu plany.
 I la llavor de les paraules
 tindrà, potser, per tu,
 dies enllà, per tu, Griselda,
 l'oneig d'un camp de blat.

RETRAT

Marinereta blava,
 oh, cérvola sorpresa!
 Oneja com l'espiga
 el teu cabell partit.
 Fresques i roges tens
 les pomes de la galta.
 I la mirada clara
 no enterbolia el temps.

De llunyes terres véns,
 infant, de llunyes terres.
 Somrius, sense comprendre
 el meu llenguatge tosc.
 Em dons la mà, i anem
 entre falgueres altes.
 La móra verdelosa
 sabré collir per tu.

Et duc endins, endins,
 marinereta blava.
 El teu cabell és meu,
 s'hi perd la meva mà.
 Al teu esguard, tan dolç,
 les veles s'emmirallen!
 Marinereta blava,
 estany del meu neguit.

LA FLOR

A cegues he collit
 la flor per tu.

Núvols esborradissos en l'oblit de la tarda.
 Un revolt del camí: la vall ombriva.
 Llicorella pertot:
 pedres, arbres, ocells dintre la xarxa.
 Al toll de les pervinques
 el record d'una serp. Entre la cendra
 del capvespre morent, trèmula espurna,
 el caliu d'una flor.

Com el branc de coral sota l'onada
 s'amaga el xuclamel a la bardissa.
 Com el branc de coral.
 A cegues el collia.
 A cegues he collit la flor per tu.

ROMANÇ

Oh, Verge davall de flors,
voltada de roses blanques.
Desperto d'un somni llarg
i em trobo a les vostres plantes.

Desperto d'un somni llarg
i sóc un infant encara.
De quines muntanyes vinc?
de quines muntanyes altes?

Gent fosca, de camí ral,
segua les meves passes.
Pel marge, desert i gris,
les urpes de la basarda.

Jo sóc un infant esquiu,
espurnes a la mirada.
Ningú no escolta el meu plany
ni sent les meves paraules.

Em perdo en carrers estrets,
coloms pels terrats volaven.
Em perdo camí del port,
tinc vora del mar la casa.

Al fons del carrer, amb llevant,
nafraguen, mudes, les barques.
A l'hora de cap al tard
m'aturo a la cantonada.

En la sorra, ganivets
amb sorda fressa clavàvem.
Les ombres del moll quiet
com negres cotons suraven.

Oh, Verge davall de flors,
voltada de roses blanques.
Jo sóc un infant perdut,
se'm perden plany i paraules.

De quines muntanyes vinc?
de quines muntanyes altes?

La mare l'altar us guarní
amb tovalles midonades.
L'àvia, asseguda al portal,
la gent del camí sotjava.
I jo, enlluernat de cel,
potser per Vós sospirava.

Desperto d'un somni llarg.
La ribera va sense aigua.
Amb un somriure secret
la Filosera treballa.

Jo sóc un infant esquerp,
jo sóc un infant encara.
Doneu-me la vostra mà,
doneu l'altra mà a la mare.

Us parpellegen els ulls,
es mouen els vostres llavis.
Les paraules que dieu
em posen frescor a la galta.

Oh, Verge davall de flors,
voltada de roses blanques.
Desperto d'un somni llarg
i em trobo a les vostres plantes.

LA FILOSERÀ

La meva mare, d'infant, et cridava.
 Del marge estant d'una vall que no he vist,
 refeies el seu crit, oh, Filosera!
 Sense la veu, què fores, si de la veu naixies?
 Jo no sabia ara
 que és amb la nostra llana que vas filant el temps.
 Filosa i fus, els mous, febrova, entre la boira.
 Nosaltres ens donem, com la llenya a la flama.
 Oh, Filosera, torna'ns, eco llunyà, la veu,
 si la mort és l'obert tornaveu de la vida.

CANÇÓ DE VELA

A Jeroni i Elvira de Moragas

La mare seia a la proa
 i el pare a timó.
 Els fills omplien la barca
 de cants i remor.

Amb la claror de la posta
 doblàrem el cap.
 Ales de plata batien
 l'estesa del mar.

El vent glatia a la vela,
 saltava el dofi.
 El pare deia la joia
 de ser a mig camí.

Veien les vinyes en feixa
 i el fosc pedruscall.
 Amb la claror de la posta
 venia la pau.

El pare deia: "Lliguem-la
amb nus mariner.
Una rotllana de braços
li treni l'esquer.

I de la Creu que ens empara
fem l'ample senyal".
Ran de penyal i fonera
s'anaven senyant.

La mare seia a la proa
i tots a prop seu.
Els fills omplien la barca,
dormien els remes.

El vent de terra portava
alè de fonoll.
La mare seia a la proa
i el pare a timó.

APÉNDIX
QUATRE PRÔLEGS

VINT CANÇONS

Un primer llibre de poesia, a casa nostra, més aviat ha volgut dir una força natural que irromp i es decan-deix en el seu propi ímpetu, que no pas una força que contenint-se s'assaja i s'aferma perquè el moviment es-devingui una progressió i no un triomf sobtat. Allò primer és juvenesa, pot haver-se dit; aleshores això segon no ho seria? Massa bells llibres únics tenim, i massa també que els successius no han fet sinó estireganyar part per part, perquè hàgim de creure amb gaire joia allò primer sense reservar-nos així mateix fe per a això segon.

Si força brava, passió i atac, expansió i desordre són juvenesa, bé pot ésser-ho també el somni novell que es tanca en ell mateix, illa de fresca i daurada poesia entorn de la qual l'angoixa d'ésser home i el brogit d'ésser molts es resolen en randes d'escumes brillants. És en aquest sentit que tenim per essencialment juvenívol el recull de *Vint Cançons* de Tomàs Garcés.

La seva inspiració és idíl·lica: dolç somni personal, vida limitada, entorn, per l'art. L'idil·lisme és un fenomen que temps avall es repeteix en la poesia mediterrània, com si alguna tendència essencial de la raça hi obligués: no fa gaire en llegíem constatat el retorn a Itàlia, enmig del traüt de teories literàries novíssimes. Ho fa potser aquell contentament amb les formes en si, pel qual els pobles mediterranis semblen contrastar amb els del Nord, turmentats en la recerca de les significacions:

una forma bella, en aquests, es desfà en símbol, quan per a aquells la meditació tendeix a revestir-se de concreta i palpable allegoria i a oblidar-se en ella.

Aquest instint profund ha estalviat a Tomàs Garcés una desorientació de la seva primera poesia. Les seves pròpies teories literàries semblaven haver-l'en de desviar. "Tractes amb el poble" és tanmateix una fórmula ambigua, que admet solucions molt divergents: una d'elles, la imitació simple de l'estil i dels temes populars, no ha estat, certament, la de Tomàs Garcés; cal dir que és una solució de la qual la nostra poesia ja ha tornat fa temps, per bé que algun incaut ara i adés encara hi torni.

Creiem que, en el fons, el nostre jove poeta ha creuat, conscientment o no, interessos literaris amb interessos patriòtics: en un poble renaixent, no és estrany que així s'esdevingui. Philip Sidney formulà — no és la primera vegada que ho citem — com a resultat fet, allò que ha estat l'ambició de tants de poetes de tants de Renaixements: "la poesia és el més alt i delicat actiu de la nació". A casa nostra els darrers poetes havien atresorat més de pressa que el poble no podia comptar. Enfront d'ells, la fórmula reiterada per Tomàs Garcés ha tingut un so d'impaciència, d'impaciència patriòtica que l'èxit popular de la seva mateixa poesia ha vingut a confondre dolçament. Com en els contes en què un rei es casa amb una pagesa, el poble ha pujat fins a la seva poesia, no és la seva poesia que ha davallat fins al poble: a molts d'altres poetes nostres — a tots potser no — una cosa semblant s'esdevindrà, grau per grau, amb el temps.

Ni al seu llenguatge, ni als seus ritmes, ni a la seva actitud general enfront de la realitat, la nostra poesia popular pròpiament dita no ofereix fins avui paral·lel.

El seu llenguatge té una precisió i una polidesa totes sàvies, treballades per unes quantes generacions anteriors: res de la salvatgeria tossuda, de l'aspra sentor a què ens tenien avesats els nostres poetes de la terra; l'expressió de vegades gira cap a la ironia, una ironia que ho és pel record que ens suggereix de fórmules civils:

*les dones tenen un breu
instant de benevolença.*

Els ritmes, així mateix, són estrictament calculats per endavant, són motllos simètrics on la matèria flonja de la poesia és buidada, perquè hi prengui dimensions concordants, vulgues no vulgues. La nostra poesia popular prefereix les formes indefinides quant al nombre, a fi que el drama es desenrotlli sense limitacions, una mica a la ventura; Tomàs Garcés usa, àdhuc en el romanç, estrofes closes, a penes encavalla mai el vers, tot fa així en ell un respir i un pas iguals, que expressen admirablement la calma igual del contingut: entre totes les cançons de la moderna lírica catalana, les de Tomàs Garcés són tal volta les que fan una música alhora més fina i més tranquil·la.

I això ve de la seva actitud idil·lica: poc, però, en ella, d'arcàdic; poc d'un món de bellesa i de pau artificioses, d'imatges retallades de la literatura feta; i aquest poc, cal atribuir-lo més a una resta d'inexperiència que no pas a cap intenció deliberada:

*La flama, sonora, riu
talment un doll d'aigua fresca,
tan alta que no l'apaguen
amb els seus plors les estrelles.*

Aquests flotons preciosistes contradiuen més aviat aquella actitud fonamental: que és, ja ho hem dit, de complaure's en un món d'imatges que es clou en ell mateix, deixant fora la vida en el tumult de les seves forces innúmeres i abstractes. No hi ha misteri ni angoixa: diria's un adolescent que es deixondeix i obre els ulls a un dia on tot és clar i ordenat, bonances i tempestes. No pren imatges, les combina, impressionísticament, en una passió dels sentits temperada per una altra passió, tota intel·lectual, que tot d'una la suplanta i la domina, i aquestes combinacions formen, per a una determinada petita acció sentimental que el poeta vol desenrotllar, una decoració d'un gran valor suggestiu. Gràcies a ella

els sentiments poden difumar-se una mica, tot és coordinat en un mateix interès, fenòmens i confidències, cos i esperit, home i natura: un interès subjectiu, però no golludament egocèntric, prou sincer perquè l'alegria i la melangia no hi perdin consistència, però prou desinteressat encara, si se'ns permet la paradoxa, perquè la pura realització artística prevalgui per damunt de tot.

Un bell idilli d'expertes melodies jugades en senzills instruments populars, és, doncs, aquest primer llibre de Tomàs Garcés. Si és cert allò que Vossler diu en la conclusió del seu gran estudi sobre Leopardi, que el líric que no vol refugiar-se en la buidor dels artificis verbals només té un camí, el seguit per Dant, Goethe i Leopardi, camí que mena a través del purgatori de la ciència, al marge del qual tot líric mitjà o feble resta esvaït i eixugat, creiem que el nostre joveníssim cantor pot escometre la prova d'ell mateix, segur de portar dins el cor una potència de frescor, que bé li alleugeriria les perilloses flames.

CARLES RIBA

(De la 3.ª edició.)

EL SOMNI

Quan Thierry Maulnier remarca el destí paradoxal de la poesia, com un art "*qui use précisément du langage pour maîtriser ce qui par nature échappe au langage*", formula en termes de paradoxa una veritat molt més simple, i és que la poesia és un art que, per mitjà d'un determinat llenguatge, que anomenem poètic, pot arribar a dir coses que escaparien a qualsevol altra mena de llenguatge, i que només en llenguatge poètic poden ésser dites. Allò que sigui el llenguatge poètic ens és certament difícil d'aclarir-ho amb gaire precisió, però aquell que disposi d'una mica de sensibilitat el distingirà de seguida, bo o dolent, de l'altra mena de llenguatge, narratiu, discursiu o simplement funcional. Si més no, per unes formes de construcció externa, convencionals certament, encara que no del tot arbitràries, i que dintre la convenció han d'ésser prou noves per produir l'estremiment de la sorpresa, i prou sabudes per donar-nos la confiança que ve de l'habitual. I amb una mica més d'atenció veurem que aquesta armadura convencional, per raons més o menys inexplicables, dona estabilitat a les frases i a les paraules en posicions inesperades i substitueix així en una bona part l'armadura lògica que els és indispensable per aguantar-se fermes en el llenguatge normal. Llavors, quan no els cal limitar-se a funcionar com a simples instruments expressius, frases i mots estan en situació de poder alliberar llur contingut complementari de suggerències i de reminiscències. I aquesta substitució de l'estabilitat lògica per l'estabilitat formal és l'aspecte més visible del que anomenem llenguatge poè-

tic, encara que d'altres en pugui tenir de més recòndits, o potser de més externs que, per alguna raó, siguin alhora menys visibles.

Quan Tomàs Garcés començà a escriure els seus poemes, cercà la fórmula del llenguatge poètic en una estructura acreditada, la de la cançó popular, i ho degué fer perquè li semblà — i no anava errat — que li permetria de dir la mena de coses inefables que llavors se sentia portat a dir. Naturalment, no adoptà l'estructura sabuda en tant que propòsit poètic, sinó en tant que mitjà. Vull dir que no és que es proposés imitar — ni renovar — la cançó popular, sinó utilitzar-ne algunes de les fórmules d'estabilitat, les que podien ésser-li útils per alliberar el seu llenguatge de l'armadura lògica i fer-lo capaç de dir aquelles coses que ell volia dir i que només en llenguatge poètic poden ésser dites.

Les coses que l'estructura adoptada li podia permetre de dir eren relativament simples i limitades. Però en aquell moment, Tomàs Garcés només havia de fer sonar una o dues cordes de la seva lira, i ja no li calia més. Senzilles contraposicions i inversions, dites en el·lipsi visible o implícita, que va bé que semblis obligada pel cabal limitat i la marxa uniforme del corrent rítmic: d'això és fet, en primer terme, i d'una tria de les paraules — ni gaire arcaïques, ni sàvies, ni massa ciutadanes — el llenguatge que permet dir coses inefables — poètiques — dintre la forma de la cançó popular. Ell hi afegí el que collia al seu volt, transformat pel que duia en ell mateix, i aparegué essent un poeta. Però, és clar, aviat no en tingué prou. Ja en el segon llibre, hagué de menester una armadura més àmplia per donar la suggerència d'una visió més concreta:

*Quina fantasma tan pàl·lida ets,
oh, poble meu, a la llum de la lluna!*

Però allò fou una ampliació només, i no és pas un canvi. Ni que anés eixamplant la primera fórmula amb els recursos de la imatgeria descriptiva, Garcés anava tenint

més coses per dir, i vingué un dia que hagué de cercar — o de trobar — una fórmula nova.

De la manera anterior n'havia tret tot el partit possible: les "Vint cançons", i les de "L'ombra del lledoner", per una mena de nobilíssim engany poètic, havien esdevingut realment populars. No era, doncs, en el cas de rectificar res. Era ell el que anava descobrint-se possibilitats més pregones, més subtils, i el llenguatge poètic de la cançó popular, que tan bé havia servit les seves primeres etapes, esdevenia insuficient, se li anava tornant, davant del que ell tenia per dir, un mer llenguatge discursiu. Les formes retòriques massa elementals, la simple el·lipsi, no alliberaven ja prou les paraules dels lligams lògics. Calia una forma nova. Fou en aquest moment quan publicà "El somni".

Ve't aquí la gràcia especialíssima d'aquest llibre: que fa visible el procés d'enriquiment líric. I que el fa visible amb totes les inseguretats i les temptatives, de cada una de les quals va traient moments de poesia veritable. Així, ja en el primer poema, que porta el títol del llibre, alhora que s'hi fa visible la ruptura amb la forma anterior:

*Oh somni llunyà! T'esvaïes,
boira desfeta, vel morat.*

sembla que es precisi la vacil·lació entre una forma clasicitzant:

*... ai, que no mor la sentor de les roses
i duc als llavis el record d'un bes*

i la que havia de donar el poeta definitiu:

talment la pols daurada d'una ala fugitiva

Però la vacil·lació, en realitat, era ja vençuda. Moltes de les formes que han servit per alliberar en el llenguatge de Tomàs Garcés la suggerència i la reminiscència fins a un punt que no gaires poetes han aconseguit,

foren ja emprades en aquesta etapa de transició. Així, la balada, en cert sentit successora de la cançó popular estricta, amb tot el que té de purament suggeridora. Així, el petit poema en tres etapes paral·leles, de pregunta i resposta, o de resposta sola — “*Les tres besades*”, o el deliciós “*Joc d’infant*” —, cada una més insistent en una mena de reminiscència de la força màgica de la repetició. Així, la visió descriptiva, que ja no és la visió del detall concret i per ell mateix suggeridor, sinó la reminiscència d’allò que deixà en el record del poeta: que no la visió del “*poble meu, a la llum de la lluna*”, sinó la de l’Arno, i del Ponte Vecchio

el pont com una nau, quieta mar el riu

Dintre d’aquestes tres formes es podria classificar una bona part del Garcés posterior. En mancaria almenys una altra, la de la cançó, que mai no ha abandonat. En aquest llibre la cançó fa un tomb menys definitiu que el de les altres formes que dèiem, però potser més significatiu: la fórmula poètica ja és ben bé la de la cançó popular i sovint la sentim passada per l’elaboració de Verdaguer:

*Et bressen les aures
amb sos fins ventalls...
et bressen, oh rosa!
les aures del maig*

Ho dic, encara que aquesta fórmula no sigui definitiva en l’obra de Garcés, perquè em sembla que, de les influències inicials que porta, tal vegada la de Verdaguer és la més pregonada, encara que l’aire del temps la faci poc identificable, i que en les mans de Garcés la ingenuïtat que en Verdaguer anomenariem idíl·lica es torni poc a poc més arbitrària, més volgudament suggeridora.

Aquesta mena d’arbitrarietat ingènua i fins solemne, que a vegades sembla que amagui en el fons de tot un vague somriure que el poeta mateix es refusa, o fins una remota punta de benèvola ironia, i que ha produït al-

guns dels millors poemes de Garcés, apareix també en aquest llibre, i hi és potser la mostra més precisa d'una nova maduresa. Escampada en cançons i balades, es concreta en "*Passera sobre el mar*" que ja no té data. Podria ésser del darrer llibre que ha publicat, o fins inèdita. És, no d'una època del poeta, sinó simplement del poeta: del poeta que seguia un camí i féu en "*El somni*" una girada que eixamplà el camp de la seva visió, i trobà les noves formes que adaptaren el seu llenguatge poètic al camp més ample en el qual s'hagué de moure, però que seguia essent el mateix poeta d'abans, i de després. Si algun dubte hi pogués haver sobre la unitat de la poesia de Tomàs Garcés, n'hi hauria prou amb posar-se en el tombant d'aquest llibre, i mirar endavant, i enrera, i el dubte quedaria esvaït.

MAURICI SERRAHIMA

Març 1949.

(De la 2.ª edició.)

PARADIS

De l'enterrament de Verdaguer en 1902 a la mort de Rosselló-Pòrcel en 1938, la poesia catalana es precipita dramàticament cap a la seva universalitat.

Fou en menys de quaranta anys que succeïren les grans coses que per una banda, per la de l'obra del poeta, havien de portar la poesia catalana des de "*La fageda d'En Jordà*" a "*A Mallorca durant la guerra civil*", i per l'altra, per la del destí dels pobles, des de la immensa devoció de la ciutat al cos de Verdaguer mort, fins a l'íntima vetlla dels amics adolorits a l'entorn dels vint-i-quatre anys de Rosselló-Pòrcel, arrasats per la malaltia al peu del Montseny.

Podríem dir que Tomàs Garcés es troba al punt mitjà entre aquests dos extrems. Més expressiu que molts crits, més profund que, sovint, el càntic, és el murmuri. Poetes del murmuri, com Tomàs Garcés, ho són, cadascú des del seu món, Marià Manent i Joan Llacuna, i vénen pel mateix camí que alguns dels prodigis verdaguerians, que moltes de les gràcies carnerianes i que un fil finíssim de poesia popular, honra sense engany de la sensibilitat racial i de la transparent finor de la llengua. Davant d'aquesta poesia que a moments gairebé és femenina i esdevé, de cop i volta, greu de sobirana tristesa, el misteri de la poesia ens sobta com un cop d'ala angelical, present i inabastable, inconfusible i sobrenatural. Ací la màgia elemental essencial a tota poesia lírica, es presenta nua i clara però invencible. Com el més perfecte prestigiador, el poeta s'acosta a nosaltres per al seu joc i ens transmuta les coses a la cara, i transmuta les cintes

en ocells als nostres ulls i a la llum del dia. Si la màgia és a la poesia el que és l'ànima per al cos, ací, en la poesia del murmuri, en la poesia de Tomàs Garcés, la forma, el cos, renuncia cada vegada més, fins a un rar extrem, al seu artifici, i l'ànima, la màgia, tot el poètic de la poesia, es lliura amb puresa elemental a l'aire il·luminat que la contemplació li crea. A la nostra contemplació, doncs, a nosaltres, correspon tenir els ulls oberts. La poesia, en una de les seves formes, és aquí, i ens espera igual, fidel com una amada eterna.

Llegint aquests poemes de "*Paradís*", vénen al pensament els accents lírics més afinats, més fràgils en el seu miracle, de la poesia del món: poesia anglesa, culta amb ressonància popular, del XVII; la poesia de l'orient llunyà, embadalida i retinguda davant el prodigi del paisatge; les delicades joies de l'Antologia Palatina; algunes evocacions del passat de l'època avançada dels trobadors, i la frescor, la gràcia, les ales de certs moments de la "*Pleïade*", de Ronsard i de du Bellay principalment, veritable "*Avril, douceur des bois*" ella mateixa. Això a part d'una equació que és la clau per comprendre la raó d'ésser d'aquesta lírica: el precedent doble i unit de Josep Carner i de Carles Riba. De Josep Carner la fluïdesa, la increïble fragilitat. De Carles Riba l'accent sobre cada mot, l'alenada del poema. De Carner la malícia. De Riba la gravetat.

Per totes bandes, però, de la millor tradició poètica catalana davalla una contenció esquemàtica. Tomàs Garcés s'acull per sensibilitat i per afinitat de senyoria intel·lectual a la línia més europea. L'obra dels il·lustres seguidors de Maragall — com ho és en part ell mateix — es consolida en la seva poesia. Primer, però, en la forma més fresca i vivaç de la cançó: "*Vint cançons*" i "*L'ombra del lledoner*" contribueixen a aquell moment post-maragallià que encetà de prop Josep Pijoan, que tocà Francesc Pujols, que es continua sòbriament en l'obra i la personalitat enyorada de Salvador Albert, que més sensualment conegué, de vegades, Joaquim Folguera, i

la primera època, tot i força allunyada sempre de la sensibilitat maragalliana, de Sagarra. Per diversos camins, aquell moment s'esvaí. Tot seguit s'imposà la generació següent i amb ella una ambició d'universalitat, de rigor i en definitiva de classicisme viu. Tomàs Garcés abandonà lentament la seva més jovenívola posició, de la qual cal estimar la música dels versos, la noblesa senzilla de les imatges, la finor intel·lectual. Aleshores, lentament, el poeta començà a personalitzar-se i a alliberar-se de qualsevol fórmula. D'aquest esforç, en sorgeix, més enllà, aquest llibre, "*Paradís*". En ell, la contenció esquemàtica de la qual parlàvem, arriba a la seva plena realització. El poeta domina sobre la seva poesia, però no com un artífex sinó com un mestre. Pot justificar cada paraula, cada vers, cada suggestió, cada poema. Pot posar un nom darrera una obra. Ben segur que una vida o una forma de vida, darrera el seu nom. Al mateix temps, esdevé sincer, precís, corpori sense fugir del somni. En el llenguatge plana la certitud d'ésser fidel a un estil que acompanyi la poesia. Si la poesia és claredat i és imatge del paradís interior del poeta, els mots i la forma han de restar sotmesos a la plana lassitud i a la gràcia pulcra d'un món de felicitat lleugerament velada per l'emoció dolorosa.

Quan Tomàs Garcés escriu "*Paradís*" i quan en fa la primera lectura, pensa, diu, escriu, que la poesia és somni, i és un somni elemental que transfigura el món. Són les seves mateixes paraules. El poeta ha arribat a una edat i a un moment de la seva vida que no tenen altra inquietud que aquella que serà eterna. Misteri d'amor, elegies de la infantesa, espectacle del món, la naturalesa indefinible de tot. Tard o d'hora sap el poeta que s'haurà d'acomiar. Té, encara més, consciència constant de la universal fugida. Sap que cada dia es nega a fer-se etern en nosaltres, que a cada tombant hi ha un adéu, que no retornen les neus d'abans. Però el futur engendra a cada pas una alegria. El món és una fira d'interrogacions. El poeta no sap si aturar-se o deixar passar els cels sobre l'esguard sense recança. Tota pregunta ignora el desesper, i ni els adéus, ací, no semblen definitius.

Són com les preguntes entre joc i joc a l'adolescència. Com els adéus de les estacions a la joventut. En el seu murmuri senyorívol, els versos tenen els records apagats i els desigs íntims que nodreix el cor. No hi ha sensualitat ni pes mort en aquest sentiment que s'escolta les paraules somniades. Vénen els ocells, els insectes, els animals mansois. Vénen les plantes tendres, les flors, els arbres greus de vora els camins. Vénen les fonts, les aigües del port, la lluna i els estels. Vénen infants amb la fruita a la mà i les nines i els seus jardins, i vénen mariners amb veles clares i enyorada bandera. Ve l'amor, quan el poeta el demana. Tot s'atarda un moment entre els versos, tal com era el desig que ho creà, i amb aquests elements, la veu lírica diu, sense cantar-la, la seva única cançó. Veu afinada i precisa, lleugerament enamorada dels mots, íntima i clara!

En el poema "*Viatge*", pel meu gust el més bonic del llibre, la poesia crea sobre el paisatge el perfil en camí de l'amor i el poeta. L'esguard davalla sobre les flors de vora una font, però s'aixeca tot seguit cap al cel sense color tardoral o d'hivern. És a la tarda, ens diu el vers, una tarda que té joia i és daurada. Tot el paisatge va a l'altura, entre revolts que fan pensar en el delit humà de respirar la tristesa. A poc a poc, entre els passos, l'esguard torna a veure el cel, ara més a prop, ara sobre el camí escoltant ja les paraules i les petjades. Novament enlaire, l'ànima més que el cos espera alliberar-se, trobar a l'altura el segur recolliment que els caminants esperen d'una casa, i guardar-hi els anhels de la vida. Allà s'acaba tot, mentre a baix, entre els arbres la foscor va regnant, mentre a dins, entre els anys s'escolen les coses, apunta l'amenaça de la mort. El poeta ens parla en la intimitat. Cal acostar el cor a les paraules per a sentir-li la veu. Aleshores, no sols ens arriba el pensament, sinó la suggestió del paisatge. Quelcom hi ha en el nostre paisatge que justifica aquesta poesia. És no sols un món, sinó la raó d'ésser d'un món. En el sentiment del paisatge, la lírica interpreta el seu poble. Això és doncs, per un costat o altre, Catalunya.

Tornem ara al començament. Havent llegit uns poemes de "Paradís", hom pot tancar el llibre de cop i pensar: és la poesia només una forma d'evasió? O bé: ¿cal absolutament que la poesia s'enfronti amb la mort i amb la tragèdia de les rebel·lions? Més enllà encara: ¿Com jutjarà el futur, o com quedarà jutjada ella mateixa, la poesia catalana actual? Ara bé: el nostre és un país dur però lluminós. La terra no té la flonja passivitat dels països verds del nord, però tampoc la vasta aspror d'una geometria estèril. La nostra mística és amansida de consol, delirant d'esperança. La nostra arquitectura religiosa s'envolta sòlidament en el romànic del repòs de les pedres segures, i és revestida de carn l'esquelètica tibantor del gòtic. D'Elx en amunt i a les Illes, la palmera s'encercla de ciutats ben peixades i els camins es fan ombra entre suaus muntanyes de pluja. L'home — entre el mar i la *meseta*, entre l'horta exuberant i els estanys aranesos — es complau en la franca duresa, però en l'alegre tenacitat lliure, vingudes ja per ascensió racial i per tradició viva. La gràcia reposa, molt vella, a les seves mans, a les mans de l'escultor, del pintor, de l'orfebre. Les civilitzacions, vives i mortes, fecunden la sang familiar i es reviuen, estranyament renovades, en el geni dels poetes, en el miracle líric que es manifesta nou en noves joventuts. La llengua, síntesi penetrant de tot això, és el punt just que explica el perquè i el com de totes les nostres coses. ¿Quina llei regirà per a la poesia davant d'aquestes innegables característiques? Potser, fet i fet, només una: que el poeta sigui poeta i que s'enfronti amb la sinceritat. Segurament això és molt difícil. D'ací que tanta poesia circumstancial sigui com una moda i mori en l'oblit, mentre que d'altra, rara, s'elevi sempre sobre el temps, distinta i vera, de generació en generació. Prohibit, doncs, fer-hi literatura, muntar un ideari de qual-sevol mena, llançar-se sobre el món present amb un nou propòsit pràctic a la mà. Només el rigor, l'esforç, la sinceritat. El valor d'un vers no té preu, tot sol, si és de poeta, si una vida en respon de cap a peus. La gran poesia del món sempre ha estat en el fons intemporal. D'ella ens dura encara tot allò que en el seu moment era potser

menys actual. D'Homer no ens valdria avui el seu panhellenisme, la seva devoció patriòtica o l'expressió dels neguits públics del seu temps: ens val el que hi ha en ell de missatge per sempre, el que en ell fuig del segle, de la pàtria i de l'ideari, per adreçar-se a la perdurabilitat. De tota la poesia castellana, tan sovint unida a les vicissituds públiques del seu poble, és Góngora qui, nou sempre, resta vigent i fa escola. En aquest sentit transcendental, la poesia catalana està salvada. La seva evasió no és tal evasió, sinó el més net, el més directe anhel d'enfrontar-se amb els problemes universals. Tot allò que és passatger, tot allò que és local en el temps, ella ho evita. Només la mort com a mort i la vida com a vida. En el futur seguiran interessant d'una manera decisiva a la sensibilitat, al pensament i al cor, els problemes centrals que per damunt del drama quotidià ha cantat la nostra lírica: el paisatge, l'amor i la Resurrecció de la carn.

El poeta com a ésser social, en canvi, ha de sentir l'angoixa del seu temps. La sinceritat de la seva obra, per força s'ha de traduir en la vida, i de la vida en l'obra. Altrament, la veritat en conjunt només és una. Tard o d'hora, pels poetes, com a homes, hi haurà un Judici Final. Mentrestant, "presoners de la vida i de la nit", com en el darrer vers d'aquest llibre, el misteri és sempre a tocar i es crea cada dia, a cada alè, a cada batec de l'aire. Per al lector, "*Paradís*" tindrà secrets que jo no sé, veus que el poeta mateix no ha sabut que sorgissin. La fulla d'or, el viarany, la fageda, recordaran a cadascú la seva pròpia aventura. Ells, com el llibre, esperaran sempre amb confiança dins la suprema quietud de llur soledat. Però ara que aquest llibre torna, benvinguda sigui la seva delicada companyia!

JOAN TRIADÚ

Cheshire, Anglaterra, gener de 1949.

(De la 3.ª edició.)

EL SENYAL

Pocs llibres trobaríem com "*El Senyal*" d'una tan voluptuosa valoració poètica de la serenitat, d'una cortesia tan justa davant de les coses, dels propis sentiments, de la pròpia intimitat. Un llibre recòndit, una mica secret, que no sabríem oblidar, que servem com un refugi, amb una total convicció de trobar-hi un dels aspectes més acollidors de la poesia. Té aquella punta d'irrealitat d'un món que tal vegada no se'ns mostra tal com és, sinó tal com els homes que vivim en el moment d'aquesta mena d'acabament, o de transformació radical, de la nostra civilització, voldríem que fos. I respirem aquella mena de sincretisme elegant i refinat de les aportacions més diverses i remotes, que s'avé tant amb la nostra més indeclinable manera de sentir.

El llibre acaba, admirable colofó, amb un poema d'una noble entonació lamartiniana que tal vegada és el que preferim. Hi ha poemes com aquest que no sabríem destriar quina estranya relació tenen amb la felicitat. Melangiosos sempre, com si la felicitat no fos la carència d'enyorança, ans la seva purificació. Diríem que els anima un propòsit de descobrir la felicitat, de difondre-la. Certament, llur simple existència ens fa una mica més feliços. Saben donar una mena d'incorruptibilitat àuria a les coses que ens volten, al més íntim en nosaltres. La nostra pròpia caducitat sembla esvair-se. Les coses no deixen d'ésser reals, però ja no ens semblen moridores, ja no ens apareixen problemàtiques, sinó translúcides. I podem abandonar-nos ara a la correntia

de les coses del món, atansar-nos al que és real, a nosaltres mateixos, amb un goig sense falla.

La poesia de Tomàs Garcés sembla derivar d'una intrínseca necessitat musical. Al principi fou la cançó. És a dir, la melodia individualitzada, limitada per contorns precisos, en el moment de transcendir en la seva efusió a estructura verbal. Però la cançó, tota interior, en exterioritzar-se literàriament per singular obra del nostre poeta, deixa en aquella transmutació bona part del seu contingut musical, se cenyeix a la sonoritat més discreta i apagada del vers, i aleshores les paraules avancen per un món desconegut, tímides, deseparades en llur delicat rubor. El poeta sembla aturar-se de tant en tant com per escoltar la melodia originària. Ens aturem amb ell. L'antiga cançó ens arriba com una música llunyana i vaga. Però si ha minvat la qualitat específicament musical amb la major condensació dels elements expressius, s'ha guanyat en plasticitat descriptiva. Cada poema de Garcés ens presenta l'evolució d'un motiu musical que a través de la poesia acaba per donar-nos la sensació plàstica d'un paisatge. En tals paisatges, la insistència sobre uns mateixos tòpics crea un món característic, gairebé individual, estilitzat amb elements molt simples com en una pintura xinesa. I per alguna cosa més en llegir la poesia de Garcés ens recordem de la pintura xinesa: aquesta fou una art dupla, poesia i pintura alhora. Kuo Hsi, un pintor famós i autor d'un assaig sobre la pintura de paisatge (visqué sota la dinastia Sung) digué, per tal de formular aquella ambivalència, que la poesia era pintura sense forma i la pintura poesia amb forma. Les dues arts es completaven, doncs; les pintures xineses d'aquell temps solien mostrar anexa la grafia del poema. Podríem dir que en la poesia de Garcés la síntesi es més complexa i més íntima. No és que la música, la poesia i la pintura es completin, sinó que les tres arts gairebé diríem que es fonen per a donar com a resultat un nou valor, que segons l'angle que el considerem, té un reflex de l'un o de l'altre d'aquells elements. Un punt d'admirable incertesa en què la substància poètica mostra qualitats melòdiques, conceptuals i plàstiques en-

sems. Paraules que fa poc que ho són, un moment abans eren música, i que ara semblen cercar de concretar-se en formes i colors.

I aquest art tan agut, d'un mecanisme tan complex i tan fi, d'una saviesa tan recatada com potser en cap altre poeta català modern, aconseguix una manera lírica d'amable simplicitat, de viva puresa, amb un no sé què adés de tebior d'ocell, adés de gràcia de flor. I en "*El Senyal*" el veiem aquell art al servei d'una meditació lírica de les coses del món, benvolent, rica de contingut humà, de dolcesa i de bondat humanes. Ara que es parla tant de l'expressió de l'angoixa d'existir, aquí en som ben lluny. Garcés no vol reflexar l'angoixa, sinó la bella confiança d'existir. L'angoixa sembla enllaçar-se amb el canvi continu, amb un cert dinamisme, la confiança amb la serenitat i la permanència, és a dir, amb un cert quietisme. Però aquest sentit de la permanència és una mica oriental. Garcés tendeix a una lírica adinàmica; sembla seguir, pura coincidència tal vegada, la línia de la subtil, gairebé secreta, orientalització de la lírica anglesa que podem constatar, per exemple, en un Yeats o un Walter de la Mare. La poesia de Garcés dóna, sobretot en la seva producció darrera, una sensació profunda de repòs. El vers discorre lent, molt lent, s'immobilitza quasi. Cap estridència que trenqui l'encantament de l'instant. Les remors, els colors s'apaguen delicadament. Una poesia que emmiralla el món com dins d'una aigua tranquil·la, trèmula aquesta només del pas lleu de les aures. Poesia reflectida, perceptible només en funció del repòs de l'ambient. L'agitació més lleu podria esborrar-la. Però, amb tot, és música encara, cosa gairebé inimaginable, música sense moviment. Poesia extàtica, en la qual l'èxtasi es resol en una melangia tan consoladora que si es pogués cantar, la gent no ho faria com diu Shelley

till they forget they live

sinó fins que saber que viuen els fos més dolç que oblidar-ho.

Altrament, l'obra poètica de Tomàs Garcés revela una innegable seguretat. Res, cap influència no ha pogut desviar el poeta d'una visió del món total i única. D'antuvi, en començar a descobrir el sentit poètic de les coses, sembla haver-se trobat Garcés tot d'una amb la seva poesia, com amb un món construït i acomplert, d'una realitat de cosa viva, com qui anant per un camí arribés, de sobte, en un indret tan delitós que li robés el cor i s'hi quedés per tota la vida. No era un món construït treballosament, peça per peça, a través d'avatars diversos i fins contradictoris, com en tants d'altres poetes, ans descobert, de cop i volta, com un tot orgànic i coherent. D'alguna muntanya de la seva vall tan suaument meditativa tal vegada haurà albirat, ara i adés, el nostre poeta terres diferents, resplendors llunyanes, meteors, altres móns poètics. Però estic cert que mai no haurà sentit la temptació d'abandonar el seu: després haurà tornat a la seva poesia, dolçament, com qui torna a casa pels camins familiars que obscureix el capvespre. No desitja sinó polir, agençar aquell món, destriar-ne les gràcies, cada vegada amb un art més primmirat, penetrar-lo cada vegada més pregonament, fer cada vegada més i més pura la seva imatge en la paraula. El poeta sap ben bé la seva tasca. No menysprea la poesia dels altres, però no enveja ningú. Sap somriure comprensivament a tot. La seva serenitat desfà, art suprema, tota inquietud, la resol en assossegada melangia. Per això ens dóna tan exactament Garcés la idea del poeta, aquella idea del poeta, simple, amable, suaument malenconiosa, desafeixugada de transcendentalismes, que se'ns fa tot d'una misteriosament present quan, per exemple, Schumann ens diu: "El poeta parla..."

JAUME BOFILL I FERRO

(De la 2.ª edició.)

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
 LIBRARY
 540 EAST 57TH STREET
 CHICAGO, ILL. 60637

ÍNDICE

PRÒLEG: <i>La poesia de Tomàs Garcès</i> , per Josep-S.	
Pons	5

VINT CANÇONS

Història d'aquest llibre	23
Cançó de la nit de Sant Joan	29
Cançó indecisa	30
Balada	31
Cançó	33
Cançó de la fira	33
Cançó de l'amor que passa	34
Cançó de grumet	36
Balada del mariner	36
Cançó de l'amor primera	38
Cinc cançons del port	38
Cançó de la nit d'agost	43
Cançó de diumenge	44
Cançó amorosa	45
Cançó d'enyorança	46
Cançó de l'oblit	47
Cançó de caminant	47

L'OMBRA DEL LLEDONER

A l'ombra del lledoner	51
Cançó de comiat	52
Cançó de grumet	53
Cançó de bressol	54
Tres cançons	55
Olor mullada dels horts	58
Cançó de camí	59
Irem a collir violetes	60
El record	62
Tres nocturns	63

EL SOMNI

I. *La rosa i el llorer*

El somni	71
Canyar florit	72
Les tres besades	73
Joc d'infant	73
Passera sobre el mar	74
Ponte Vecchio	74
Cançó de la rosa	75
Orenetes d'abril	76
El rossinyol	78
El riu	79

II. *El vel morat*

Himne	81
Oració	81
El camí de Siena	81
Elegia	83
Assís	84

PARADÍS

Paradís	89
Viatge	89
Albada	90
Imatges del vent	91
Cançó de bressol de la mar	92
Magrana	92
Per què?	93
Els morts	93

Cambra d'infant

Primavera	95
Espiadimonís	96
L'aranya	96
Enlloc	97
Jardí sota la lluna	97
Cant dels mariners	98
Vida de les nines	99
Noves cançons del port	99

Tres fonts: La font d'en Salomó	103
La font de l'Adroer	103
La font dels lledoners	104
Estelada	105

EL SENYAL

El senyal	109
Ganivet de sucre	109
Cua de dofi	110
Joc	110
Quatre sota la taula	111
Rossinyol sobre el port	112
Markplatz	113
Cavallets vora mar	113
Venècia en somnis	114
Record de San Miniato	115
Primavera inútil	115
Un dia	116
Tres àngels	117
El temps perdut	117
Balada	118
Figura	119
Alba	119
Clariana	120
Tot era escrit	120
Vora una font	120
Missatge	121
En la mort d'una nena	121
Com dos rius paral·lels	122
Finals de Passacaglia	122
Paratge somniat	123

EL CAÇADOR

Pròleg	127
------------------	-----

I. *Quadern*

El caçador	129
Niu d'oreneta	129
Pregària	130
Cançó	131
L'ofrena	131

Rellotge de sol	132
L'encesa	132
Volies perdre't	133
Història natural	134

II. *Calendari*

Variacions eucarístiques	135
Impromptu dels ocells	136
Vestit llarg	137
Escrit en un ventall	138
Oració	138
Cançó del pelegrí	139
Diumenge de Rams	140

III. *Cançó fidel*

Branca d'ametller	142
Jardí	143
La teva veu	143
El pont penjat	144
Record de Florència	144
Amor meu	145
Cançó fidel	146

V. *Els somnis*

Vida d'infant	150
Lluny	151
Plaça del somni	151
Rondalla	152
Transcripció d'un somni	152

VI. *Altres poemes*

Corones de vidiella	154
Plou a la vall	154
Oblit	155
Enclusa i mall	155
Pirinenca	156
Cerdanya	156
L'esquirol	157
Joc	158
Casa pairal	158
Pregó	159
Lletania	159

Oreneta cega	160
Sardana antiga	160
A un cavallet de Núria	161
Missatge del naufrag	162

LA NIT DE SANT JOAN

Pròleg.	165
Cant del camperol	169
Una veu.	169
<i>Les pedres clares de l'Àngelus</i>	170
Ronda d'infants	171
<i>El somni de Joan és trist i llis</i>	171
Cant del foc follet	172
<i>Oblit, oblit... Qui oblidaria</i>	172
La lluna de Sant Joan	172
<i>Camina, Joan, camina</i>	173
Rondalla de la ploma de garsa	173
<i>I amb el gest de la minyona</i>	174
Record d'Isabel	175
<i>Travessa dues vinyes, travessa l'alzinar</i>	175
Ronda de carboners	176
Princesa dels carboners	176
<i>Ai, la nit de Sant Joan</i>	177
La captiva	177
<i>Digues el teu secret</i>	178
La cova	178
Veus dels fantasmes	179
<i>Quina nit més pregona! I quin món desolat!</i>	179
Plany de Joan	180
<i>L'ala de llum d'un àngel pot salvar-te</i>	180
Veü de l'àngel.	180
<i>Joan desperta i encara és nit</i>	181
El gorg	181
<i>La lluna ja s'ha colgat</i>	182
L'esparver	182
<i>Per l'aspra carrerada, sense altra companyia</i>	182
Cançó de l'últim rossinyol	182
<i>El cant de l'ocell</i>	183
Alba	183
<i>Ja s'endevina el mar</i>	184
Cant del pescador	184
<i>Aigües avall, la vida, com la nit i l'amor</i>	185
Cançó final	185

GREVOL I MOLSA

Aire de Nadal	189
Cançó de Nadal	189
Les estrelles de Nadal	190
Cançó de bressol de la Verge	192
Les nadales	192
Llegenda.	193
L'arbre de Nadal	194
El camí de l'establia	194
Nadal s'acosta.	196
La llum de Nadal	197
La cornamusa	197
La neu del pessebre	198
Nadal dels infants	199
Ja són madures les taronges	200
Pessebre	201
Per una nit	201
Record de Nadal	203
Nadal antic	204
Nadal antic (<i>segona versió</i>)	204
Sota la cendra	205
Nadal 1945.	205
Temps de Nadal	206
A la filadora del pessebre	206
Nadal 1956	207
Coral	207
Lletania	208
Epigrama nadalenc	208

VIATGE D'OCTUBRE

I. *Viatge d'octubre*

L'hora de l'alba	211
L'alba des del tren	212
Llac	213
Sempre	213
Dansa.	213
Finestra amb ocells	214
Ocells, només	214
Prada vellutada	215
Els bous	216
El pont penjat	216
Ombres	216

Pont	217
Tarda a Lisboa	218
Record de Valldemossa	218
La fageda	219

II. Jardí amb figures

Lluna de febrer	220
Cant del flabiol	221
Ocell de pedra	222
Adéu al jardí	222
El plançó	223
El foraster	223
Sota l'ametller	224
Les campanes de Palau	225

III. Rellotge de cel

Beatus ille	226
Flor de magraner	226
Coral	227
Cel.	227
Com la fina petjada	228
Platja de pedra	229
Fi de viatge.	229
Lletres, senyals	230
Cançó de sega	230
Tardor	231
Orenetes blanques	231
Gerro antic amb flors	232
Estampa	232
Nu	233
Silvestre	233
Griselda	234
Retrat.	234
La flor	235
Romanç	236
La filosera	238
Cançó de vela	238

APÈNDIX

Quatre pròlegs

A <i>Vint cançons</i> , per Carles Riba.	243
A <i>El somni</i> , per Maurici Serrahima	247
A <i>Paradis</i> , per Joan Triadú	252
A <i>El senyal</i> , per Jaume Bofill i Ferro	258

BIBLIOTECA SELECTA

DE

POESIA*

(COBERTA COLOR ROSA)

ÚLTIMS VOLUMS PUBLICATS

- ANTOLOGIA POÈTICA, de MIQUEL COSTA I LLOBERA (37).
POESIES COMPLETES, de JOAN ALCOVER (39).
POESIES COMPLETES, de MIQUEL S. OLIVER (44).
TOTES LES CANÇONS, d'APEL·LES MESTRES (45).
ANTOLOGIA POÈTICA, d'ÀNGEL GUIMERÀ (47).
POESIES COMPLETES, de LLORENÇ RIBER (49).
ANTOLOGIA DE LA POESIA CATALANA (De Lluïl a Verdaguier), per RAFAEL TÀSIS (58).
EL COMTE ARNAU, de JOSEP M. DE SAGARRA (61).
ANTOLOGIA POÈTICA, de JACINT VERDAGUER (63).
ANTOLOGIA DE LA POESIA CATALANA (1900-1950), per JOAN TRIADÚ (78).
POESIES COMPLETES, de JOAQUIM FOLGUERA (79).
OBRA POÈTICA, de JOSEP ROMEU (89).
LLIBRE DE NADAL, (antologia poètica), per TOMÀS GARCÉS (93).
EUCARÍSTIQUES, de JACINT VERDAGUER (106).
POESIES COMPLETES, de CLEMENTINA ARDERIU (116).
SANT FRANCESC I FLORS DEL CALVARI, de JACINT VERDAGUER (129).
ARBRES, de JOSEP CARNER (133).
ANTOLOGIA POÈTICA, de JOAN MARAGALL (148).
FLORS DE MARIA I ALTRES POEMES MARIANS, de JACINT VERDAGUER (150).
OBRA POÈTICA, de JAUME AGELET (167).
BEATITUDS, de LLUÍS VALERÍ (178).
OBRA POÈTICA, de RICARD PERMANYER (194).
OBRA POÈTICA, de MARIÀ MANENT (196).
ANTOLOGIA DE LA POESIA VALENCIANA, per JOAN FUSTER (200).

NOU FORMAT

- ANTOLOGIA POÈTICA, de MARIA ANTÒNIA SALVÀ (232).
MARSIAS I ADILA, d'AGUSTÍ BARTRA (243).
EL POEMA DE NADAL, seguit de
EL MAL CAÇADOR, de JOSEP M. DE SAGARRA (50-50 bis).
TEMPS D'ÈTREVNA, de GUILLEM VILADOT.

* La Biblioteca Selecta agrupa dotze gèneres que vénen a ser — i així les considerem — dotze biblioteques especialitzades. Les distingeixen el subtítol i el color de la coberta: I, *Novella* (vermell); II, *Proses literàries* (taronja); III, *Assaigs* (morat); IV, *Història* (groc); V, *Folklòrica* (verd); VI, *Clàssics* (gris); VII, *Ciutats i paisatges* (blau); VIII, *Antologies* (beige); IX, *Poesia* (rosa); X, *Teatre* (castany); XI, *Viatges i divulgació* (verd clar); i XII, *Universals (traduccions)* (coberta tramada).

BIBLIOTECA SELECTA

ULTIMS VOLUMS PUBLICATS

295. COMARCA DE L'EMPORDA, de Anna Rubiés.
296. EL PINTOR JOAQUIM MIR (Obres completes, XXI),
de Josep Pla.
297. ANTOLOGIA DE CONTES (1925-1960), d'Agustí Es-
clasans.
298. EL VALLÈS (*Vigor i bellesa*) (*Premi P. Maspons i
Camarasa 1959*), de Ferran Canyameres.
299. TRES COMÈDIES (*Primera representació, Ball robat,
Una dreuera*), de Joan Oliver.
300. PORTUGAL ENFORA (vol. II de *Viatges i somnis*),
sèrie *Trilogia ibèrica*, II, de Gaziell.
301. TORNANT-HI A PENSAR (*Evocacions de moments
viscuts*), d'A. Duran i Sanpere.
302. POESIES COMPLETES de Paul Valery. Traducció de
Josep Carner-Ribalta.
303. LA PENÍNSULA INACABADA (vol. II de *Viatges i
somniais*), sèrie *Trilogia ibèrica*, III, de Gaziell.
304. UN SENYOR DE TERRA DEL FOC (Obres comple-
tes, XXII), de Josep Pla.
305. VIURE NO ÉS FACIL (*Premi Sant Jordi 1960*), no-
vel·la, d'Enric Massó.
306. LA LITERATURA I EL POBLE (*Premi Josep Yxart
1960*), de Joan Triadú.
307. LA SALA D'ESPERA (*Premi Víctor Català 1960*), de
Ramon Folch i Camarasa.
308. L'HORA NEGRA, novel·la de Sebastià Juan Arbó.
309. SEU TEMPS (Obres com-

Biblioteca
de Catalunya

Adq. D-IEC-BRA0

CB. 1001299724

Top. RiA-8

786

Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura

INSTITUT D'ESTUDIS
CATALANS

Bibl. Carles Riba

Reg. 454

Sig. 833.5

<19> Gar

BIBLIOTECA DE CATALUNYA

1001299724

NOTÍCIA BIOGRÀFICA

Tomàs Garcés és nat a Barcelona el 9 d'octubre de 1901. Cursà la carrera de Dret i estudis de Filosofia a la Universitat de Barcelona. Atret, adolescent encara, pel periodisme, dirigeix en 1919 la revista «Mar Vella», sota el patrocini de la qual aconseguí d'editar el primer llibre de poemes del seu

amic Joan Salvat-Papasseit. En 1922 publica «Vint cançons», amb un gran èxit: tres edicions en menys d'un any. Altres obres en vers, la darrera de les quals, «Viatge d'octubre», apareix en 1955, consoliden el seu prestigi literari. És també autor de dos llibres en prosa, «Paisatges i lectures» (1926) i «Notes sobre poesia» (1933) i de diverses antologies i traduccions. Entre aquestes darreres cal recordar «Maria Chapdelaine» de Louis Hémon, i dos volumets dedicats respectivament a obres de poetes gal·les i italians. Fundà i dirigí la revista «Quaderns de Poesia» (1935-1936). Col·laborà intensament a «La Publicitat» (1922-1932), en la famosa primera pàgina de la qual figurà tan sovint la seva signatura, i també en la «Revista de Poesia», «La Revista», «Revista de Catalunya», i moltes altres importants publicacions catalanes.

AQUESTA OBRA DE TOMÀS GARCÉS

OBRA POÈTICA

constitueix el volum 316 de la Biblioteca Selecta